

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1921.

Andra kammaren.

Nr 59.

Lördagen den 11 juni, e. m.

Kl. 7 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet; och leddes förhandlingarna därvid till en början av herr förste vice talmannen.

§ 1.

Herr förste vice talmannen anmälde till fortsatt handläggning statsutskottets utlåtande, nr 204, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare anslag för bekämpande av arbetslösheten samt lindrande av nöd jämte i ämnet väckta motioner; och lämnades därvid, enligt förut skedd anteckning, ordet till

Ang. anslag för bekämpande av arbetslösheten m. m.

(Forts.)

Herr *L i t h a n d e r*, som anförde: Herr talman! Jag har begärt ordet för att vid behandlingen av denna fråga uttala ett beklagande över att den svenska riksdagen har ansett sig böra gå fram på denna linje, som den här gör, d. v. s. anslå så omfattande belopp, så många miljoner kronor, som det här gäller, tagna av skattemedel, för att på den vägen lösa arbetslöshetens problem i vårt land. Jag gör detta särskilt därför, att riksdagen för några dagar sedan avslagit ett Kungl. förslag, som avsåg att på andra vägar i väsentlig grad råda bot på de svårigheter, som man nu vill med skattemedel söka bättra och bota. Man ville då inte ge ett enda handtag åt den svenska industrien, som i kampen mot den övermäktiga utländska konkurrensen söker på olika områden hålla sin verksamhet i gång. Följden blir en ytterligare stegrad arbetslöshet och därmed ännu längre gående krav på bidrag från statens sida för dess bekämpande på det sätt, som här är i fråga. Det synes mig, som om den svenska riksdagen borde betänka, huruvida det inte vore bättre att för framtiden slå in på en annan väg och söka att i möjligaste mån genom att hålla olika industrier i gång komma till rätta med dessa problem. Den väg, som man nu beträder, är en konstlad väg, och den håller inte i längden. Den har i andra länder, där saken prövats, befunnits vara ohållbar. Jag vill i det avseendet alldeles särskilt peka på vårt grannland Danmark, där just denna väg i mycket hög grad blivit beträdd och det med vida mindre restriktioner, än det nu här är fråga om. Och där har detta förryckt den ekonomiska utvecklingen på

Ang. anslag
jör bekämpan-
de av arbets-
lösheten m. m.
(Forts.)

ett sätt, som jag livligt hoppas, att vårt land skall förskonas ifrån. Jag vill också i detta sammanhang säga, att det inte bara är en enda grupp av medborgare, arbetarna, som känna trycket av kristiden, utan även i många andra kretsar finns det personer i olika samhällsställning, som lika väl som arbetarna känna detta tryck. Man får därför här i någon mån det intrycket, att det är fråga om en klasslagstiftning, som inte är fullt rättvis. Man ger här inte full rättvisa åt olika medborgargrupper, åt olika svenska samhällsgrupper. Jag vill, herr talman, understryka, att detta icke är den väg, på vilken man bör vandra för att lösa dessa svårigheter. Utan den vägen bör i stället vara att på olika områden söka hålla produktionen i gång, och att målmedvetet föra en sådan politik, som i största möjliga mån skapar arbetsförtjänst åt vårt folks olika grupper, det må vara jordbruk eller industri eller vad det vara må. Man kommer icke till någon slutgiltig lösning av detta problem, med mindre man beaktar vad som i varje fall gagnar landets produktiva verksamhet. Men denna kammares majoritet har mer än en gång kullkastat förslag, som, om de bifallits, skulle kunnat skapa arbetstillfällen åt vårt lands befolkning, och även följt en skattepolitik, som varit ödeläggande för den svenska industrien. Och nu vill man genom dessa arbetslöshetsunderstöd bota vad som i längden endast kan botas på den andra vägen nämligen genom att befrämja det produktiva arbetet och därigenom skapa arbetstillfällen åt det svenska folket.

Vidare yttrade:

Herr P o p p i u s: Herr talman! Jag har begärt ordet närmast med anledning av vad som nyligen yttrades av herr Hamrin. Jag får säga, att det förvånade mig, att herr Hamrin här fällde ett sådant yttrande, som han gjorde, och uppträdde med en sådan ton av förmynderskap, skulle jag vilja säga, som han gjorde. När jag berörde denna fråga, så gjorde jag det med den känsla av ansvar, som jag har såsom ledamot av denna kammare och med det ansvar som jag känner över att vi här skola bevaka svenska folkets ekonomi. I medvetande om hur skattetyngda vi för närvarande äro och hur skattetyngda vi bli i fortsättningen, har jag ansett, att denna fråga är av allra största samhälleliga intresse. Herr Hamrin framhöll ju också detta, när han uttalade, att när vi bedöma denna fråga, så böra vi bedöma den ur samhälleliga synpunkter och icke ur enskilda synpunkter.

Herr Sköld påstod, att jag yttrat mig såsom speciell representant för arbetsgivareintresset. Jag förstår inte, av vad anledning han kan komma med ett sådant uttalande. Jag skulle vilja fråga herr Sköld, om han, när han uppträder i denna kammare, talar för något speciellt intresse, och om han inte kan tro, att även andra, när de uppträda, kunna ha något annat intresse än speciella intressen. Jag skulle också vilja rätta en uppgift, som herr Sköld lämnade angående förhållandena vid betodlingen i Skåne. Herr Sköld påstod, att vi arbetsgivare velat begagna oss av arbetslöshetskommis-

sionens ställning till arbetarna där nere. Med anledning av detta vill jag bara säga, att när vi vid konflikterns början begärde att få arbetare från arbetsförmedlingsanstalterna, så hade vi inte den ringaste aning om, hur arbetslöshetskommissionen skulle ställa sig i fråga om utbetalande av arbetslöshetsunderstöd. Dessutom vill jag även erinra herr Sköld därom — vilket jag för resten tror, att han har ganska väl reda på — att vi där nere i allmänhet inte behöva använda yrkesarbetare, som stå utanför det yrke, där de arbeta. Herr Sköld nämnde något om, att vi ville draga in i konflikten målare och byggnadsarbetare m. fl. Det var visst icke förhållandet, utan vi behövde andra arbetare, än vi hade tillgängliga i vardagslag för betodlingen, och därför vände vi oss, såsom vi alltid brukat göra, till arbetsförmedlingsanstalterna. Men då ville inte de arbetare, som förut alltid arbetat på dessa gårdar gå ut, därför att de ställde sig solidariska med dem, som anordnat denna blockad.

Jag har härmed sålunda velat framhålla, att vad jag yttrat i denna fråga, det har jag yttrat uteslutande såsom ledamot av denna kammare och i känsla av det ansvar jag har, när det gäller att bedöma en så viktig fråga, som jag anser denna anslagsfråga vara.

Jag ber, herr talman, att få vidhålla mitt yrkande.

Herr F a s t: Herr talman, mina herrar! Man har ju tidigare uttalat sig för en begränsning av denna debatt. Och när man ser ut över kammaren, så ser det ju inte heller ut, som om intresset vore så synnerligen stort. Men jag vill påpeka, att hos tiotusentals arbetslösa är säkerligen intresset för denna sak mycket stort.

Man har, senast från herr Lithanders sida sökt göra gällande, att om riksdagen handlat annorlunda häromdagen i tullfrågan, så skulle detta ärende icke ha förelegat i det skick, vari det nu föreligger. Jag tror dock inte, att ens herr Lithander själv kan föreställa sig, att läget skulle ha varit annorlunda i dag, om riksdagen den gången intagit en annan ståndpunkt. Det är möjligt, att en och annan av de större importörerna kanhända skulle ha börjat förtjäna mera pengar. Men i fråga om arbetslösheten inom industrien skulle det i varje fall icke för närvarande ha kunnat haft någon inverkan — hur stor övertro man än har i fråga om industritullarna.

Man har här talat om att arbetslönerna vid nödhjälpsarbetena äro för höga. Jag vill gentemot detta erinra om, att ute i kommunerna, där man har just dessa nödhjälpsarbeten, ser man inte saken på det sättet. Jag har vid åtskilliga tillfällen inom min egen kommun haft att göra med hithörande saker, och jag har därvid t. o. m. från högerns egna kommunalmän hört beklagas, att riksdagen varit tvungen att bestämma så låga arbetslöner som den gjort i fråga om skogssällskapens statsarbeten. Herr socialministern har här anfört, att den nuvarande nödhjälpslönen är i oroväckande grad nära de löner, som tillämpas på den öppna arbetsmarknaden. Jag tror ändå, att detta måste vara någon överdrift. Ty om det skulle vara så, som herr socialministern här har antytt, då förstår jag inte, hur man i denna kammare kan vid upprepade tillfällen stiga upp och tala

*Ang. anslag
för bekämpande
av arbetslösheten m. m.
(Forts.)*

*Ang. anslag
för bekämpan-
de av arbets-
lösheten m. m.*

(Forts.)

om att man inte lyckas få ned arbetslönerna på den öppna arbetsmarknaden i tillräckligt hastigt tempo. Man har ju särskilt under denna riksdag beklagat sig mycket över de höga lönerna och framhållit detta såsom den förnämsta orsaken till våra höga produktionskostnader och till att vi inte kunna få normala produktionsförhållanden inom landet. Ettdera av dessa uttalanden måste, anser jag, vara felaktigt.

Men när man bedömer dessa nödhjälpslöner med hänsyn till lönerna i den öppna arbetsmarknaden, så glömmer man en sak. När man talar om lönerna i den öppna arbetsmarknaden, så talar man i allmänhet om de löner, som kunna tillmätas ute på landsbygden i jordbruket. Men de nödhjälpslöner, som utbetalas, de utbetalas ju på platser, som antingen äro städer eller köpingar eller andra större industrisambällen, där levnadskostnaderna äro väsentligt mycket högre än på landsbygden, där man måste betala höga hyror etc. Denna jämförelse kan därför ingalunda anses vara rimlig.

Vid krisens början gick det kanhända jämförelsevis bra med de låga arbetslöner och de understöd, som utbetalades, men för varje vecka som går och som krisen ytterligare utvecklas, blir läget allt svårare och svårare. De små besparingar, som arbetarna i vissa fall hade, ha nu förbrukats. Och den hjälp, som de genom hänvändelser till släkt, vänner och bekanta ute på landsbygden kunde erhålla, har snart också alldeles upphört. Då sålunda alla dessa de arbetslösa arbetarnas hjälpkällor vid sidan så småningom utsinats, blir ju deras läge allt mer förtvivat. Denna omständighet borde väl snarare föranleda till, att riksdagen höjde nödhjälpslönerna och arbetslöshetsunderstödet i stället för att, såsom här föreslås, sänka dem.

Herr Winkler var synnerligen ledsen över, att man inte från statsmakternas sida ville träda in för att, i händelse arbetarna inte ville gå till ett blockerat arbete och denna konflikt sedan blivit upplärad, för all framtid tillämpa vanfrenjdsstraffet på dessa arbetare och arbetargrupper. Vi ha ju inom lagstiftningen strävat efter att komma ifrån vanfrenjdsstraffet. Och jag förstår verkligen inte, hur man kan vilja på detta sätt stämpla arbetarna och omöjliggöra deras och deras familjers uppehälle för all framtid, i synnerhet då en konflikt redan blivit löst, hur man kan vilja, säger jag, mot dem använda just ett sådant straff. Mig förefaller ett sådant ståndpunktagande vara synnerligen barbariskt och knappast motiverat av någon djupare människokärlek eller av någon djupare kärlek till människor, som befinna sig i ett sämre ekonomiskt läge än man själv.

Jag ber att få påpeka att läget i fråga om arbetslösheten börjat bli så förtvivat ute i bygderna, att man inte längre kan svara för, att de mera sansade och lugna element, som finnas inom arbetarklassen och som försöka hålla igen på alla områden, då det är fråga om att gå till ytterligheter, även skola lyckas härutinnan, om inte riksdagen visar någon som helst förståelse utan nu träder in för att ytterligare beskära de vid nödhjälpsarbetena sysselsatta arbetarnas levnadsstandard. Jag är icke övertygad om, att det då skall lyckas dessa mera behärskade arbetarelement att göra sin röst hörd.

Och då tror jag verkligen, att riksdagen gjort något, som den inte avsett med det beslut, som man eventuellt nu kommer att fatta. Jag ber att få erinra om, att det ingalunda är så, att de bland arbetarklassen som nu gå arbetslösa bara utgöra slöddret. Hemma i min stad och på kringliggande orter finnas stora industrier, där arbetare varit sysselsatta 20—25 år utan att ens kanske någon enda gång deltagit i en arbetsnedläggelse eller haft någon konflikt med arbetsgivaren. Där går man nu arbetslös. Fabriken har måhända sålts, sedan den förre ägaren eller ägarna fått en stor vinst till följd av de uppskruvade värdena under krisåren. Då den nye ägaren tillträtt, har krisen inträffat. Industrien är icke längre bärkraftig. Det är arbetarna som få taga emot stöten. Det kan ej vara riktigt att inför dessa företeelser samhället likgiltigt ser på. Då man nu går att även i fråga om konflikterna med samhällets hela auktoritet taga ställning och ställa sig på arbetsgivarnas sida, måste jag säga, att ett sådant ståndpunktstagande verkar i mycket hög grad undergrävande av den auktoritet, som väl staten tidigare haft och som jag hoppas den i fortsättningen skall ha, då det gäller att träda medlande emellan i konflikter mellan arbetare och arbetsgivare. Jag tror, man stirrat sig alltför blind på förhållandena här i Stockholm, då man velat gå att göra undantagsbestämmelser för byggnadsindustriens arbetare. Ty även om jag är villig erkänna, att man på en och annan punkt i Stockholm kanhända gjort sig skyldig till sådant, som icke jag vill vara med om att försvara, kan jag dock intyga, att åtminstone ute på landsbygden förhållandena äro helt annorlunda. Det torde därför icke vara riktigt att med hänsyn till dessa enskilda förhållanden, svårartade förhållanden på en eller annan enskild punkt, man dömer arbetarna inom en hel kår utöver hela landet på ett sätt, som man här tycks vara färdig att göra.

Jag ber att få säga, att då det tydligen kommer att bli många tillhörande de borgerliga grupperna i denna kammare som vid behandlingen av statsutskottets betänkande nr 205 komma att följa den socialdemokratiska reservationen — vilket jag innerligt vill hoppas, då jag icke ser annat än att den reservationen innebär rättvisa mot de människor, som beröras av förslaget i fråga — och om man är av den uppfattningen, att man i det nämnda ärendet bör ansluta sig till reservationen, så bjuder konsekvensen att, då det gäller det nu förevarande betänkandet, man följer den socialdemokratiska reservationen. Man har här talat många gånger så vackert om att man skall söka åstadkomma en utjämning av motsättningarna mellan industriens arbetare och jordbrukets. Nåväl, mina herrar, här har ni ett tillfälle att visa er förståelse från lantbrukets sida gentemot de hungerande, jag vågar säga de svältande arbetslösa massorna i detta land, som verkligen med stort intresse följa denna fråga och verkligen vilja se vilket beslut riksdagen här fattar. Man har talat vid så många tillfällen, icke minst i valrörelsen, om hur man är arbetarvänlig, och vid behandlingen av frågan om åttatimmarsdagen gjorde man gällande, att det var intresset för industriarbetarna som var utslagsgivande vid ställningstagandet i den frågan. Jag förmodar

*Ang. anslag
för bekämpande
av arbetslösheten m. m.*

(Forts.)

Ang. anslag
för bekämpan-
de av arbets-
lösheten m. m.
(Forts.)

man även i denna punkt vill motivera sitt ståndpunktstagande med intresset för arbetarklassen. Jag tror i varje fall, att arbetarna icke kunna leva på sådana där platoniska uttalanden om riksdagens stora arbetarvänlighet; men här är ett tillfälle, då man verkligen kan visa denna sin arbetarvänlighet bättre än med ord. och jag skulle sannerligen för min del icke hellre se något än att riksdagen här verkligen följde inte bara, om jag så får säga, de kalla, sunda förnuftsskälerna utan också låte en liten smula av de människovänliga känslorna tala. Ty jag är övertygad, att detta i längden kommer att visa sig vara den förnuftigaste linjen.

Om jag trodde det hade någon som helst verkan, skulle jag som kroppsarbetare och industriarbetare helt enkelt våga mig på att göra en vädjan till kammaren att i fråga om föreliggande ärende verkligen följa den reservation, som är avgiven av de socialdemokratiska ledamöterna i utskottet.

Jag tillåter mig, herr talman, yrka bifall till denna reservation.

I detta anförande instämde herrar *Svensson* i Skönsberg, *Johansson* i Sollefteå och *Ericson* i Boxholm.

Herr *H o l m s t r ö m*: Ja sjung, mina herrar, ni kunna sjunga en annan gång också, när det är någon som talar i onödan; det brukar jag ej göra.

Herr talman! Jag hade begärt ordet uteslutande på grund av ett uttalande, som fälldes av herr *Winkler*. Herr *Winkler* sade sig med mycket stora skäl kunna yttra sig om verkstadsindustrien, emedan han kände denna industri synnerligen väl. Jag vill ingalunda bestrida, att herr *Winkler* känner till den industrien, men jag tror det finns flera, som känna densamma och huru det förhåller sig i till densamma hörande avseenden.

Det nämndes, att man inom verkstadsindustrien börjat vidtaga åtgärder, arbetsnedläggelser o. d., och herr *Winkler* gick på den linjen, att man borde om något vidtaga åtgärder för att avstänga metallarbetarna över huvud från erhållande av arbetslöshetsunderstöd. Nu förhåller det sig emellertid på det sättet, att det är knappast någon industri, där över huvud taget arbetarna visat en verklig villighet att söka ordna föreliggande svårigheter i så hög grad som arbetarna inom verkstadsindustrien. På de allra flesta platser har en uppkommen svårighet kunnat ordnas utan någon konflikt. Att det finnes en hel del arbetsgivare, som vidtaga åtgärder, varigenom saken drives till konflikt, därför bör man icke alls klandra arbetarna. Jag tror man gör klokt i att dröja med att taga ställning till frågan. om var felet ligger, och att man icke ger sig så lättvindigt ut på omdömen att de och de grupperna arbetare skola särskilt straffas för ett sådant förhållande. Om jag icke missuppfattade herr *Winkler*, tyckte jag, att han menade, att inom verkstadsindustrien — jag tror han syftade på de södra delarna av landet — arbetarna hade en timlön av 2 kronor 96 öre. Nu vet jag icke, varifrån denna uppgift

*Ang. anslag
för bekämpan-
de av arbets-
lösheten m. m.*

(Forts.)

kommit, men jag vill upplysa därom, på tal om timlönen, att minimilönen för arbetarna i södra Sverige icke är så avskräckande stor. För den skickligaste gruppen av arbetare är den i gällande avtal fastställd till 85 öre per timme. Nu medger jag villigt, att den timlön, som verkligen utgår, är något högre; men man skall icke komma och anlägga begreppet timlön, när man anför siffran 2:96. Det är möjligt att vid enstaka ackordsarbeten arbetarna komma upp till en genomsnittsförtjänst av ett sådant belopp, men även om man räknar med å ena sidan den utgående timlönen och å andra sidan ren arbetsförtjänst per timme, alltså med inberäkning av ackordsarbetet, så bör man betänka sig mer än en gång, innan man godtager de uppgifter, som lämnats från Sveriges verkstadsförening. Det finns nämligen avtal ordnade på det sättet, att varje arbetare som arbetat vissa år i facket och uppnått en viss ålder, tillhör en viss kategori av yrkesarbetare och skall räknas dit. Hur gör man inom verkstadsföreningen? Jo, i regel på det sättet, att man plockar ut en del av de bäst betalda och hänför dem till den högsta kategorien av yrkesarbetare, de andra för man som vanligt ned i sifferuppgifterna och kalkylerna för den lägre kategorien, och därigenom får man ganska höga siffror, som ingalunda motsvara verkligheten. Jag vågar med bestämdhet påstå det, då jag under många år speciellt sysslat med löneförhållandena inom den mekaniska verkstadsindustrien.

Nu är det en sak till, som jag vill påpeka. Inom den mekaniska verkstadsindustrien har på senare tiden uppstått en del tvister. Dessa äro huvudsakligen motiverade av, att man från arbetsgivaresidan icke visat sig vara angelägen att följa det kollektivavtal, som är upprättat. Detta avtal, som i sig innesluter en förhandlingsordning, som är mera omständlig än på andra områden förekommande och mot vilken förhandlingsordning jag över huvud taget ingenting har att erinra, upprättades 1905. Från 1905 till 1913 var denna förhandlingsordning så uppställd, att icke mer än en part, nämligen arbetarparten, hade rätt att göra framställning om förhandlingar i vederbörlig ordning. I 1913 års avtal ändrades den saken på yrkande från verkstadsföreningen på det sättet, att ingen åtgärd skulle få vidtagas med mindre än förhandlingar i vederbörlig ordning förts, och verkstadsföreningen yrkade på att den skyldigheten skulle vara liksidig. Arbetsgivarna skulle då också ha samma skyldighet. Hur har man förfarit i verkstadsindustrien i åtskilliga fall? Man har uraktlåtit att kalla till förhandling; man söker vidtaga åtgärder för nedsättning av lönerna utan förhandling, såsom avtalet bestämt föreskriver. Om arbetarna opponera sig mot ett sådant förfarings sätt, så är det förklarligt, men då skall man icke komma och här i kamraren göra troligt, att det är en stridsåtgärd från arbetarnas sida, och att därför arbetarna böra undandragas understöd. Jag tror man gör klokare i att man håller sig litet mera på fast mark, när man är ute på sådana saker, än man här gjort.

Jag skall i övrigt icke, herr talman, upptaga tiden med att närmare gå in på den fråga, som föreligger, utan jag skall inskränka

Ang. anslag
för bekämpan-
de av arbets-
lösheten m. m.
(Forts.)

mig till att yrka bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen från socialdemokraternas sida.

Herr L ü b e c k: Herr vice talman! Denna debatt har ju kommit en smula vid sidan av ämnet, såvitt jag förstår, i det att man dragit in tvistefrågor, som förut förelegat i kammaren. Men som saken utvecklat sig, tillåter jag mig säga, att när herr Lithander här gjorde en liten jämförelse med den debatt, som fördes i tullfrågan, så få vi väl ändå erinra oss att tullpropositionen och det här föreliggande förslaget om nödhjälpsanslag voro två led i samma arbete, som åsyftade, att vi skulle kunna genom åtgärder, som vi kanske från den ena eller andra sidan icke så högt skattade, försöka göra vårt bästa för att komma över ett krisförhållande. Och jag vädjar till herrar socialdemokrater, om ni icke veta med eder själva, att ute i landet finns åtskilliga arbetare, som skulle varit nöjda, om resultatet av tullpropositionen blivit ett annat, just därför att de därigenom kunnat få ordinarie arbete i stället för att nu behöva ligga staten till last genom nödhjälpsanslag.

Herr Fast har, såvitt jag kan förstå, ställt saken tämligen på huvudet, i det inlägg han nyss hade. Han framställer saken så, som om det skulle förelegat någon djupgående meningsskiljaktighet om detta anslags beviljande eller icke. Här gäller det ju endast den frågan, om arbetslönen skall utgå med en eller annan krona mer eller mindre per dag, och det gäller en meningsskiljaktighet beträffande det totalbelopp för året, som kan behöva utgå för dessa nödhjälpsarbeten. Jag ber att få erinra om, att utskottet står i detta fall på regeringens ståndpunkt, och när herr Fast talar om bristande människokärlek, så kan herr Fast således adressera detta till socialministern, som i detta fall företräder samma uppfattning, som utskottet gjort till sin. Jag undrar, om det är någon här i kammaren även inom det parti, som herr Fast tillhör, som med gott samvete anser sig kunna tillvita socialministern bristande människokärlek. Men den frågan kan ju herr Fast bättre diskutera personligen med chefen för socialdepartementet.

Utskottet har kommit till det resultatet, att man skulle kunna nöja sig med ett belopp av sammanlagt 26,5 miljoner kronor utöver det, som tidigare har beviljats här. Men jag vill påpeka för herr Fast, att utskottet har samtidigt hänvisat till, att Kungl. Maj:t har i sin hand möjlighet att anlita ytterligare medel, om exceptionella förhållanden skulle inträda. Tager man hänsyn till detta, tror jag också herr Fast skall erkänna, att det är ofantligt litet, som skiljer hans åsikt från den, som utskottet här gått in för.

Jag ber, herr vice talman, att få vidhålla mitt yrkande om bifall till utskottets hemställan.

Herr J o h a n s o n i Stockholm: Herr talman! Jag skulle icke ha begärt ordet, om icke herr Lithander betecknat detta förslag som en klasslagstiftning. Herr Lithander tillade också, att det var andra klasser än arbetarna, som ledo av depressionen, och jag förmodar herr

Lithander då tänkte på de stackars grosshandlarna i Göteborg, som en talare på Göteborgsbänken på förmiddagen talade om. Han meddelade oss, att det var ett fyrtiotal grosshandelsfirmor där, som 1914 hade en sammanlagd inkomst av 8 miljoner kronor, alltså i genomsnitt 200,000 kronor per man. Dessa hade 1920 ökat sin inkomst till sammanlagt 104 miljoner kronor, således 2,600,000 kronor i genomsnitt per man. Nu är det ju möjligt, att depressionen har något minskat denna inkomst, så att icke samma utsikter förefinnas för 1921. Men skulle det vara så bekymmersamt för dessa, att de skulle behöva gå ut på nödhjulsarbete för 5 kronor om dagen, så tror jag vi skulle kunna finna oss i den klassorättvisan.

*Ang. anslag
för bekämpande
av arbetslösheten m. m.
(Forts.)*

När herr Poppius talar om att han bedömer denna fråga ur samhällssynpunkt, då förefaller det mig, att herr Poppius glömmer bort, att det finns en arbetarklass i samhället. Det vore kanske skäl i att icke sätta arbetarklassen utanför samhället, ty jag är övertygad om att herr Poppius vid andra tillfällen räknar med denna samhällsklass.

Vad som här begärts är i själva verket icke så upprörande, ty jag är övertygad om, att den summa, som vi begärt, eller rättare sagt arbetslöshetskommissionen begärt, 36 miljoner kronor, är ungefär vad som England får för varje vecka utbetala till sina arbetare. Det är således icke bara vi här i Sverige, som i dessa exceptionella tider få vidkännas uppoffringar för de arbetslösa. Det sker över hela världen, och jag är övertygad om att för de arbetslösa är det icke bättre ställt här i vårt land än vad som är fallet i många av de övriga europeiska länderna. Tvärtom.

Herr H a g e: Jag har endast begärt ordet för att uttrycka min förvåning över den irriterade stämning, som gör sig gällande i kammaren, när man vågar taga i anspråk endast ungefär två och en halv timme — ty det är icke mer — för att diskutera en så stor sak som denna, en sak som berör tiotusenden och åter tiotusenden av Sveriges arbetare samt deras familjer. Denna fråga om arbetslöshetsanslag är dock i alla fall för närvarande en av våra mest brännande frågor, en av de frågor, som följas med allra största uppmärksamhet av Sveriges arbetande folk. Ute bland de djupa leden, där man nu knotar och måste knota inför den situation som är, måste det göra ett synnerligen egendomligt intryck på dessa människor, när de höra, att här ropas på proposition och här sjunges, blott man håller på att diskutera en sådan här stor fråga ungefär två timmar. Men vi, som äro arbetarrepresentanter, veta nog och vi skola också veta vad detta betyder. Vi veta, att vi kunna säga arbetarna, bl. a. på grund av dessa rop på proposition, att intresset från de borgerliga klassernas sida för denna sak är så oerhört ringa, att det kommer till synes som i dag, i alla dessa propositionsrop och hela denna sång, som varit här. För min del skall jag inte underlåta att vid tillfälle under valrörelsen upplysa om denna sak inför arbetarna i landet.

Herr talman, jag yrkar bifall till den socialdemokratiska reservationen.

Ang. anslag
för bekämpan-
de av arbets-
lösheten m. m.
(Forts.)

Herr Winkler: Herr talman! Jag ber om ursäkt för att jag ånyo besvärar kammaren med några ord.

Herr Holmström påpekade, att han mycket väl kände till verkstadsindustriens arbetsförhållanden. Det är mycket möjligt, men i så fall ville han icke säga ifrån vad han visste. Han påstod, att jag lämnat oriktiga uppgifter, såvitt jag förstod honom, men han bemötte icke en enda av de uppgifter, som jag lämnat. Jag har icke sagt, att genomsnittsavlöningen för en verkstadsarbetare är 2 kronor 96 öre per timme, utan jag har påpekat en hel del konflikter, som äro i södra Sverige, och jag har påpekat en stor konflikt vid en mekanisk verkstad, som har ett gjuteri icke långt beläget från Stockholm. där genomsnittslönen för gjutarna är 2 kronor 96 öre, och där har man från arbetsgivarsidan begärt 20 procents nedsättning. De uppgifterna står jag för, och jag tror jag fått dem från minst lika trovärdigt håll, som herr Holmström fått sina uppgifter. Och han vet nog för övrigt, att mina uppgifter äro riktiga. Skola vi tala om genomsnittssiffror, så känner jag dem också, och jag vågar stå för att mina siffror äro riktiga. Genomsnittslönen var före kriget 55,6 öre i timmen och är för närvarande 2 kronor 5 öre i timmen. Nu begär man en nedsättning i de verkstäder, där man har en genomsnittslön av 2 kronor 5 öre. Det är uppenbart, att detta är icke en fast timpenning utan en genomsnittsinkomst av timpenning och ackord. Vid ett eller annat tillfälle kan man komma upp till siffror, som äro betydligt högre. Med avseende å det gjuteri, som jag omtalade och som är beläget icke långt från Stockholm — om herr Holmström icke vet vilket jag åsyftar, så skall jag gärna stå till tjänst med att nämna det för honom — vill jag säga, att där var avlöningen i genomsnitt bortåt en krona högre än för motsvarande arbete på andra platser. Då är det väl icke underligt, att man vill ha dessa löner någorlunda reglerade i samma proportion som konkurrenterna betala.

Sedan vill jag säga med avseende på verkstadskonflikterna, att herr Holmström har icke relaterat förhållandena riktigt här. Jag känner icke något fall, där icke arbetsgivaren följt avtalsbestämmelserna. Men däremot kan jag lämna bevis för att vid flera verkstäder, där jag själv är intresserad och själv för underhandlingar, ha arbetarna brutit avtalet.

Med avseende på lönenedsättningarna, som förekomma vid mekaniska verkstäder, så förhåller det sig faktiskt på det sättet, att vad herr Holmström sade i det avseendet är nog till en del riktigt. Men det gäller sådana verkstäder, där man icke har något att göra, utan där allt som produceras lägges på lager. Men vid de verkstäder däremot, där man har någonting att göra på grund av beställningar, finner man sig icke i några lönenedsättningar utan hotar med att möta dessa med strejk.

Med avseende å förhandlingsordningen är det riktigt, att man skall underhandla om arbetslönerna, innan dessa nedsättas eller arbetet inställes. Men det är också så att det är fjorton dagars uppsägningstid, och följaktligen kan vilken verkstadsledning som helst fjorton dagar i förväg bekantgöra, att då och då nedsätta vi avlöningen,

och den, som icke finner sig däri, får betrakta sig som uppsagd. Jag kan nämna ett mycket stort skeppsvarv i södra Sverige, där man gått till väga på det sättet, men där arbetarna icke inväntat den utsatta dagen utan ha gått i strejk omedelbart. Men då borde enligt min mening förhandlingsordningen giva på hand, att man skulle använda de fjorton dagarna för att söka komma överens om lönen, för den händelse man skulle komma överens om en mindre nedsättning än med 20 procent.

Ang. anslag för bekämpande av arbetslösheten m. m.
(Forts.)

Jag vågar påstå, att vad jag uppgivit är med verkliga förhållandet överensstämmande, och jag vågar påstå, att herr Holmström icke bemött mig och icke kunnat påvisa någon enda punkt, där någon uppgift, som jag lämnat, icke är riktig.

Härmed var överläggningen slutad. Herr förste vice talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den av herr O. U. B. Olsson m. fl. avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen; och förklarade herr förste vice talmannen sig anse svaren hava utfallit med övertvägande ja för den förra propositionen. Votering begärdes likväl, i anledning varav nu uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 204, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den av herr O. U. B. Olsson m. fl. avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen.

Omröstningen utföll med 97 ja mot 65 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 2.

Vid nu skedd föredragning av bevillningsutskottets betänkande, nr 51, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående provisorisk förhöjning i vissa fall av de tilläggstullar, som skola utgå vid förtullning från frihamn och frilager, m. m. blev utskottets i nämnda betänkande gjorda hemställan av kammaren bifallen.

§ 3.

Härpå föredrogs och lades till handlingarna bevillningsutskottets memorial, nr 52, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om utskottets betänkande nr 42 i anledning av väckta motioner angående minskning av den maximikvantitet spritdrycker, som får utminuterats för kalendermånad.

§ 4.

Vidare föredrogos vart för sig bevillningsutskottets

betänkande, nr 53, i anledning av väckta motioner om tullrestitutions eller befrielse från tullavgift vid återutförelse av vissa fartygs-materialier och skeppsförnödenheter; och

memorial, nr 54, angående ändrad lydelse av § 19 mom. 1 i förordningen om frihamn den 15 november 1907.

Kammaren biföll vad utskottet i nämnda betänkande och memorial hemställt.

§ 5.

*Om ändring i
förordningen
om inkomst-
och förmögen-
hetsskatt
m. m.*

Till avgörande företogs härefter bevillningsutskottets betänkande, nr 55, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 28 oktober 1910 om inkomst- och förmögenhetsskatt m. m., dels ock Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i vissa delar av förordningen samma dag angående beviljning av fast egendom samt av inkomst m. m., samt väckt motion angående ändrade bestämmelser om taxering för barns inkomst.

Genom proposition nr 213 av den 18 mars 1921, vilken hänvisats till bevillningsutskottet, hade Kungl. Maj:t, under återopande av vid propositionen fogat utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att antaga propositionen bilagda förslag till

dels förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 28 oktober 1910 om inkomst- och förmögenhetsskatt;

dels förordning om ändring i vissa delar av förordningen sagda dag angående beviljning av fast egendom samt av inkomst;

dels ock förordning om ändring i vissa delar av förordningen samma dag om taxeringsmyndigheter och förfarandet vid taxering.

I sammanhang med handläggningen av förevarande proposition hade utskottet fortsatt behandlingen av tvenne till utskottet tidigare under riksdagen överlämnade ärenden, nämligen Kungl. Maj:ts proposition nr 31 angående ändring i vissa delar av bevillningsförordningen m. m. samt den av herr *Sandler* väckta motionen, I: 49, angående ändrade bestämmelser om taxering för barns inkomst, i vilka båda ärenden utskottet avgivit betänkande och riksdagen fattat beslut endast så vitt anginge provisorisk tillämpning vid innevarande års taxering.

Utskottet hemställde,

1) att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 213 måtte antaga

a) i betänkandet intaget förslag till förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 28 oktober 1910 om inkomst- och för-

mögenhetsskatt med den avvikelse, att de i 7 § 3:o c) 1) förekommande orden »möglichen liden» utginge;

b) i betänkandet intaget förslag till förordning om ändring i vissa delar av förordningen nämnda dag angående beviljning av fast egendom samt av inkomst utom beträffande 3 och 4 §§ i »Särskilda anvisningar till ledning vid taxeringen» samt med den avvikelse att de i 9 § 3 mom. c) 1:o) förekommande orden »möglichen liden» utginge; samt

vid betänkandet såsom Bilaga 1 fogat förslag till förordning angående särskilda grunder att vid 1921 års taxering till beviljning gälla för beräkning av de avdrag, om vilka i 11 § 2 mom. 1:o a) och 2:o a) av sistberörda förordning sägs;

2) att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts propositioner nr 31 och nr 213 måtte antaga de i den vid betänkandet fogade Bilaga 2 upptagna förslag till

a) förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 28 oktober 1910 angående beviljning av fast egendom samt av inkomst;

b) förordning om ändring i vissa delar av förordningen nämnda dag om inkomst- och förmögenhetsskatt; och

c) förordning om ändring i vissa delar av förordningen samma dag om taxeringsmyndigheter och förfarandet vid taxering; samt

3) att herr Sändlers förevarande motion, I: 49, måtte, i den måndensamma icke föranlett beslut av riksdagen i samband med den tidigare behandlingen av propositionen nr 31, anses besvarad genom riksdagen i anledning av bevillningsutskottets betänkande nr 19 beslutat i fråga om motionerna I: 50 av herr Björnsson och II: 100 av herr Sköld.

Reservationer hade avgivits:

vid punkten 2) a) av herr *Olsson* i Kullenbergstorp;

vid punkten 2) c) av *densamme* med instämmande av herrar *Wohlin* och *Ahlmans Olof Olsson*; samt

mot viss del av motiveringen av herr *Sandler*.

Sedan *punkten 1)* föredragits, anförde:

Chefen för finansdepartementet herr statsrådet *B e s k o w*: Herr talman, mina herrar! Jag har med tillfredsställelse konstaterat, att utskottet i stort sett har tillstyrkt Kungl. Maj:ts förevarande proposition. De små avvikelser, som finnas, äro i allmänhet av den natur, att jag icke har anledning att här begära ordet för dem. Men det finns dock i de särskilda anvisningarna till ledning vid taxeringen en punkt, som jag tror lämpligen borde utgå, ifall man icke vill taga Kungl. Maj:ts förslag. Kungl. Maj:t har föreslagit i de särskilda anvisningarna till ledning vid taxeringen i 3 § 1:o) längst ned: »Därest olika skattskyldiga ägt, innehaft eller brukat samma fastighet under olika delar av nästföregående år, skall avdraget fördelas emellan de skattskyldiga i förhållande till den tid, en var av dem ägt,

Om ändring i
förordningen
om inkomst-
och förmögen-
hetsskatt
m. m.
(Forts.)

Om ändring i
förelagningen
om inkomst-
och förmögen-
hetskatt
m. m.
(Forts.)

innehaft eller brukat fastigheten. Har ägaren av en jordbruksfastighet själv brukat en del av fastigheten och haft återstoden utarrenderad samt hava särskilda taxeringsvärden icke varit åsatta de skilda brukningsdelarna, får fastighetens taxeringsvärde uppdelas på brukningsdelarna och avdraget fördelas mellan ägaren och arrendatorn i förhållande till de därvid erhållna värdena.» Utskottet har kritiserat Kungl. Maj:ts förslag i den punkten, och i stället föreslagit, att motsvarande stycke skulle ha följande lydelse, som återfinnes i utskottsbetänkandet på sid. 29: »Därest olika skattskyldiga ägt, innehaft eller brukat samma fastighet under olika delar av nästföregående år, skall avdraget *tillkomma den som för det året påförts eller bort påföras de efter taxeringsvärdet utgående kommunalutskylderna för fastigheten. Detsamma skall gälla, där ägaren av en jordbruksfastighet själv brukat en del av fastigheten och haft återstoden utarrenderad, eller fastigheten eljest varit delad mellan olika brukare, samt särskilda taxeringsvärden icke varit åsatta de skilda brukningsdelarna.*»

Den kritik, som utskottet har bestått Kungl. Maj:ts förslag i denna punkt, gäller i viss mån, det vill jag icke förneka, för jordbruksfastigheter, men såvitt jag kan finna, är den icke alls giltig för vanliga fastigheter. Då tiden är långt framskriden och då jag är övertygad om att kammaren icke gärna vill höra ett längre föredrag om denna punkt, vill jag endast konstatera, att man icke gärna kan — utan att det uppstår en dubbelbeskattning, som helt säkert går mycket längre än 1920 års riksdag någonsin tänkte sig — förfara på det viset, som utskottet föreslagit i 3 § i anvisningarna. Då man vet, att vanliga fastigheter i riket äro uppskattade till ett värde av 7 milliarder kronor, under det att jordbruksfastigheterna äro uppskattade endast till 5,6 milliarder kronor, förstår man betydelsen av att bestämmelserna för de förstnämnda fastigheterna bli på riktigaste sätt avfattade.

Nu skulle jag kunna tänka mig den möjligheten, att man helt och hållet läte denna föreskrift utgå ur de anvisningar, som utskottet formulerat. Någon större olägenhet bör icke därav kunna uppstå. Därest så sker, kan Kungl. Maj:t sedermera uppdraga åt kommunalskattkommittén att utreda denna fråga, och ett nytt förslag bör kunna komma in så tidigt i början av nästa års riksdag, att nya, väl avvägda bestämmelser böra kunna tillämpas redan vid 1922 års taxering.

Herr O l s s o n i Kullenbergstorp: Herr vice talman, mina her-
rar! Sedan herr statsrådet nu särskilt uttalat sig om denna punkt,
där jag reserverat mig — min reservation gäller dock huvudsakligen
jordbruksfastigheter — har jag icke så mycket att tillägga.
Jag erkänner gärna, att beträffande annan fastighet än jordbruks-
fastighet är det förslag, som utskottet kommit med, nog icke så
synnerligen lämpligt, men beträffande jordbruksfastighet var nog
icke heller Kungl. Maj:ts förslag så synnerligen lämpligt. Men den

ena olägenheten fick då väga upp den andra, och då jag ju förträdesvis representerar jordbruket och fäster mig mest vid vad som rör det, hade jag icke så mycket att invända emot den första punkten, eftersom de, som representera andra fastigheter, icke läto sig vidare avhöra.

Om ändring i förordningen om inkomst- och förmögenhetskatt m. m.

(Förts.)

Komma vi så till den andra punkten, där det gäller det fallet, att fastigheten är taxerad som en helhet men under året varit uppdelad på olika brukare, är det otvivelaktigt så, som herr statsrådet sade, att då kan icke den tanken realiseras, som låg till grund för riksdagsmajoritetens beslut i fjol, nämligen att avdrag skulle få göras för fastighetsbeskattningen. Vi kunna nämligen tänka oss, att den, som betalar fastighetsskatten, kanske icke brukar mer än låt oss säga en fjärdedel av jordbiten. Han får emellertid göra avdrag för hela skatten, fastän han endast har denna del, men den andra brukaren, som har den större delen, han får icke göra det minsta avdrag. Det skulle naturligtvis bli alldeles avita. Det insåg jag tydligt, men sedan avdelningens majoritet slagit in på en annan väg, nämligen att den, som betalar kommunalskatten, ensam skall hava rätt till avdrag, har man för likhetens skull låtit detta gälla även här.

Nu anser jag, att herr statsrådet har föreslagit en utväg, som är alldeles utmärkt. Utskottet har icke löst frågan, och om man ställer denna bestämmelse i ljuset av 1920 års beslut i kommunalskattefrågan, finner man, att den är alldeles ohållbar; det är alldeles tydligt. Därför skall jag, herr vice talman, be att få yrka bifall till den ändring som herr statsrådet och chefen för finansdepartementet här uttalade sig för.

Herr Sköld: Herr talman, mina herrar! Herr statsrådet gick icke närmare in på, vilka vanskligheter som skulle vara förenade med ett bifall till utskottets förslag. Han sade dock i förbigående, att det skulle utan tvivel komma att medföra dubbelbeskattning i långt större utsträckning än förra årets riksdag någonsin hade tänkt sig. När herr statsrådet icke närmare preciserade dessa vanskligheter, är det ju svårt för mig att avgöra, vad som kan menas med detta tal om dubbelbeskattning. Jag vill emellertid säga, att det förslag, som av herr statsrådet lagts fram för riksdagen i propositionen nr 213, icke skulle komma att medföra mindre dubbelbeskattning än det förslag, som bevillningsutskottets majoritet nu kommit med.

Eftersom det framför allt var s. k. annan fastighet, som väckte herr statsrådets uppmärksamhet, vill jag taga ett exempel rörande sådan fastighet. En stadsfastighet är taxerad till 200,000 kronor. 5 % härpå gör 10,000 kronor, för vilka fastighetsskatt skall utgå. En person äger denna fastighet under årets 3 första kvartal, en annan person äger den under årets sista kvartal. Låtom oss tänka oss, att inkomsten flyter in jämnt, som den gör vid hyresfastigheter, så gör det 12,000 kronor per år. Den förste ägaren får 9,000 kronor i inkomst och den andre ägaren 3,000 kronor. Då vill herr statsrådet,

Om ändring i förordningen om inkomst- och förmögenhets-skatt m. m.
(Forts.)

att dessa personer skola få göra avdrag från sin inkomst för fastighetsskatten för den tid, som vardera innehaft egendomen. Men, säga vi inom utskottet, det är ju blott en, som kan komma att erlægga fastighetsskatt för denna fastighet, och då fråga vi: skall även den person få göra avdrag, som icke har erlagt någon fastighetsskatt? Det förslag, som Kungl. Maj:t kommit med, skulle leda till de mest horribla resultat. Jag tog för ro skull och räknade ut, hur det skulle ställa sig t. ex. i ett sådant fall, att en person har en fastighet i 2 månader och en annan har den i 10 månader. Den, som haft fastigheten i 2 månader, är skriven för fastigheten och blir påförd kommunalutskylder. Om vi taga den fastighet, jag nyss nämnde, får den, som är skriven för fastigheten, betala fastighetsskatt efter 10,000 kronor. Han får göra avdrag blott för $\frac{1}{6}$ av årsinkomsten av fastigheten eller 2,000 kronor. Han får betala skatt för 100 bevillningskronor. Men den, som haft fastigheten i de 10 övriga månaderna och haft en inkomst av 10,000 kronor, han får göra avdrag för $\frac{5}{6}$ av de 10,000 kronorna. Då han icke har att erlægga någon fastighetsskatt, får han skatt blott efter 15 bevillningskronor. Den, som haft en inkomst av 2,000 kronor, får betala för 100 bevillningskronor, och den som haft en inkomst av 10,000 kronor, får betala efter 15 bevillningskronor. Jag undrar, om detta verkliga kan vara rim och reson.

Nu vill jag säga, att jag kan naturligtvis icke på något sätt förneka, att det förslag, som utskottet kommit med, är mycket ofullständigt och kommer att leda till många orättvisor. Men jag vill å andra sidan säga, att det icke kommer att leda till mera orättvisor än det förslag, som Kungl. Maj:t kommit med. Saken ligger helt enkelt på det sättet, att detta problem är olösligt.

Vi stå emellertid icke i det predikamentet, att vi kunna säga oss, hur vi skola göra för att enligt vår uppfattning få fram det bästa och riktigaste, utan vi måste säga oss, hurudant är det kommunalskattesystem, som herrar Edén och Lindman samt deras partier i fjol skapat? Vad är andemeningen i detta system och hur skola vi på grundval härav kunna rätta till de misstag, som riksdagen gjorde förra året? Varken herr statsrådet eller jag kan hjälpa, att vi fått detta olycksaliga kommunalskattesystem att dragas med. Men det är ingenting att göra däråt, utan vi få göra, så gott vi kunna, för att stoppa till de luckor, som vi märka, att systemet har. För övrigt sades det från många håll i fjol, att ingen människa kunde överskåda konsekvenserna av det beslut, som då fattades. I år kunna vi se, att konsekvenserna äro rent av horribla.

Om jag vill söka få fram, vad som var riksdagsmajoritetens mening med det beslut, som fattades i fjol, så finner jag, att det var pro primo, att man skulle undvika dubbelbeskattning, och vill man veta, vad som menas med dubbelbeskattning, så sade herr Edén, att dubbelbeskattning är, när en person får betala skatt för sin inkomst mer än en gång. Om jag går vidare och tager reda på, hur herr Edén uttryckt detta systems grundtanke, så sade han, att en fastighet kan i och för sig icke hava någon skattekraft, utan

fastighetens skattekraft bottnar i den inkomst, som den har, som står bakom fastigheten. Det är detta, som är grundtanken i förra årets beslut. Nu går, som jag redan förut sagt, Kungl. Maj:ts förslag ut på, att den person, som påföres fastighetsskatt, skall drabbas hårdare, och den andre, som icke påföres fastighetsskatt, skall drabbas lindrigare. Den ene skall få dubbelbeskattning och den andre skall, om jag begagnar samma terminologi, som var vanlig under kommunalskattedebatten i fjol, slippa undan med hälftenbeskattning. Utskottets förslag innebär, att den, som påföres fastighetsskatt, skall ha rätt till avdrag. Jag vet, att mot detta göres den invändningen, att det icke alltid är säkert, att den som påföres fastighetsskatt, kommer att i själva verket erlægga den, utan på grund av privaträttsliga avtal kan en helt annan person få erlægga denna fastighetsskatt. Nu frågar jag: skola vi verkligen gå åstad och lagstifta på det sättet, att vi taga hänsyn till händelsevis förekommande privaträttsliga avtal? Skola vi taga hänsyn till de privaträttsliga avtal, som i en framtid kunna komma att ingås? Vi få väl anknyta vår lagstiftning till vad kommunallagarna säga om skyldigheten att betala fastighetsskatt.

Jag vill vidare beträffande den allra sista perioden i utskottets förslag till anvisningar i 3 § — det gäller personer, som samtidigt bruka en fastighet, för vilken finnes ett enda odelat taxeringsvärde — anmärka, att det är klart, att om det i vissa fall kommer att uppstå olägenheter av utskottets förslag, så komma de att försvinna i och med att den nya fastighetstaxeringen träder ut i livet. Nu har herr statsrådet sagt, att man utan olägenhet kan stryka bort så gott som alla anvisningar, som utskottet nu i detta hänseende bjuder riksdagen. Det är ganska märkvärdigt, att höra detta. Jag vill blott draga fram några episoder.

När 1920 års kommunalskattebeslut skulle komma att tillämpas, så ansåg man inom finansdepartementet, att detta beslut var så ofullständigt, att det behövdes en handledning. Det skickades ut en sådan handledning, och där har det befunnits vara så angeläget att få bestämmelser för detta fall, att man gjort en tolkning, och denna tolkning överensstämmer med Kungl. Maj:ts uppfattning men icke med utskottets. Så ansåg Kungl. Maj:t det vidare vara nödvändigt att komma till årets riksdag med förslag i denna punkt, men när riksdagens bevillningsutskott efter långa överläggningar och efter att hava granskat frågan från skilda synpunkter både principiella och praktiska, framlägger sitt förslag, då säger herr statsrådet: frågan är icke så brådskande, att icke nästa riksdag kan fatta beslut.

Låt oss tänka oss, hur detta skall komma att gå till. I början av nästa riksdag skall det komma en proposition. Den skall i sinom tid behandlas, riksdagsskrivelse skall expedieras, och förordning skall hinna utfärdas av Kungl. Maj:t. Är det någon som tror, att man hinner få ut detta före den tid, då deklARATIONERNA skola vara avlämnade. Det är nämligen på deklARATIONERNA, som avdraget skall ske. Nej, då kommer man i den situationen, att man får förvirring till

Om ändring i förordningen om inkomst- och förmögenhets-skatt m. m. i stånd vid taxeringen även nästa år. Det blir inga riktlinjer, utan dessa komma efteråt.

Jag tror, att andra kammaren för sin del utan den minsta fruktan kan gå på det förslag, som bevillningsutskottet kommer och bjuder och det skulle vara märkvärdigt, om sedan representanter för skilda partier inom riksdagen under en längre tid i bevillningsutskottet suttit och gnuggat denna fråga och kommit till detta resultat, riksdagen i dag skulle gå emot hela denna majoritet och följa herr Olsson i Kullenbergstorp. Jag har icke något ont att säga om herr Olsson i Kullenbergstorp, men jag menar, att de andra 19 bevillningsutskottsledamöternas omdöme skall väl också tillmätas någon betydelse.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr R ö i n g: Herr talman! Man får lätt det intrycket av den debatt, som nu har förts, att meningsskiljaktigheterna röra sig om punkt 1:o) i det föreliggande bevillningsutskottsbetänkandet. Men härom har åtminstone tills nu ingen meningsskiljaktighet gjort sig gällande, utan det spörsmål som herr Sköld yttrat sig om, rör punkt 2:o) i utskottets hemställan, och till detta herr Skölds anförande ber jag få återkomma, när denna punkt föredrages. Beträffande den punkt, som nu är föredragen, ber jag få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr S k ö l d: Herr förste vice talman! Jag kan icke underlåta att tycka, att det är märkvärdigt, att bevillningsutskottets ordförande, som varit med om att underteckna detta utskottsbetänkande och deltagit i behandlingen av detsamma, kan så i en handvändning omvända sig och ansluta sig till den hemställan, som gjordes av herr finansministern.

Herr R ö i n g: Jag vet icke, om herr Sköld har kännedom om, det yrkande jag kommer att göra vid punkten 2:o). Jag tillåter mig ännu en gång påpeka, att det som herr Sköld yttrat sig om, rör punkten 2:o), men den punkt, som herr talmannen nu föredragit, är punkten 1:o), och till utskottets hemställan i denna punkt har jag liksom herr Sköld yrkat bifall.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 2).

Mom. a).

Enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle 3 § 1:o) i särskilda anvisningar till ledning vid bevillningstaxeringen lyda sålunda:

1:o) Därest skattskyldig åtnjutit sådan inkomst av fast egendom, varom i 9 § 1 mom. a)—d) sägs, eller inkomst av frälseränta, äger den skattskyldige åtnjuta avdrag för det genom fastighetsbevillning

beskattade belopp av sex för hundra av taxeringsvärdet å jordbruksfastighet och fem för hundra av taxeringsvärdet å annan fastighet, varav inkomsten åtnjutits. Detta avdrag tillkommer ägaren eller innehavaren av fastigheten utom för det fall, att jordbruksfastighet upplåtits åt landbo eller arrendator, då avdraget tillkommer landbon eller arrendatorn. Avdraget skall beräknas efter taxeringsvärdet året näst före det, då taxeringen sker. För det fall att fastigheten nästföregående år icke varit underkastad fastighetsbevilning men dylik skall utgå för det år, då taxeringen sker, får avdrag äga rum utan hinder därav, att bevilning för fastigheten icke utgått, men skall även då avdraget beräknas å taxeringsvärdet nästföregående år. Därest olika skattskyldiga ägt, innehaft eller brukat samma fastighet under olika delar av nästföregående år, skall avdraget fördelas emellan de skattskyldiga i förhållande till den tid, en var av dem ägt, innehaft eller brukat fastigheten. Har ägaren av en jordbruksfastighet själv brukat en del av fastigheten och haft återstoden utarrenderad samt hava särskilda taxeringsvärden icke varit åsatta de skilda brukningsdelarna, får fastighetens taxeringsvärde uppdelas på brukningsdelarna och avdraget fördelas mellan ägaren och arrendatorn i förhållande till de därvid erhållna värdena.

Om ändring i förordningen om inkomst- och förmögensskatt m. m.
(Forts.)

Utskottet föreslog, att nämnda författningsrum måtte erhålla följande avfattning:

1:o) Därest skattskyldig — — — lika med Kungl. Maj:t — — — nästföregående år. Därest olika skattskyldiga ägt, innehaft eller brukat samma fastighet under olika delar av nästföregående år, skall avdraget tillkomma den som för det året påförts eller bort påföras de efter taxeringsvärdet utgående kommunalutskylderna för fastigheten. Detsamma skall gälla, där ägaren av en jordbruksfastighet själv brukat en del av fastigheten och haft återstoden utarrenderad eller fastigheten eljest varit delad mellan olika brukare, samt särskilda taxeringsvärden icke varit åsatta de skilda brukningsdelarna.

Uti sin vid förevarande moment avgivna reservation hade herr Olsson i Kullenbergstorp förklarar sig anse, att 3 § 1:o) sista punkten i anvisningarna till ledning vid bevilningstaxeringen bort hava den av Kungl. Maj:t föreslagna lydelsen.

Momentet föredrogs. Därvid anförde:

Herr R ö i n g: Nu, herr talman, skall jag meddela herr Sköld, varför jag anser mig kunna upptaga det förslag, som herr statsrådet och chefen för finansdepartementet antyde vara lämpligt att riksdagen nu antager.

Herr Sköld har utan tvivel rätt däri, att man med fog kan göra anmärkning mot Kungl. Maj:ts hemställan i denna punkt och att man kan påpeka fall, då en orättvis beskattning kommer till stånd genom tillämpning av Kungl. Maj:ts förslag. Men herr Sköld fram-

Om ändring i
förordningen
om inkomst-
och förmögen-
hetsskatt
m. m.
(Forts.)

höll själv i sitt nyss hållna anförande, att man även måste medge, att så även blir fallet, i den händelse riksdagen bifaller utskottets hemställan. Herr Sköld var så säker på sin sak, att han uttalade, att det är ett olösligt problem att föreslå bestämmelser, som under alla förhållanden verka fullt rättvist. Jag frågar då herr Sköld, om han bör klandra mig, om jag icke är lika övertygad som herr Sköld, att detta problem är fullständigt olösligt, att jag då, trots att jag icke reserverat mig mot utskottets hemställan, kan acceptera ett förslag, som det herr statsrådet och chefen för finansdepartementet angav, nämligen att riksdagen bör utesluta den mening i 3 § av anvisningarna på sid. 29, som börjar med ordet »därest» och slutar med ordet »brukningsdelarna», då enda följden blir den, att denna fråga under tiden, intill dess nästa riksdag sammanträder, kan bli ytterligare utredd och ett förslag då omedelbart vid riksdagens början kan framläggas, vilket kan tillämpas redan vid taxeringen nästa år. Ingen skada sker, såvitt jag kan förstå, om riksdagen bifaller en sådan hemställan. Den vinst riksdagen gör är, att denna synnerligen svåra fråga blir ytterligare utredd, och om de personer, som få denna utredning om hand, kunna framkomma med ett förslag, som även enligt herr Skölds egen mening blir ändå bättre än det som utskottet nu framlagt, borde även herr Sköld kunna vara belåten om ett sådant beslut fattas vid årets riksdag.

Att herr Sköld vid detta tillfälle som vid vissa andra tillfällen, då frågor, som stå i samband med fjolårets beslut i kommunalskattfrågan, behandlas här i riksdagen, passar på att uttrycka sin glädje över att 1920 års beslut icke var tillfredsställande, kan jag förstå. Herr Sköld som socialdemokrat har ett särskilt stort nöje i att framhålla detta, och det lilla nöjet missunnar jag honom icke det minsta. Men nog borde han ändå i dag kunna vara med om detta förslag, då riksdagen icke därigenom vidtager en åtgärd, varigenom man hindrar, att de bestämmelser, som äro mest tillfredsställande, kunna tillämpas redan vid nästa års taxering.

Jag vädjar till herr Sköld, trots att varken han eller jag är reservant mot utskottets hemställan, att dock vara med om, att den punkt, som jag nyss angav, utgår ur utskottets betänkande. Jag ber, herr talman, få framställa detta yrkande.

Herr Sköld: Herr vice talman! Det är möjligt, att jag missuppfattade herr Röing, när jag förra gången yttrade mig, men vad jag då sade, det kan gärna vara sagt, ty det gäller dock nu.

Jag vill blott säga, att det måtte ha varit starka krafter i rörelse, som på dessa fyra à fem dagar, sedan bevillningsutskottet fattade beslut i denna fråga, kunnat förmå herr Röing att bli en så entusiastisk motståndare till utskottets hemställan. Det måtte sannerligen ha varit mycket starka krafter, ty på andra avdelningen hava vi i två månader gnuggat denna fråga fram och tillbaka och kommit till denna ståndpunkt. Jag tycker, att det är märkvärdigt, att herr Röing nu intagit en helt annan ståndpunkt, än den han hade i utskottet.

Herr Röing säger, att jag ansåg, att frågan är olöslig. Jag anser problemet olösligt så till vida, att det är omöjligt att komma fram på en väg, som leder till fullständig rättvisa. Men det hindrar icke, att man är tvungen att söka göra det bästa möjliga av detta, och jag säger, att det må göras vilken utredning som helst, och det må komma vilka förslag som helst, så förstår jag icke, hur man skall kunna gå någon annan väg än den, utskottet nu har gått. Redan i början av denna riksdag beslutades, att arrendatorn skall ha avdrag men icke ägaren, och arrendatorn skall ha avdrag, därför att det är han, som betalar kommunalutskylderna. Är det då icke konsekvent och principiellt riktigt, att man utvidgar denna princip att gälla även för andra fall, att man slår fast, att i tvistiga fall skall det vara den, som får utgöra kommunalutskylderna för fastigheten, som har att göra avdrag. Jag tror, att det är riktigt, och jag tror, att det kommer att skada och åstadkomma förvirring, om riksdagen nu icke följer utskottet.

Om ändring i förordningen om inkomst- och förmögenhetskatt m. m.
(Forts.)

När herr Röing säger, att jag visar en sådan glädje varje gång vi komma till frågor, som tangerar fjolårets riksdagsbeslut, så vill jag säga, att beträffande detta beslut är glädjen minimal bland det svenska folket, och denna glädje kommer att bli allt mindre, ju längre vi skola ha detta olycksaliga system.

Herr vice talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Olsson i Ramsta: Jag tror, att herr finansministern måste finna, att det förslag, som Kungl. Maj:t framlagt, även var behäftat med stora vanskligheter. Vi hava, som herr Sköld påpekade, inom utskottet länge hållit på med detta ärende, och vi stannade till slut vid den formulering, som här föreligger i betänkandet.

Nu får jag för min del säga, att när en stadsfastighet försäljes, är det tydligt, att det vid försäljningen tages hänsyn till åliggande skattskyldighet, och jag tänker, att den frågan kan lätt uppgöras vid ett köp. Men jag får också lov att säga, att när vi nu hava kommunalskattesakkunniga, de bästa vi kunna uppdriva inom landet, tillsatta för att utreda kommunalskattefrågan och giva oss ett förslag till definitiv kommunalskatteförordning, då förstår jag icke, varför kammaren skall sätta sig emot den hemställan, som av herr finansministern gjorts att slopa denna punkt, när herr finansministern lovar, att omedelbart remittera detta ärende till dessa sakkunniga, så att vi kanske vid början av nästa riksdag kunna få ett bättre förslag, som då kan i god tid överlämnas åt taxeringsmyndigheterna. Jag vill icke motsätta mig detta finansministerns förslag, men jag måste förutskicka den anmärkningen, att jag tror, att dessa kommunalskattesakkunniga skola få svårt att lösa frågan på ett bättre sätt, än vi nu föreslagit.

Till herr Sköld, som naturligtvis är synnerligen glad över alla svårigheter, som han kan upptäcka vid tillämpningen av fjolårets kommunalskattebeslut, vill jag blott rikta den lilla reprimanden. Om det förslag till kommunalskattelag, som framlades av den då-

Om ändring i
förordningen
om inkomst-
och förmögen-
hetsskatt
m. m.
(Forts.)

varande regeringen, varit gällande nu, undrar jag, om vi icke även då hade funnit, att dessa skattedragare blivit missnöjda. Jag undrar, huru alla de arbetare, som sitta med egna hem, skulle komma att ställa sig till ett sådant förslag. Det bleve en verklig dubbelbeskattning i ordets fullaste bemärkelse. Det är jag förvissad om.

Sedan nu taxeringsarbetet i min hemkommun är avslutat, har jag fått klart för mig, hur de nya bestämmelserna där verka. Vi ha i denna kommun ett utgiftsbehov av cirka 90,000 kronor. Årets taxeringslängd ger 15,000 kronor i progressiv skatt. Vi få cirka 10,000 kronor från jordbruksfastighet med inkomst av mer än sex procent av taxeringsvärdet från ägare, som bo i andra kommuner. Vi ha fått bevillningskronornas antal ökade från 12,000 till 18,000. Vi ha förut haft en utdebitering av kr. 8,20 per bevillningskrona, men jag tror, att vi nu skola kunna gå ned till under fem och ändå ha ganska avsevärda belopp för täckande av de restantier, som kunna uppstå i större utsträckning än tidigare.

Jag tror, att statdrängarna i den kommunen komma att prisa det nya systemet. De få nu stora orts- och familjeavdrag, och i stället för en utdebitering av kr. 8,20 per bevillningskrona komma de nu ned till fem. På fyra, fem bevillningskronor kommer man antagligen efter en överslagsberäkning icke att få mer än 3,5 bevillningskronor.

Jag tror, att herr Sköld kan lugna sig litet i sin glädje, till dess hela resultatet av årets taxeringsarbete föreligger färdigt och nedsummerat i årets taxeringslängder. Sedan kunna vi döma, hur det verkar.

Att avdragsrätten naturligtvis vid ett sådant system som detta skall medföra vissa svårigheter, och att man också har hårt belastat dem, som skola avgiva deklARATIONER, genom att man varit så noga, att man frågat dem om alla möjliga förhållanden, är ju tydligt. Jag tror ändå, att systemet för arbetarna medfört sådana lättnader, att de kunna vara synnerligen tacksamma för att högern och liberallerna förra året togo detta förslag.

Chefen för finansdepartementet herr statsrådet Beskow: Herr vice talman, mina herrar! Jag ber uttryckligen att få framhålla, att jag erkänt, att Kungl. Maj:ts förslag icke på långt när är idealiskt. Jag är alldeles av herr Skölds åsikt, att dessa saker äro så pass invecklade, att det är mycket svårt att finna en tillfredsställande lösning. Under sådana förhållanden vill jag emellertid konstatera, att även den lösning, som utskottet nu har åstadkommit, långt ifrån är idealisk. Som för övrigt utskottets ordförande har påpekat, har jag nu endast för denna kammare framhållit möjligheten av att få denna fråga avgjord i tillräckligt god tid, även om den ej avgöres i dag, därigenom, att den framlägges tidigt vid nästa års riksdag, varvid man skulle taga kommunal-skattkommitténs sakkunskap till hjälp för att få fram det bästa möjliga. Jag erkänner villigt betydelsen av det arbete, som har utträttats inom utskottet under två månaders tid, men jag förmodar,

att utskottet också haft åtskilliga andra frågor att tänka på. Kommunalskatteskommittén är ju särskilt utvald med tanke på, att man där skall få den i dessa frågor bästa sakkunskap, som står att få i landet.

Herr Sköld har anfört ett exempel för att visa, hur olämpligt Kungl. Maj:ts förslag är på denna punkt. Jag skall be att få anföra ett exempel, som har framförts till mig och som visar, hur olämpligt utskottets förslag i fråga om anvisningarna verkar.

Antag, att man har en stadsfastighet, som taxeras till 400,000 kronor. Den är ograverad och ger en nettohyresavkastning av 24,000 kronor. Debiteringslängden är klar den 28 december, och kommunalskatten utgår efter 8 procent. Är nu denna fastighet hela året i samma persons hand men säljes den 1 januari, blir skatten följande. Skatten i förhållande till taxeringsvärdet utgör 8 procent på 20,000 kronor eller 1,600 kronor, samt 8 procent på den inkomst, som överstiger 20,000 kronor, d. v. s. 4,000 kronor, vilket blir 320 kronor. Hela skatten blir alltså 1,920 kronor, vilket svarar emot 8 procent på den verkliga inkomsten, 24,000 kronor.

Antag nu vidare, att fastigheten säljes den 1 december. Köparen upptas då som skattskyldig för denna fastighet och får betala skatt på 20,000 kronor, d. v. s. 1,600 kronor, eftersom det var en kommunalskatt av 8 procent. Hans hyresinkomst för en månad utgör 2,000 kronor, vilken summa emellertid blir fri från skatt på grund därav att han får göra avdrag för ungefär motsvarande belopp, utgörande skatten å 24,000 kronor. Säljaren har 22,000 kronors inkomst, men erhåller intet avdrag och betalar därför skatt för hela inkomsten med 1,760 kronor. Sammanlagt betalas alltså skatt för fastigheten med 3,360 kronor, vilket motsvarar 8 procent på 42,000 kronor, vilket återigen är 10,5 procent av taxeringsvärdet.

På samma inkomst blir alltså skatten i ena fallet 1,920 kronor och i det andra fallet 3,360 kronor, endast beroende på om fastigheten säljes en månad tidigare eller senare.

Herr talman! Jag har intet vidare att tillägga.

Herr O l s o n i Kullenbergstorp: Herr vice talman, mina herrar! Av det exempel, som herr statsrådet nu redogjorde för, framgår ju alldeles klart, att beträffande den omnämnda fastigheten kommer den bestämmelse, som utskottet här stannat vid, att vara lindrigast sagt mindre lämplig. Det vore vi också alla på det klara med i utskottet. Nu är det ju sant, att även jag, som liksom herr Sköld varit med om detta ärendes behandling, tycker, att vad jag själv gör är synnerligen utmärkt, men jag vågar ändå sällan påstå, att det är omöjligt att få något bättre än den lösning, som vi ha kommit till.

Jag tror också, att det, som herr Sköld yttrade mot utskottets ordförande, åtminstone vid detta tillfälle icke var riktigt befoगत. Vi ha ju haft detta ärende på andra avdelningen och gnuggat det i hela två månader, gudbevars för det. De, som sitta på första avdelningen, ha sedan fått ärendet föredraget vid ett utskottssam-

*Om ändring i
förordningen
om inkomst-
och förmögen-
hetsskatt
m. m.
(Forts.)*

Om ändring i
föreläsningen
om inkomst-
och förmögen-
hetsskatt
m. m.
(Forts.)

manträde, och därvid brukar man ju icke gå så synnerligen djupt in på de förslag, som en avdelning kommer med. En annan sak hade ju varit, om utskottets ordförande hade varit ordförande i den avdelning, där detta ärende ursprungligen har behandlats.

Nu uttalade herr Olsson i Ramsta sin stora tillfredsställelse med årets taxeringsresultat inom hans kommun. Ja, det är ju emellertid en mycket kort tid, som vi haft det så. Vi kunna råka att få andra år, så att jag tror icke, att man kan lägga sådan vikt vid detta för närvarande. Framtiden kan komma att göra betydande förändringar, och därför synes det mig alldeles omöjligt att kunna inse betydelsen härav. Jag har själv beträffande jordbruksfastigheterna reserverat mig, ty jag har varit på det klara med, att det var alldeles galet, när den, som kanske brukat blott en mycket liten del av fastigheten, skulle stanna för kommunalskatten — det har kanske funnits privaträttsliga avtal rörande vilken som skall betala denna skatt, vilket förekommer i åtskilliga kontrakt. Det är då icke någon mening uti att ordna det på detta sätt, ty då kunna avdragen icke göras, där de rätteligen borde göras.

Huru saken skall kunna förbättras, vågar jag icke på rak arm yttra mig om, men jag hoppas och tror, att ändå en sådan förbättring kan ske beträffande dels Kungl. Maj:ts förslag och dels det förslag, som utskottet framlagt. Hade jag icke den tron, hade jag naturligtvis icke reserverat mig, ty även jag ansåg, att Kungl. Maj:ts förslag i den punkt, där jag reserverat mig, icke var det allra bästa, men jag ansåg det åtminstone bättre och rättfärdigare än utskottets.

Herr förste vice talman! Jag skall be att få förena mig i det yrkande, som gjorts av herr Röing.

Herr Sköld: Jag börjar inse, att det här är lönlöst. Vi voro dock på avdelningen nio stycken, som hade den uppfattning, jag här företrätt, men i dag är det icke blott så, att alla utom jag tiga utan de, som yttrat sig, ha talat till och med mot sin egen uppfattning vid det tillfället. Herr Olsson i Ramsta hade dock tillsammans med mig säte i en inre cirkel, i den delegation, som gjort upp dessa förslag. Jag skall icke säga något om herr Olssons i Ramsta ställning i den delegationen i annan mån än att hans ställning i dag uppenbarligen är en annan.

Vad beträffar herr finansministerns exempel är det klart, att det är riktigt, när man har den uppfattningen, att det är fastigheten i och för sig, som är s. a. s. skattesubjekt. Då säger man: Så mycket skatt får betalas i det ena fallet och så mycket i det andra fallet. Utgångspunkten för fjolårets beslut var emellertid, att människorna skulle personligen skatta för sina inkomster, och huru blir exemplet då? Dessutom skall man tänka på, att det dock är det mest extrema exempel, som kan uppletas, då ju där ett ägobyte sker den 1 december. Jag har emellertid tagit mig friheten att göra om det där exemplet på det sättet, att jag säger, att ägobytet skedde den 1 juli, d. v. s. att de voro ägare av huset vardera ett halvt

år. Då skulle dessa två personer komma att erlägga en skatt på 1,600 kronor per man med vårt förslag. Med regeringens förslag skulle den person, som innehade huset första delen av året, och som således kom att påföras kommunalutskylderna, få betala en skatt av 1,760 kronor, men den andre, som också haft en inkomst på 12,000 kronor, skulle slippa undan med en skatt på 160 kronor. Jag frågar: Är det i stil med fjolårets beslut, att en person, som har 12,000 kronors inkomst, skall betala 1,760 kronor i skatt, medan den andra, som också har 12,000 kronors inkomst, betalar 160 kronor i skatt. För mig är det orimligt.

*Om ändring i
förrordningen
om inkomst-
och förmögen-
hetsskatt
m. m.
(Förta.)*

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad, gav herr förste vice talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till samma hemställan med den ändring i författningsförslaget, som under överläggningen föreslagits av herr Röing; och fann herr förste vice talmannen den senare propositionen vara med övertvägande ja besvarad. Då votering emellertid begärdes, blev nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i punkten 2) mom. a) av utskottets förevarande betänkande nr 55 med den ändring i författningsförslaget, som under överläggningen föreslagits av herr Röing, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan oförändrad.

Voteringen utvisade 100 ja mot 77 nej, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan med den ändring i författningsförslaget, som under överläggningen föreslagits av herr Röing.

Mom. b).

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. c).

Uti sin vid detta moment avgivna reservation hade herr Olsson i Kullenbergstorp yrkat, att andra stycket av 20 § i taxeringsförrordningen skulle utgå.

Ifrågavarande stycke skulle enligt utskottets med Kungl. Maj:ts överensstämmande förslag lyda sålunda:

Har det oriktiga meddelandet icke lämnats mot bättre vetande, men har den, som lämnat meddelandet, vid dess avgivande gjort sig

Om ändring i förordningen om inkomst- och förmögenhets-skatt m. m. skyldig till grov vårdslöshet, vare straffet böter, högst två gånger det skattebelopp, som undandragits eller skulle hava undandragits genom det oriktiga meddelandet.

Sedan momentet föredragits, yttrade:

(Forts.)

Herr Olsson i Kullenbergstorp: Herr vice talman, mina herrar! Om herrarna här ha betänkanudet, skall jag be Eder slå upp sid. 34, andra stycket, som har följande lydelse — det gäller deklARATIONEN. »Har det oriktiga meddelandet icke lämnats mot bättre vetande, men har den, som lämnat meddelandet, vid dess avgivande gjort sig skyldig till grov vårdslöshet, vare straffet böter, högst två gånger det skattebelopp, som undandragits eller skulle hava undandragits genom det oriktiga meddelandet.»

Jag tror verkligen, att detta är ett av de första lagförslag, där man får ett bötesstraff för vårdslöshet, när det gäller uppgifter, som man skall lämna. Att man blir straffad för oriktiga uppgifter, det har jag alltid förstått vara ganska skäligt, men att bli straffad för vårdslösa uppgifter, tycker jag sannerligen ändå är att gå litet för långt. Om det nu vore några enkla saker, som det här gäller för en medborgare, skulle jag icke säga så mycket därom, men jag vågar påstå, att vilken som helst ledamot av bevillningsutskottet, som har litet grand affärsverksamhet eller verksamhet för övrigt annat än den, som ger den personliga inkomsten, får allt sätta sig att fundera tämligen ingående, när han skriver sin deklARATION, för att han icke skall törna emot och göra fel. Och det har väl varit en allmän klagan över, att detta varit så ytterst komplicerat. Denna klagan har t. o. m. tagit sin uttryck i ett yttrande av ordföranden i den nu tillsatta kommunalskattekommittén. Han har ju särskilt tagit märke på, att vi skola göra detta enklare och klarare. Jag får då säga, att när man tryggt kan påstå, att minst 90 % icke kunna upprätta sin deklARATION med säkerhet utan att rådgöra sig med andra, är det sannerligen hårt, när man ålägger böter för härvid visad grov vårdslöshet. Det är ju klart, att en expert på området, då han får fatt i en deklARATION, som är upprättad av en, som icke känner så mycket till, huru man skall göra, tycker nog, att det kanske varit grov vårdslöshet, och då kan det dock hända, att denna person gjort så gott han förstått. Jag har själv sett, huru personer, som brutit mot kristidsförordningarna utan att göra orätt för en 25-öring, finge plikta 5 å 6,000 kr.

Jag är således mycket skeptisk, om vi skola gå fram på det sätt, som här föreslås. Ty det är dock en sak, om man visar vårdslöshet på det sättet, att det uppstår felaktigheter och deklARATIONEN icke blir precis som den skall vara men en annan sak är att lämna uppgifter i deklARATIONEN, som verkligen äro oriktiga, t. ex. summor, som vederbörande deklARANT tydligen vet vara oriktiga, det må gälla inkomst av räntor etc., kapital el. dyl. Därom skall jag icke säga det minsta, ty man gör där uppenbarligen orätt, då man ju låter andra betala och jag vill visst icke, att sådana skola få draga

sig undan. Men när jag vet, huru ytterligt svårt det är att upp-
 rätta en deklaration och huru många hundra, som bett mig om råd,
 huru de skulle ställa upp den, visst icke i avsikt att lura staten utan
 för att göra det klart och riktigt, då kan jag icke undgå att finna,
 att det förslag som jag här vänder mig emot verkligen innebär en
 orätt. När vi ålägga medborgarna dessa stora skyldigheter, icke med
 avseende å skattebetalningen — ty det få vi ju alla kännas vid —
 men just med avseende å vad de formellt skola göra, då tror jag, att
 Kungl. Maj:t och utskottet här hava gått för långt, och därför
 har jag i min reservation yrkat på, att denna punkt skulle utgå
 och strykas, och det står jag verkligen för, och det tror jag också
 gott kan försvaras. Jag vill icke, det vill jag ännu en gång under-
 stryka, på något sätt skydda den, som gör orätt, den, som genom
 skälmstycken söker undgå skatt, men jag vill, att vi skola vara
 rimliga i våra fordringar emot dem, som icke själva kunna upp-
 sätta deklarationer och som icke kunna få någon kunnig man till
 att hjälpa sig.

Herr vice talman! Jag skall be att få under denna punkt
 hemställa, att det stycke på sid. 34, som börjar med »Har det orik-
 tiga meddelandet», och som slutar med samma ord eller »genom det
 oriktiga meddelandet», måtte utgå.

Häruti instämde herrar *Jonsson* i Hökhult, *Magnusson* i Tum-
 hult och *Jonsson* i Mörkhult.

Herr *O l s s o n* i Ramsta: Herr talman! Det är tydligt, att detta
 stycke är en utvidgning av det straff på föreliggande område, som
 vi hittills haft. Se vi emellertid på, huru ofta någon verkligen har
 blivit bötfälld för falsk deklaration, en deklaration, som avgivits mot
 bättre vetande, finna vi, att det är högst sällsynt, att någon bötfällts
 för sådan deklaration. Nu är det tydligt, att när vi hava ett sådant
 kommunalskattesystem, som förutsätter, att alla skola skatta för den
 verkliga inkomsten, måste man också söka komma därhän, att alla
 deklarerera sina inkomster så noga som möjligt. Att bevisa, att en
 person deklarerat mot bättre vetande, avgivit falsk deklaration, ställer
 sig ganska svårt, och det är därför straffet i så sällsynta fall kom-
 mer till användning. Därför har det ansetts, att man finge lov att
 utveckla detta begrepp något vidare och säga, att även en felaktig
 deklaration, som tillkommit på grund av grov vårdslöshet, också bör
 straffbeläggas.

Jag skall taga ett litet exempel. En lantbrukare är delägare i ett
 andelsmejeri. Han har sin motbok med mejeriet, där han vid årets
 slut kan se hela den summa han fått betalt för mjölk, som under året
 levererats. Det är en lätt sak för denna jordbrukare, när han skall
 deklarerera, att även om han icke fört några räkenskaper, taga fram
 denna bok och taga därur den riktiga siffran till kronotal och ören.
 Det kan hända, att han gör sig skyldig till så grov vårdslöshet, att
 han tar och avrundar den där siffran ganska långt neråt. Men då han
 uppgivit, hur många kor han har, och taxeringsnämnden vet, att dessa

*Om ändring i
 förordningen
 om inkomst-
 och förmögen-
 hetsskatt
 m. m.
 (Forts.)*

Om ändring i
förordningen
om inkomst-
och förmögen-
hetsskatt
m. m.
(Forts.)

kor äro medelgoda och borde lämna så och så mycket mjölk per år, så gör nämnden ett överslag och finner, att det uppgivna beloppet icke kan överensstämma med verkliga förhållandet. Det kan också hända, att nämnden begär uppgift från andelsmejeriet och därigenom kan konstatera, att hans uppgift måste hava tillkommit på grund av grov vårdslöshet, när han ju hade riktiga uppgifter i sin ägo, men ändock satte in ett annat belopp.

Nu blir denna punkt i alla fall icke så farlig, som herr Olsson i Kullenbergstorp lät påskina, ty om man läser vidare, heter det: »Straff för förseelse, varom i denna paragraf sägs, inträder icke, därest den skyldige, innan taxeringsnämnden avslutat sitt arbete för året, av egen drift beriktigt det oriktiga meddelandet.» Jag tänker, att i vanliga fall tillgår det så, att när en nämnd sitter och arbetar och ordföranden finner, att en deklaration måste hava tillkommit av grov vårdslöshet, så sätter ordföranden sig i förbindelse med deklaran- ten och ber honom att skriftligen eller muntligen beriktiga upp- giften, och i de flesta fall får man då också uppgiften beriktigad. Därför anser jag, att det icke alls är någon fara, om kammaren nu tar den paragraf, som föreligger, utan jag anser tvärtom, att det är nödvändigt för ett riktigt taxeringsarbete, att vi verkligen kunna hava ett straffhot även i detta avseende.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Olsson i Kullenbergstorp: Herr vice talman, mina herrar! Det var en märkvärdig deklaration, som herr Olsson i Ramsta gjorde, när han sade: »avrunda nedåt högst betydligt». I ett sådant fall kan jag nämligen icke förstå annat än att vederbörande gör en uppenbart oriktig deklaration; det är ju solklart. »Avrunda nedåt» är en mycket fin benämning för någonting sådant. Om en person har 5,000 kronor i inkomst och deklarerar för 3,000 kronor, så anser jag nämligen, att hans förfarande just bör falla under första stycket i denna paragraf, vilket stycke jag icke alls vill hava struket, ty då gör han väl medvetet orätt vid sin deklaration. Så att det var ett synnerligen olyckligt exempel.

Så sade herr Olsson, att det i dylika fall komme naturligtvis att tillgå på det sättet, att ordföranden sökte uppmana deklaran- ten att lämna nya uppgifter. Ja, så kan möjligen herr Olsson i Ramsta förfara, men så göra icke alla ordförande i taxeringsnämnderna. Jag känner dem, som gå en helt annan väg, och det är icke heller ett så litet antal, så att detta är icke något att bygga på, fastän herr Olsson i Ramsta gör så. Jag tror verkligen, att det är tryggast för dem det gäller, om vi stryka den här ifrågavarande bestämmelsen. Ordförandena i taxeringsnämnderna kunna likaväl förfara på det sätt, herr Olsson i Ramsta angav; det är ingenting, som hindrar detta. Och avgives felaktig deklaration, tillämpa då det första stycket, som jag vill skall stå där, men tillämpa det icke mot stackare, som icke kunna skriva bättre, men icke vilja göra orätt! Det är endast detta, jag velat poängtera.

Sedan skall jag be att få något korrigera mitt förra yrkande.

Jag var nämligen tvungen att tydligt ange, vad saken gällde, då jag vet, att herrarna nu icke hinna läsa utskottsbetänkandena. Mitt yrkande sammanfaller helt enkelt med min reservation. Jag skall följaktligen nu be att få komplettera detsamma så, att jag yrkar avslag på utskottets förslag och bifall till min reservation.

Om ändring i förordningen om inkomst- och förmögenskatt m. m.
(Forts.)

Efter härmed slutad överläggning framställde herr förste vice talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till samma hemställan med den ändring i författningsförslaget, som föreslagits i den av herr Olsson i Kullenbergstorp vid momentet avgivna reservationen; och förklarade herr förste vice talmannen sig anse den förra propositionen hava flertalets mening för sig. Som votering likväl begärdes, blev nu uppsatt, justerad och anslagen en voteringsproposition av följande lydelse:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i punkten 2) mom. c) av utskottets förevarande betänkande nr 55, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan med den ändring i författningsförslaget, som föreslagits i den av herr Olsson i Kullenbergstorp vid momentet avgivna reservationen.

Omröstningen utföll med 95 ja mot 74 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

Punkten 3).

Utskottets hemställan bifölls.

Herr talmannen inträdde nu och övertog ledningen av kammarens förhandlingar.

§ 6.

Föredrogos vart efter annat bankoutskottets utlåtanden:

nr 56, i anledning av Kungl. Maj:ts propositioner dels med förslag till lag om vissa ändringar i lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänsteinnehavares rätt till pension, dels ock rörande vissa framställningar angående det civila pensionsväsendet;

nr 67, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till kungörelse med bestämmelser för ordinarie diplomatiska och konsulara tjänstemän i fråga om rätt till pension;

nr 68, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående löne reglering för arméns och marinens personal m. m., i vad den avser pensionsförhållanden; och

nr 69, i anledning av väckt motion angående tillfälligt understöd åt vaktmästaren J. H. Nilssons änka.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 7.

*Ang. reglering
av avlönings-
förhållanden
m. m. vid riks-
dagens verk.*

Å föredragningslistan fanns vidare upptaget bankoutsrottets utlåtande, nr 70, angående reglering av avlöningsförhållanden m. m. vid riksdagens verk.

Uti förevarande utlåtande hade bankoutsrottet framlagt förslag till reglering av avlöningsförhållanden m. m. vid riksdagens verk.

Utskottet, som vid handläggningen av detta ärende jämväl behandlat en inom andra kammaren av herr *Pettersson* i Södertälje väckt, till utskottet hänvisad motion, nr 114, med framställning om förhöjd avlöning åt riksdagens justitieombudsman och riksdagens militieombudsman samt tjänstemännen å deras expeditioner, hemställde,

1:o) att riksdagen måtte beträffande befattningshavare vid riksdagens verk:

a) godkänna vid utlåtandet fogat förslag till avlöningsreglemente för befattningshavare vid riksdagens verk jämte vid sagda reglemente fogad tjänsteförteckning;

b) godkänna vid utlåtandet fogat förslag till särskilda bestämmelser angående tillämpning av avlöningsreglementet för befattningshavare vid riksdagens verk;

c) godkänna vid utlåtandet fogat förslag till bestämmelser i fråga om rätt till pension för ordinarie tjänstemän vid riksdagens verk;

d) medgiva, att från och med år 1922 avlöningen till expeditionssekreterarna vid justitie- och militieombudsmansexpeditionerna, benämnda byråchefer, finge utgå med samma belopp och efter enahanda grunder, som enligt omförmälda avlöningsreglemente gällde för befattningshavare i 20:e lönegraden;

e) medgiva, att delegerade, som omförmäldes i 34 § av avlöningsreglementet för befattningshavare vid riksdagens verk, finge, i huvudsaklig överensstämmelse med de av löneregleringskommittén i dess betänkande angående reglering av löneförhållanden m. m. vid riksdagens verk angivna grunder, utfärda nödiga bestämmelser i fråga om övergång på ny stat för de tjänstemän, å vilka avlöningsreglementet skulle äga tillämpning;

f) besluta, att, där tjänsteman, å vilken det föreslagna avlöningsreglementet skulle äga tillämpning, enligt dittills gällande avlöningsbestämmelser ägt uppbära någon del av avlöningen — såväl i stat upptagen avlöning som tillfällig löneförbättring — i förskott, skulle vid ingången av januari månad 1922 till honom utbetalas ett belopp, motsvarande vad tjänstemannen skulle hava i den befattning, han vid utgången av år 1921 innehade, i förskott uppburit för januari månad 1922, om de dittillsvarande avlöningsbestämmelserna då fortfarande varit gällande, vilket belopp för tjänsteman, som utöver

kontant avlöning åtnjöte fri bostad jämte bränsle och belysning men enligt de föreslagna nya bestämmelserna för framtiden ej skulle åtnjuta dylik förmån, borde ökas med värdet, enligt vederbörande myndighets uppskattning, av denna förmån för en månad;

g) medgiva, att kostnaderna för senast berörda övergångsarrangering finge bestridas av de i vederbörande stater föreslagna anslagsposterna till avlöning åt ordinarie tjänstemän;

h) medgiva, att kostnaderna för de förmåner, som omförmäldes i 7, 25, 26, 27, 28 och 31 §§ av förslaget till avlöningsreglemente, finge bestridas i enlighet med de grunder, löneruleringskommittén i sitt omförmälda betänkande angivit;

i) medgiva, att, därest delegerade, som omförmäldes i 34 § av avlöningsreglementet för befattningshavare vid riksdagens verk, så funne erforderligt, den i berörda reglemente omförmälda lönenämnden finge träda i verksamhet redan under år 1921; och

j) fastställa stater för vederbörande verk i överensstämmelse med vid utlåtandet fogat förslag; samt

2:o) att förenämnda motion II: 114 måtte anses besvarad genom vad utskottet i punkten 1:o) hemställt.

Vid utlåtandet voro fogade reservationer

i fråga om löneplanen:

av herr *Bäcklund*, som inom utskottet yrkat, dels att brandmästaren och övervakmästaren samt maskinisten, båda vid riksbankens huvudkontor, vilka i utskottets förslag upptagits i 6:e lönegraden, måtte placeras i 7:e lönegraden, dels ock att förste bankvakmästaren och vice brandmästaren därstädes, som av utskottet upptagits i 5:e lönegraden, måtte uppföras i 6:e lönegraden; och

av herr *Vindahl*, som förklarar, att han, enär övertygande skäl icke anförts för en avvikelse från löneruleringskommitténs förslag angående uppdelning av nuvarande andra gradens tjänster på 13:e och 14:e lönegraderna. icke kunnat biträda utskottets förslag att samtliga befattningar i riksbanken och i riksgäldskontoret inom den nuvarande andra graden skulle hänföras till den 14:e lönegraden utan inom utskottet yrkat bifall till kommitténs förslag oförändrat; samt

i fråga om pensionsåldern:

av herr *Wikström*; och

av herrar *Borggren* och *Bäcklund*.

Punkten 1:o).

Efter föredragning av *mom. a)* anförde:

Herr Nilsson i Landeryd: Herr talman! Det löneruleringsförslag, som är grundläggande för utskottets här förevarande utlåtande, är utarbetat av 1902 års löneruleringskommitté. Utskot-

Ang. reglering av avlöningsförhållanden m. m. vid riksdagens verk.
(Forts.)

Ang. reglering
av avlönings-
förhållanden
m. m. vid riksdagens verk.

(Forts.)

tet har beträffande detta förslag gjort en hel del förändringar. De flesta av dessa förändringar äro av relativt mindre betydelse, och jag skall icke heller här i diskussionen upptaga dessa utan endast inskränka mig till några punkter i den tjänsteförteckning, som återfinnes på sidan 32 i utskottets utlåtande.

Beträffande då först de förutvarande andragsgradstjänstemännen, sekreterare och dylika, hade kommittén föreslagit, att 25 tjänstemän skulle sättas i lönegraden A 14 och 25 av dessa tjänstemän i A 13. Utskottet har emellertid med motivering, att dessa tjänstemän, som skulle placeras i gruppen A 13, skulle få en relativ minskning i sina löneinkomster, uppflyttat hela denna grupp i lönegraden A 14 i tjänsteförteckningen. Vid behandlingen av detta ärende inom löne-regleringskommittén har man på det allra omsorgsfullaste sätt prövat varje befattning för sig. Vi hava haft fullt sakkunniga biträden ifrån riksbanken, vilka i huvudsak godkänt det förslag, som kommittén framlagt, och jag är alldeles förvissad om, att denna prövning är så pass grundlig, att man i denna del bör bifalla det förslag, som kommittén framlagt. Det har ju, som sagt, framhållits, att dessa tjänstemän genom detta skulle få en relativ minskning i sina löneförmåner. Jag vill emellertid meddela, att dessa f. d. andragsgradstjänstemän hava haft en begynnelselö. inberäknat tillfällig löneförbättring, på 5,700 kronor och en slutlön av 6,700 kronor. De skulle i lönegraden A 13 få en begynnelselö på 6,420 kronor och en slutlön på 7,668 kronor, sålunda en ganska väsentlig löneförbättring.

Nu vill jag dessutom framhålla det principiellt oriktiga från löneteknisk synpunkt i att man vid en definitiv löne reglering icke skall kunna göra ändring i den ställning, som tjänstemännen förut intagit till varandra, därför att man anser, att därigenom åstadkomes en relativ minskning i löneinkomst. Det är ju givet, att en löne reglering avser att placera tjänstemännen i sådan ställning, som svarar mot de åligganden, som de utföra i tjänsten. Och när dessa tjänstemän icke få någon minskning i sina verkliga löneinkomster utan i stället ökning, så förefaller det mig, att de skäl, som kommittén anser avgörande i detta fall, även böra tillmätas avgörande betydelse. Jag tror också, att det ur rent löneteknisk synpunkt är lämpligt att icke placera en så stor grupp tjänstemän i samma lönegrad. Ifall man jämför dessa tjänstemän med tjänstemän inom den centrala förvaltningen vill jag nämna, att för inträde i dylika befattningar i riksbanken kräves endast studentexamen eller realskoleexamen eller annan kompetens, som fullmäktige anse tillräcklig för att erhålla dylik tjänst. Beträffande däremot t. ex. andre kanslissekreterare, som stå i samma lönegrad i den centrala förvaltningen, kräves juridisk examen för att kunna få dylik tjänst. Därav framgår, att dessa tjänstemän i riksbanken och även i riksgäldskontoret, där motsvarande förändring gjorts av utskottet, genom kommitténs förslag blivt mycket väl tillgodosedda.

Dessutom förekommer en liten formell oriktighet i den tjänsteförteckning, som är bifogad utskottets utlåtande. Det har nämligen

där satts upp 5 »kontorsbiträden» i lönegraden B 1. Deras titel skall i stället vara »skrivbiträden».

Jag skall på grund av detta, herr talman, be att få hemställa om följande ändringar uti här ifrågavarande tjänsteförteckning, nämligen:

*Ang. reglering
av avlönings-
förhållanden
m. m. vid riks-
dagens verk.*
(Forts.)

under rubriken »Riksbanken. Huvudkontoret»:

att stycket

50 tjänstemän (1 aktuarie — — — — 29 bokhållare) A 14
utbytes mot följande två stycken:

25 tjänstemän (1 aktuarie, 1 kontrollant å utrikesavdelningen,
1 arkivarie, 2 registratorer, 3 revisorer, 4 kassörer, 1 föreståndare
för sedelräkningsavdelningen, 1 korrespondent och 11 bokhållare)
A 14

25 tjänstemän (1 revisor, 4 kassörer, 1 föreståndare för mynt-
räkningsavdelningen, 1 korrespondent och 18 bokhållare) A 13

samt att orden

5 kontorsbiträden, kvinnliga B 1
utbytes mot orden

5 skrivbiträden, kvinnliga B 1;

under rubriken »Riksbanken. Avdelningskontoret i Göteborg»:

att stycket

8 tjänstemän (1 revisor, 1 registrator, 1 korrespondent, 3 kas-
sörer och 2 bokhållare) A 14
utbytes mot följande två stycken:

5 tjänstemän (1 revisor, 1 registrator, 1 korrespondent och 2
kassörer) A 14

3 tjänstemän (1 kassör, 2 bokhållare) A 13;

under rubriken »Riksbanken. Avdelningskontoret i Malmö»:

att stycket

7 tjänstemän (1 revisor, 1 registrator, 1 korrespondent, 2 kas-
sörer och 2 bokhållare) A 14
utbytes mot följande två stycken:

5 tjänstemän (1 revisor, 1 registrator, 1 korrespondent, 2 kas-
sörer) A 14

2 tjänstemän (bokhållare) A 13;

samt

under rubriken »Riksgäldskontoret»:

att orden

2 revisorer A 14
utbytes mot orden

2 revisorer A 13
och att orden

3 kontorsbiträden, kvinnliga B 1
utbytes mot orden

3 skrivbiträden, kvinnliga B 1.

Andra kammarens protokoll 1921. Nr 59.

Ang. reglering
av avlönings-
förhållanden
m. m. vid riks-
dagens verk.

(Forts.)

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan med dessa ändringar.

Herr Kristensson: Herr talman! Det råder intet tvivel om, att löneruleringskommittén under den relativt korta tid, som stått till dess förfogande, har nedlagt ett förtjänstfullt arbete på utarbetandet av en genomgående lönerulering för samtliga riksdagens verk. Emellertid har, såsom den föregående ärade ledamoten av kommittén nyss anförde, utskottet måst på några punkter avvika från kommitténs förslag. Jag tror för min del, att de förändringar, som gjorts, i de flesta fall inte innebära några försämringar för verken i och för sig.

Vad då först beträffar placeringen av andra gradens tjänstemän vid huvudkontoret i riksbanken, vill jag erinra om den allmänna motiveringen, som löneruleringskommittén själv givit angående tjänstgöringen i riksbanken. Kommittén säger: »Tjänstgöringen i riksbanken har ansetts i allmänhet vara särskilt trägen och ansvarsfull samt fordra, i förening med raskhet, synnerlig punktlighet och ordning, varförutan banken lätt kunde tillfogas avsevärda förluster; och det har syntts naurligt, att den ständiga spänning och oavslätliga uppmärksamhet, som ansvaret för stora penningssummor medför, måste hårt anlita vederbörande tjänstemans krafter. Samtidigt har man inte kunnat frånse, att utsikterna till befordran varit mindre i riksbanken än i flera andra verk, då antalet tjänster i de lägre graderna varit så mycket större än i de två högsta, att flertalet tjänstemän måste beräkna att ej få befordran över mellangraderna. På samma gång som man på grund av förhållandena inom riksbanken framhållit det betydande ekonomiska ansvar, som vilar på en avsevärd del av riksbankens personal, och som ansetts böra ställa denna personal i avlöningshänseende på ett högre plan än eljest varit erforderligt, har i sammanhang härmed ansetts ej kunna lämnas obeaktat, att befattningshavarna vid riksbanken på grund av gällande bestämmelser om entledigande icke i allo äro tillförsäkrade den mera tryggade tjänsteställning, som i allmänhet tillkommer innehavare av ordinarie statstjänster.»

Om herrarna uppmärksamt genomläsa det reglemente, som är bifogat bankoutskottets utlåtande, skola herrarna också finna, att dessa tjänstemän ha en betydligt mera otryggad ställning än andra, och det måste enligt sakens natur så vara. Fel, som kunna tolereras på andra områden inom statsförvaltningen, kunna inte tolereras här, och detta sker inte heller, varför strafförflyttningar och straffdegraderingar ganska ofta förekomma i riksbanken och gjort det sedan gammalt. Lönerna vid riksbanken ställa sig sålunda inte alldeles kongruenta med förhållandena vid verken i övrigt. Löneruleringskommittén säger också, att den år 1914 inte ansåg sig böra ifrågasätta någon ändring uti de för riksbankens personal bestående undantagsförhållandena och att man inte heller nu funnit anledning att göra detta. Vid prövningen av denna fråga inom utskottet har det enligt ledamöternas uppfattning otvetydigt framkommit, att vad

kommittén föreslår icke på åtskilliga punkter står i överensstämmelse med detta principuttalande. Vi ha dock inte ansett oss kunna taga upp mera än egentligen en enda punkt, den som gäller placeringen av andra gradens tjänstemän.

Jag skall med några få siffror söka visa, att kommitténs förslag verkligen medför en avsevärd degradering för ifrågavarande tjänstemän.

De tjänstemän inom statsförvaltningen, med vilka dessa andra gradens befattningshavare vid huvudkontoret i riksbanken skulle jämföras — ehuru jämförelsen haltar, därför att det i vissa stycken är ett större ansvar förenat med tjänstgöringen i riksbanken än med tjänstgöringen på andra håll — skulle vara revisorerna i riksräkenskapsverket. Dessa hade förut 5,400 kronor i begynnelselön. De andra gradens tjänstemän, som det nu är fråga om, hade 5,700 kronor, alltså 300 kronor mera. Nu har på förslag av löneregeringskommittén innevarande års riksdag satt revisorerna vid riksräkenskapsverket i den fjortonde lönegraden och givit dem en procentuell ökning å begynnelselönen av 26,2 procent. Vad riksbankstjänstemännen åter angår, har kommittén slagit sönder den gamla andra graden och låtit endast ungefär hälften av tjänstemännen komma upp i den fjortonde lönegraden. Den löneökning, som inträtt för dessa, har då, på grund av att de tidigare hade större belopp, inte blivit mer än 19 procent, och de ha sålunda erhållit relativt mindre än revisorerna vid riksräkenskapsverket. Vidare har, som nämnts, halva antalet tjänstemän eller 25 stycken satts i den trettonde lönegraden, och för dessa har en betydligt större relativ försämring inträtt, i det man där kommer upp till en siffra av blott 12,6 procent. Det är uppenbart, att man i detta fall inte följt samma linjer, som man följt beträffande det verk, som jag nyss nämnde.

Det finns emellertid ännu starkare skäl för utskottets ståndpunkt, ehuru utskottet sannolikt skulle ha böjt sig redan för vad jag nu anfört. Det är de skäl, som kunna anföras ur rent organisatoriska synpunkter. Jag förstår för min del inte, hur riksbankens ombud, som deltagit i detta ärendes behandling inom löneregeringskommittén, kunnat ur organisatoriska synpunkter gå med på kommitténs förslag, men jag har anledning att tro, att han i själva verket i detta stycke först hållit på, att andra graden skulle förbli odelad men till sist måst vara med om att kompromissa ihop det hela.

Det förhåller sig så, att man vid riksbanken inte kan hålla en tjänsteman i trettonde lönegraden en viss tid framåt och en annan tjänsteman i fjortonde och på så sätt dela upp tjänsterna, utan det inträffar ofta, att man måste göra omkastningar med hänsyn till beskaffenheten av det arbete, som riksbanken har. Det skulle sålunda kunna hända, att samma tjänsteman på måndagen är i trettonde lönegraden, att han på tisdagen är i den fjortonde, att han på onsdagen åter hoppar ned i den trettonde och på torsdagen på nytt är uppe i den fjortonde. Ett sådant förfarande är naturligtvis icke lämpligt. Och vidare: då man går till en sådan detaljgranskning

*Ang. reglering
av avlönings-
förhållanden
m. m. vid riksdagens verk.*
(Forts.)

Ang. reglering
av avlönings-
förhållanden
m. m. vid riks-
dagens verk.

(Forts.)

rörande tjänsternas art, som vi företagit inom utskottet — och jag tror, att man inte kan fränkänna oss, som under många år suttit i bankoutskottet och haft skyldighet att syssla med frågor rörande riksbanken, en viss erfarenhet härvidlag — då man går till en sådan granskning, säger jag, måste man medge, att en person, som skall stå i en växlingskassa och under en dags lopp växla ett par miljoner kronor, har betydligt mera enerverande arbete än den, som skall sitta i en giroräkningskassa. Erfarenheten visar också, att tjänstemännen själva inte vilja komma till dessa växlingskassor, då befattningarna där äro svårskötta och betydligt mera ansvarsfulla än de övriga. Alla dessa felräkningar, som herrarna fått lov att ersätta och varom framställningar på senare år inkommit till riksdagen, ha just gällt befattningshavare vid växlingskassor, befattningshavare, som skulle vara i lägsta lönegraden, under det andra kassörer skulle höra till den fjortonde.

Det är av dessa skäl, herr talman, som utskottet, trots att man inte gärna velat avvika från löneregeringskommitténs förslag, på denna punkt, vad angår riksbankens huvudkontor, ansett sig böra bibehålla den gamla organisationen hel och odelad, den av baron Langenskjöld på sin tid uppgjorda organisationen för riksbanken. Man har alltså i utskottet satt samtliga dessa andra gradens tjänstemän i fjortonde lönegraden, och man har ansett sig kunna göra detta så mycket hellre, som just den statistik, jag anförde, de procentsiffror, jag angav, bevisa, att enligt löneregeringskommitténs förslag dessa tjänstemän, utan samband med en omorganisation av riksbanken i någon mån, faktiskt skulle erhålla en relativ försämring i sin ställning, om jämförelse göres med vad som äger rum beträffande statsförvaltningen i sin helhet.

Vad herr Nilsson i Landeryd hade att anmärka rörande de kvinnliga befattningshavarna i första lönegraden beror på ett rent tryckfel, som inte blivit rättat i riksdagens sista timme. Det var ursprungligen meningen att sätta dessa i andra lönegraden. Utskottet föreslog inrättandet av fem kontorsbiträdestjänster i riksbanken och tre kontorsbiträdestjänster vid riksgäldskontoret, och det avsågs alltså, att ytterligare åtta kvinnor skulle flyttas upp på ordinarie stat, då nämligen proportionen mellan det stora antalet extra personal och det jämförelsevis ringa antalet på ordinarie stat var fullkomligt orimlig. I sista stund blev det emellertid en majoritet inom utskottet för den ståndpunkten, att dessa befattningshavare skulle sättas i första lönegraden, och det var av rent förbiseende, som namnförändringen icke skedde. Jag är alltså med om, att de kvinnliga biträdena i första lönegraden skola benämnas »skrivbiträden».

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan med den ändringen, att den i tjänsteförteckningen upptagna beteckningen »kontorsbiträden» i första lönegraden måtte utbytas mot »skrivbiträden».

I detta anförande instämde herrar *Sommelius, Lübeck, Branting,*

Söderhielm, Lindström i Mörby, *Block, Janson* i Kungsör, *Gustafsson* i Örebro och *Pehrsson* i Göteborg.

*Ang. reglering
av avlönings-
förhållanden
m. m. vid riksdagens verk.*
(Forts.)

Herr Bäcklund: Herr talman, mina herrar! Jag har vid denna punkt i utskottets utlåtande fogat en reservation, däri jag yrkat, dels att brandmästaren och övervakmästaren samt maskinisten, båda vid riksbankens huvudkontor, måtte placeras i 7:e lönegraden, dels ock att förste bankvaktmästaren och vice brandmästaren därstädes måtte uppföras i 6:e lönegraden, i stället för att utskottet placerat dem i resp. 6:e och 5:e lönegraderna. Till detta har jag yrkat, att punkt 8 i bil. 2 angående riksbanken måtte utgå. Det är 300 kronor för beredskapstjänst, som där föreslås för vardera av dessa tjänstemän.

Saken förhåller sig så, att dessa tjänstemän enligt min mening ha blivit placerade i för låg löneklass, när de blivit placerade i resp. A 6 och A 5. Om man gör jämförelse med motsvarande tjänstemän vid riksdagens hus t. ex., så kan man alldeles säkert komma till klarhet om, att dessa tjänstemän ha av löneregleringskommittén och utskottet blivit missgynnade. Detta erkännes också av förste deputeraden i riksbanken, som härvid har samma uppfattning som jag, att dessa tjänstemän bort flyttas upp i en högre löneklass.

Nu är det så, att i detta fall föreligger ingen kungl. proposition till riksdagen, och alltså har ingen motionsrätt funnits på denna punkt; och detta gör, att när utskottet får detta löneregleringskommitténs betänkande direkt från kommittén, kan man icke mot utskotts majoritetens mening få proposition i kammaren på ett reservationsvis framställt förslag, när yrkandet går utöver vad utskottet föreslår; och därför kan jag icke heller yrka bifall till den reservation, som jag fogat till utskottsutlåtandet. Men jag hoppas för min del, och det vill jag trycka på särskilt, att bankofullmäktige till nästa år måtte gå in med anhållan, att dessa tjänstemän borde komma i de tjänstegraderna, jag här föreslår, vilket jag anser vara fullkomligt rättvist med den stränga tjänstgöring de ha och de krävande förhållanden, under vilka de tjänstgöra. Brandmästaren och övervakmästaren samt vice brandmästaren och förste bankvaktmästaren, dessa personer få knappast lämna riksbankens hus, de skola tjänstgöra nästan hela dygnet om, kan man säga. Det finnes endast en tidpunkt på dagen, mellan klockan 5 till 9 e. m., då de få tillstånd att vistas ute i staden, och då skola de uppge, var de uppehålla sig; men efter klockan 9 på kvällen få de icke avlägsna sig från riksbankens hus; då skola de gå rondan i alla lokalerna och se efter allting, och sedan äro de ansvariga för nycklarna till riksbankens portar o. d. Dessa personer äro således satta i en särskild ställning gentemot andra tjänstemän, och därför är det fullt motiverat, om både löneregleringskommittén och utskottet hade ställt dem i en högre grad. Detta är också enligt löneregleringskommitténs betänkande ifrågasatt, då den säger: »Redan förut har angivits omfattningen och beskaffenheten av de göromål, som åligga dessa befattningshavare och som göra dem mera bundna av sina tjänster än andra i

*Ang. reglering
av avlönings-
förhållanden
m. m. vid riksdagens verk.*

(Forts.)

motsvarande ställning. Med avseende å denna bundenhet har inom kommittén ifrågasatts, huruvida icke dessa befattningshavare borde hänföras, den förstnämnde till sjätte och de båda övriga till sjunde lönegraden. Kommittén har nogsammt beaktat nämnda förhållande, än att vice brandmästaren, som torde benämnas förste bankvaktmästare och vice brandmästare placeras i femte lönegraden samt att de båda övriga, därav brandmästaren under benämning brandmästare och övervaktmästare, placeras i sjätte lönegraden.

Däremot har kommittén funnit skäligt, att för den särskilda beredskapstjänst, som måste av dem krävas, envar av dem tillerkännes ett arvode av 300 kronor om året.»

Kommittén har alltså haft uppe frågan och ger uttryck för att dessa ha en särskild ansvarsfull tjänst, men lika fullt kommer den och placerar dem, enligt min mening, i en för låg grad. När jag, som sagt, inte kan få proposition på mitt förslag, kommer jag naturligtvis icke att göra något yrkande om bifall till min reservation i detta fall, men jag har ändå velat framhålla de synpunkter, jag haft på frågan angående placeringen av dessa tjänstemän vid behandlingen i utskottet.

Men det är ännu en sak till, där jag dock icke har någon reservation, och det är angående övervaktmästaren här i riksdagens hus. Han skall numera heta materialförvaltare och övervaktmästare och har kommit i 8:e lönegraden, och jag kan förstå, att med den ställning han nu har gent emot en del andra tjänstemän i synnerhet t. ex. i riksgäldskontoret, att han anser sig placerad i för låg lönegrad. Jag har icke velat göra något yrkande angående lönegraden i detta fall av den anledning, att jag icke kunnat få utskottet enigt att nu gå med på, att vicevärdskapet för riksdagens hus överföres på denne tjänsteman och ifrån riksgäldskontoret. Där har man nämligen, enligt min mening, en alltför dyrbar expedition, som handhar vicevärdskapet för riksdagens hus. Men jag hoppas, att den frågan skall snart komma till behandling och att det inte dröjer alltför länge, innan den saken ordnas, och då bör man tänka på huruvida icke materialförvaltaren och övervaktmästaren i detta fall skulle kunna övertaga vicevärdskapet för riksdagens hus och därmed komma i bättre löneställning, än han blivit placerad i för närvarande.

Beträffande sedan de andra gradens tjänstemän, som samtliga av utskottet flyttats upp i 14:e lönegraden i stället för kommitténs förslag om en del i 13:e och en del i 14:e lönegraden, så delar jag fullt och helt den uppfattning, som utskottets ordförande, herr Kristensson, här gav tillkänna. Ty den fördelning kommittén gjort i detta fall kan icke vara rättvis, även om man på någon enstaka punkt finner någon enda tjänsteman, som kanske skulle placeras efter sin tjänst i 13:e lönegraden. Nu vill man här t. ex. skilja isär kassörerna och sätta dem, som ha de värsta posterna, nämligen vid växelkassorna, i 13:e lönegraden, under det man placerar de övriga kassörerna, som ha relativt lättare tjänstgöring, i 14:e lönegraden. Åtminstone är det personalens i riksbanken egen uppfattning, att de

bra mycket hellre sitta i de andra kassorna än i växlingskassorna, även om det såsom hittills varit fallet är samma lönegrad, just därför, som sagt, att dessa sistnämnda tjänster anses vara de värsta och att där är den största risken för felräkning o. d.

Ang. reglering
av avlönings-
förhållanden
m. m. vid riks-
dagens verk.

(Forts.)

Gör man en jämförelse mellan den ökning i procent på avlöningarna som här föreslås för riksbakens tjänstemän i 13:e och 14:e lönegraderna, och motsvarande ökning i procenten, som tillkommer tjänstemän i de centrala ämbetsverken, som ju förut stått på en mycket lägre lönenivå, så har för dem inträtt en större procentökning än för de tjänstemän i riksbanken, som förut haft högre avlöning, även om de nu komma upp i 14:e lönegraden.

Jag ber, herr talman, att med dessa ord få yrka bifall till utskottets förslag.

Med herr Bäcklund förenade sig herr *Borggren*.

Herr *Bengtsson* i Norup: Herr talman! Jag ber endast att med ett par ord få framlägga några tankar inför kammaren i anledning av detta utskotts betänkande. Det är alldeles självklart, att i fall utskottets betänkande skulle antagas, så finge man här ett prejudikat, som komme att åbehopas vid kommande löneökningar. Jag ber endast att få peka på, att det är 50 tjänstemän, som löne-regleringskommittén delat upp i två grupper med 25 tjänstemän i vardera och med placering av den ena gruppen i 13:e och den andra i 14:e lönegraden. Men här sammanför utskottet alla dessa 50 tjänstemän till den högre löneklassen eller den 14:e. Nu förstår man ju, att man icke kan godkänna en sådan utskottets åtgärd, ty både vad arbetet angår och ålderstjänsten o. d., så måste man här liksom på andra ställen taga litet hänsyn till sådant.

Nu säger utskottets ärade ordförande, att utskottet haft tillfälle att under många år pröva huvudkontorets i riksbanken löner; och detta framhölls ännu mera av den siste ärade talaren, som också är medlem av bankoutskottet som säger, att genom samtal med personalen har man kommit till detta resultat.

Jag tror inte det är rätta vägen, herr Bäcklund, att resonera så mycket med personalen, när det gäller att bestämma lönerna, utan då är det bättre att hålla sig till lönerigeringskommittén, som har tillfälle att pröva och jämföra med tjänstemäns löner på andra områden. Man bör alltså även i detta fall göra en sådan jämförelse, samt också låta denna bli det bestämmande. Jag måste säga, att när det gäller bankoutskottet och riksbankens huvudkontor å ena sidan och lönerigeringskommittén med sin överblick på det hela å andra sidan, måste jag snarare följa lönerigeringskommittén än bankoutskottet.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till herr Nilssons i Landeryd yrkande.

Herr *Nilsson* i Landeryd: Herr talman! Jag begärde ordet i anledning av herr Kristenssons yttrande.

Ang. reglering
av avlönings-
förhållanden
m. m. vid riks-
dagens verk.

(Forts.)

Herr Kristensson citerade löneregleringskommitténs motivering, där det angivits, vad som ålåg befattningshavarna vid riksbanken. Ja, det är just det särskilda ansvar, som påvilar riksbankens tjänstemän, som gjort, att kommittén placerat dem så högt som skett. De stå fortfarande högre än motsvarande befattningshavare i andra verk, men *relationen* har något minskats genom det förslag, som här föreligger, vilket jag tror är ganska välmotiverat.

Jag vill dessutom framhålla, att då det gäller att genomföra en definitiv lönereglering med tillämpning av så många lönegrader, som förefinnas på denna löneskala, denna reglering måste ske rationellt, och kommittén har också försökt göra en rättvis uppdelning i olika grupper på sätt som här skett. Denna uppdelning har försiggått under medverkan av riksbankens tjänstemän och med stöd av den prövning, som kunnat företagas inom kommittén.

Jag vill vidare, vad angår kassörernas vid växlingskassorna och giroräkningskassörernas arbete nämna, att en kassör av det förra slaget endast har om hand penningväxling, medan däremot giroräkningskassörerna skola föra de räkenskaper, som sammanhånga med vederbörandes giroräkningar, samtidigt som han sköter sin växling av kontanta medel. Det är givet, att det kräves mera för dessa senare poster.

Slutligen vill jag framhålla, att ifrågavarande kassörer utöver den lön, som utgår till dem, ha väsentliga belopp i felräkningspengar.

Jag ber, herr talman, att få vidhålla mitt yrkande.

Herr A n d e r s o n i Råstock: Herr talman! Jag begärde ordet i anledning av herr Bengtssons i Norup yttrande, däri han förklarade, att det är riskabelt att resonera med tjänstemännen om löneförhållanden och mycket bättre att bedöma dessa utan att komma i kontakt med vederbörande.

Det var dessa herr Bengtssons i Norup s. k. »tankar», som jag finner anledning att något reagera emot, ty skulle något sådant vara en ledande princip, när det gäller lönesättningar både i det privata och det offentliga livet, misstänker jag, att man skulle komma till ganska dåligt resultat.

För min del är jag verkligen en smula rädd för, att löneregleringskommittén råkat draga upp alldeles för stränga linjer, vilka man sedan inte med bästa vilja i världen vågar överträda, även om man någon gång skulle vilja detta. Jag tillåter mig också hysa den tillförsikten, att bankoutskottet haft tillfälle att pröva denna sak ungefär lika grundligt som löneregleringskommittén. När jag har denna uppfattning, kan jag inte neka mig nöjet att säga, att jag tror, att utskottet har rätt i denna fråga.

Herr K r i s t e n s s o n: Herr talman! Jag har blott en kort replik att göra till Bengtsson i Norup. Han tycktes vilja göra gällande här i kammaren, att bankoutskottet skulle velat tillmötesgå tjänstemännen i de framställningar de gjort. På detta vill jag svara, att vi ha fått framställningar rörande en stor mängd punkter

från tjänstemännen, men vi ha icke bifallit mer än högst två i vad gäller högre löner utöver vad fullmäktige i riksbanken gjort framställning om.

Det förhåller sig icke heller på det sättet, att lönerregleringskommittén yrkat på en omorganisation här, utan den har yrkat på att, då denna nya lönerreglering träder i kraft, så skola icke de förutvarande förhållanden, som lönerregleringskommittén själv biträtt 1914, få äga bestånd. Vi inom bankoutskottet ha däremot påvisat, att skola vi ändra om detta, och är det nödvändigt att placera ifrågavarande tjänstemän i olika lönegrader, så bör det ske i samband med att en omläggning av hela arbetet och arbets sättet därstädes då äger rum. Och då står det, enligt min uppfattning, fullkomligt fritt att göra detta vid den omorganisation, som någon gång kommer och som nog kommer ganska snart. Men det är ingen anledning att för riksbanken göra något undantag från de regler som man följt över allt, så vitt jag förstår, i hela statsförvaltningen.

*Ang. reglering
av avlönings-
förhållanden
m. m. vid riks-
dagens verk.*

(Forts.)

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen gav propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan, 2:o) bifall till det av herr Nilsson i Landeryd under överläggningen gjorda yrkandet samt 3:o) bifall till det yrkande, som framställts av herr Kristensson; och förklarade herr talmannen sig anse den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja godkänd. Votering begärdes emellertid, varför herr talmannen för bestämmande av kontrapositionen ånyo upptog de båda återstående propositionerna, av vilka herr talmannen nu fann den under 2:o) angivna hava flertalets mening för sig. Men även härom begärdes votering, i anledning varav först uppsattes, justerades och anslogs en så lydande voteringsproposition:

Den, som till kontraposition i huvudvoteringen angående punkten 1) mom. a) i bankoutskottets utlåtande nr 70 antager det av herr Nilsson i Landeryd under överläggningen framställda yrkandet, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit det av herr Kristensson framställda yrkandet.

Omröstningen enligt denna voteringsproposition utvisade 103 ja mot 66 nej, vadan propositionen för huvudvoteringen erhöll följande av kammaren nu godkända lydelse:

Den, som vill, att kammaren bifaller bankoutskottets hemställan i punkten 1) mom. a) av utskottets förevarande utlåtande nr 70, röstar

Ja;

Ang. reglering
av avlönings-
förhållanden
m. m. vid riks-
dagens verk.
(Forts.)

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit det av herr Nilsson i Landeryd under överläggningen framställda yrkandet.

Huvudvoteringen utföll med 75 ja, men 101 nej; och hade kammaren alltså bifallit det yrkande, som under överläggningen framställdes av herr Nilsson i Landeryd.

Härpå föredrogs *mom. b)*; och yttrade därvid:

Herr Nilsson i Landeryd: Herr talman! Å sida 35, fjärde stycket, i utskottsutlåtandet föreslås det, att andre bankosekreteraren C. G. H. Törneblad, ehuru placerad i sextonde lönegraden, skall under den tid han kvarstår i sin nuvarande tjänst åtnjuta samtliga de förmåner, som tillkomma befattningshavare i sjuttonde lönegraden.

Av detta förslag framgår, att utskottet ansett, att tjänsten ej i och för sig bör placeras högre än i sextonde lönegraden men att denna person dock bör få den förbättring i löneavseende, som följer med en högre lönegrad.

Då nu en definitiv löner reglering skall genomföras, då vidare både kommittén och utskottet ansett, att tjänsten är lämpligt honorerad i den sextonde lönegraden och då slutligen ifrågavarande befattningshavare genom dylik placering inte drabbas av löneminskning utan tvärtom erhåller en väsentlig ökning av sin nuvarande lön, anser jag inte lämpligt att gå med på den placering, som här föreslås av utskottet. Det är klart, att man vid en definitiv löner reglering inte bör gå till väga på det sättet, att därför att en tjänsteinnehavare skulle erhålla relativt minskning i jämförelse med andra, man ger honom ett särskilt honorar för att utjämna detta. Därigenom skulle man prejudiciera dylika åtgärder vid varje löner reglering. Jag är förvissad om, att om man velat uppnå samma resultat, som bankutskottet här tänker sig, även vid det tillfälle, då det gällde att reglera lönerna för kommunikationsverkens personal, ett tillfälle, då väsentliga förändringar gjordes i vederbörandes tjänsteställning, så skulle man ha kommit upp till högst betydande belopp.

Med anledning härav får jag, herr talman, yrka, utskottets hemställan bifalles med den ändring, att punkt 4 utgår och att de följande punkterna omnumreras på det sätt, som följer härav.

Herr Kristensson: Herr talman! För ett par år sedan beslöt riksdagen att vid riksbanken skulle inrättas en andre banksekreterare-tjänst, som besattes med vice häradshövding Törneblad. Om herrarna vilja se efter litet längre fram i utlåtandet, skola herrarna finna en reservation från bankofullmäktige, vari göres en jämförelse mellan denna sekreterarebefattning och motsvarande befattning vid kommunikationsverken, för vilken befattning fordras juridisk

utbildning. Av detta framgår att den 17:de lönegraden är den, som ifrågasvarande befattningshavare borde placeras uti. Emellertid torde, om i denna stat skulle införas denna 17:de lönegrad, detta medföra, att vi även få höja på aktuarielönerna för andra. Utskottet anser icke, att man bör gå den vägen. Men då utskottet har sig bekant — och detta så mycket mera som denne person är utskottets sekreterare och under många år tjänstgjort i riksdagen på olika områden — att han fullgjort sina åligganden därvidlag på ett sätt, som icke kan motivera en sänkning av lönen, så valde utskottet den formen, att det föreslog, att i de särskilda bestämmelserna på sidan 35 skulle införas en punkt 4. Utskottet gjorde detta så mycket mer, som det näppeligen kan ledas i bevis, att detta för statsverket i dess helhet skulle medföra några konsekvenser. Jag är för min del övertygad, att riksdagen kommer att behålla sin prövningsrätt varje gång sådana undantagsförhållanden skulle förekomma, och man får väl icke vara en sådan slav under formerna, att man icke, därest verkliga sakskäl föreligga, kan göra ett undantag på sätt här föreslagits. För övrigt har löneregleringskommittén själv gjort en massa undantag, som icke passa in i de allmänna bestämmelserna, och därför är det som dessa särskilda bestämmelser tillkommit.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på bifall till det av herr Nilsson i Landeryd under överläggningen framställda yrkandet; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Votering begärdes likväl, i anledning varav nu uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller bankoutskottets hemställan i punkten 1) mom. b) av utskottets förevarande utlåtande nr 70, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit det av herr Nilsson i Landeryd under överläggningen framställda yrkandet.

Omröstningen utföll med 77 ja, men 88 nej; vid vilken utgång kammaren således bifallit det av herr Nilsson i Landeryd under överläggningen framställda yrkandet.

Efter nu skedd föredragning av *mom. c)* yttrade:

Herr Borggren: Herr talman! Löneregleringskommittén har föreslagit i fråga om pensioner åt tjänstemännen vid riksdagens

Ang. reglering
av avlönings-
förhållanden
m. m. vid riksdagens verk.
(Forts.)

Ang. reglering
av avlönings-
förhållanden
m. m. vid riks-
dagens verk.

(Forts.)

verk, att pensionsåldern skulle höjas från nuvarande 65 år till 67 år. Utskottet har däremot uttalat sig för att vad gäller riksbanken och dem, som äro anställda vid riksdagens hus, skulle man bibehålla nuvarande pensionsålder eller 65 år, men vid övriga verk, som tillhöra riksdagen, skulle man sätta pensionsåldern till 67 år. Som herrarna finna, har herr Bäcklund och jag avgivit en reservation på denna punkt. Vi anse nämligen, att man bör icke dela på pensionsåldern för dessa tjänstemän, som äro anställda vid de olika riksdagens verk, utan att man bör sätta denna pensionsålder lika för dem alla.

Jag vill därför, herr talman, yrka avslag på utskottets hemställan i fråga om pensionsåldern och bifall till vår reservation, d. v. s. att pensionsåldern måtte för de olika ordinarie tjänstemännen vid riksdagens verk sättas till nuvarande 65 år.

Med denna ändring yrkar jag bifall till utskottets hemställan i mom. c).

Herr K r i s t e n s s o n: Jag vet verkligen icke, om det yrkande, som här är gjort, faller inom den ram, som föreligger för ett dylikt yrkande. Jag skall emellertid icke i denna sena timme, ingå på något bemötande av den siste ärade talaren, utan jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan med den redaktionella förändringen i 14 §, att siffran 35 måtte ändras till 37. Det är på sidan 41.

Herr B ä c k l u n d: Herr talman, mina herrar! Det gäller här 8 §, och där har för en del av riksdagens verk pensionsåldern bestämts till 65 år enligt utskottets förslag och för en del av dem till 67 år. Enligt nuvarande bestämmelser är ju pensionsåldern 65 år för alla dessa verk, och det är detta vi tagit fasta på i vår reservation. Vi vilja alltså icke öka pensionsåldern i detta fall.

Jag ber herrarna observera 8 § och se, vad där står. Där står det, att om en tjänsteman är vid vigör, kan verket på hans anhållan låta med avskedet anstå, »därest och så länge den pensionsberättigade prövas kunna i tjänsten på ett tillfredsställande sätt gagna verket, dock icke i något fall längre än till fyllda sjuttio år». Alltså, enligt vår mening bör bestämmelsen om 65 år stå kvar men verket ha rätten att låta tjänstemannen, därest han är vid sådan vigör, att han kan fortfarande gagna verket, bli kvar tills han fyllt 70 år. Således har man ju icke undanryckt verket och de personer, det här gäller, möjligheten att få tjänstgöra till 70 år, även om man har bestämmelsen om 65-år som pensionsålder. Ty det kan ju vara en hel del, som både för sin egen del och för verkets del behöva avgå, när de uppnått 65 år. Det är icke alltid till fördel för ett verk att ha sådana pensionsbestämmelser, att de nödvändigt skola behöva dragas med en hel del gammalt folk, som kanske är bra litet i vigör att kunna utöva sin tjänst. Då är det väl bättre att ha en ålder på t. ex. 65 år, och då får verkets styrelse pröva, huruvida tjänstemannen kan vara kvar eller icke. Och är han fullt arbets-

för och vid vigör, så får ju mannen enligt denna paragraf stanna kvar till fyllda 70 år. Det är icke lyckligt att binda fast folk i allmänhet till fyllda 67 år i ett verk.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen, som innebär att pensionsåldern sättes till 65 år.

*Ang. reglering
av avlönings-
förhållanden
m. m. vid riks-
dagens verk.
(Forts.)*

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad samt herr talmanen grvit propositioner å de därunder förekomna yrkandena, biföll kammaren det av herr Kristensson framställda yrkandet.

Mom. d) — j).

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 2).

Utskottets hemställan bifölls.

§ 8.

Föredrogos vart efter annat:

bankoutskottets utlåtanden och memorial:

nr 71, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillfällig löneförbättring under år 1921 för viss personal inom den civila statsförvaltningen ävensom angående förstärkning av de till avlönnande av vissa extra befattningshavare inom samma förvaltning samt till vikariatsersättningar m. m. anvisade medel, allt i vad avser pensions- och indragningsstaterna;

nr 72, angående tillfällig löneförbättring under år 1921 för vissa befattningshavare hos riksdagens verk och myndigheter;

nr 73, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning beträffande avlöningsförmåner för skolläraren vid Tumba bruk m. m.; och

nr 74, angående ersättning åt av utskottet vid handläggning av vissa ärenden anlitade biträden;

första lagutskottets memorial, nr 42, angående beviljande för innevarande års riksdag av visst belopp till särskild ersättning åt sekreteraren hos första lagutskottet; samt

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 72, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till rese- och traktamentspenningar m. m.;

nr 73, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillfällig löneförbättring under år 1921 för viss personal inom den civila statsförvaltningen ävensom angående förstärkning av de till avlönnande av vissa extra befattningshavare inom samma förvaltning samt till vikariatsersättningar m. m. anvisade medel jämte två i ämnet väckta motioner, allt i vad rör jordbruksärenden; och

nr 74, i anledning av väckt motion om anslag till främjande av en jordreform.

Kammaren biföll vad utskottet i nämnda utlåtanden och memorial hemställt.

§ 9.

*Ang. dyrtids-
tillägg åt be-
fattningshava-
re i statens
tjänst m. m.*

Vidare förekom till behandling statsutskottets utlåtande, nr 205, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till kungörelse med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst jämte i ämnet väckta motioner, dels ock Kungl. Maj:ts proposition angående kostnaderna för sådant dyrtidstillägg m. m.

Uti en till riksdagen den 18 mars 1921 avlåten proposition, nr 326, hade Kungl. Maj:t framlagt förslag till kungörelse med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst m. m.

Vidare hade Kungl. Maj:t i en den 20 maj 1921 dagtecknad proposition, nr 363, framlagt förslag rörande kostnaderna för dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst m. fl.

I sammanhang med förevarande propositioner, vilka hänvisats till statsutskottet, utom i vad de avsåge pensions- och indragningsstaterna samt jordbruksärenden, hade utskottet till behandling förehåft följande i anledning av propositionen nr 326 inom riksdagen väckta motioner, nämligen inom första kammaren nr 213 av herr *Julin* och *Thulin* samt inom andra kammaren nr 315 av herr *Lindström* i *Mörby m. fl.*, nr 316 av herr *Hage m. fl.* och nr 317 av herr *Hallén*.

Utskottet hemställde, att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts propositioner nr 326 och nr 363 samt med avslag å ovanberörda i ämnet väckta motioner måtte

1) godkänna vid utlåtandet fogat förslag till kungörelse med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst (bilaga A), med undantag dock i vad anginge dels de under jordbruksdepartementet hörande befattningshavare, dels ock befattningshavare vid flottans pensionskassa och statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl.;

2) i avseende å dyrtidstillägg för år 1921 till befattningshavare i statens tjänst

a) medgiva, att till befattningshavare vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk dyrtidstillägg finge utgå av de medel, av vilka verkets eller institutionens omkostnader i övrigt bestredes;

b) för bestridande av kostnaderna för dyrtidstillägg åt befattningshavare vid nedannämnda verk och institutioner å tilläggsstat för år 1921 anvisa

under sjunde huvudtiteln:

för mynt- och justeringsverket ett reservationsanslag å 120,000 kronor, att av inkomst av myntning och justering direkt utgå;

för bank- och fondinspektionen ett förslagsanslag å 80,000 kronor, att utgå i första hand av bidrag till bankinspektionen och av bidrag till fondinspektionen;

för postsparbanken ett förslagsanslag å 450,000 kronor, att utgå i första hand av inkomster av postsparbanksrörelsen;

för kontrollstyrelsens avdelning för ärenden angående skattefri sprit m. m. ett reservationsanslag å 50,000 kronor, att av denatureningsavgifter direkt utgå;

under åttonde huvudtiteln:

för statens biografbyrå ett reservationsanslag å 27,000 kronor, att av avgifter för granskning av biografbilder direkt utgå;

under tionde huvudtiteln:

för patent- och registreringsverket ett reservationsanslag å 600,000 kronor, att av patent- och varumärkes- samt registreringsavgifters medel direkt utgå;

för försäkringsinspektionen ett reservationsanslag å 60,000 kronor, att av bidrag till försäkringsinspektionen direkt utgå;

c) till bestridande av kostnaderna för dyrtidstillägg åt befattningshavare vid verk och institutioner, som icke särskilt angivits, å tilläggsstat för år 1921 såsom förslagsanslag anvisa

under andra huvudtiteln	kronor	6,500,000
» tredje »	»	1,350,000
» fjärde »	»	43,500,000
» femte »	»	16,000,000
» sjätte »	»	700,000
» sjunde »	»	11,500,000
» åttonde »	»	15,000,000
» tionde »	»	3,000,000

3) i avseende å dyrtidstillägg för år 1922

a) till bestridande av kostnaderna för dylik förmån åt statens befattningshavare och pensionärer m. fl. vid sidan av huvudtitlarna såsom avsättning å 1922 års riksstat anvisa ett förslagsanslag, högst, 132,000,000 kronor;

b) förklara, att under år 1922 tillsvidare och intill dess definitivt beslut fattats rörande de medel, av vilka för sagda år kostnaderna för dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst m. fl. skulle bestridas, härför erforderliga belopp skulle utgå

beträffande befattningshavare vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar, statens vattenfallsverk, mynt- och justeringsverket, bank- och fondinspektionen, postsparbanken, kontrollstyrelsens avdelning för ärenden angående skattefri sprit m. m., statens biografbyrå, patent- och registreringsverket samt försäkringsinspektionen av de

Ang. dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst m. m.

(Forts.)

Ang. dyrtids- medel, av vilka verkets eller institutionens omkostnader i övrigt be-
tillägg åt be- stredes, samt
fattningshava- beträffande befattningshavare vid övriga verk och institutioner
re; i statens av det under mom. a) omförmälda anslag.
tjänst m. m.

(Forts.)

Den i punkten 1) åberopade bilagan var av följande lydelse:

Förslag

till

Kungörelse

*med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt befattningshavare i
statens tjänst.*

Häri genom förordnas som följer:

§ 1.

Mom. 1. Befattningshavare i statens tjänst, vilkas avlöning bli-
vit av Konung och riksdag till siffran bestämd eller eljest utgår efter
av riksdagen prövade grunder, äga, där ej bestämmelser i annan ord-
ning äro eller varda meddelade, med nedan i denna författning an-
givna begränsningar och undantag uppbara dyrtidstillägg å följande
i avlöningen ingående slag av kontanta förmåner, nämligen:

- lön och lönetillägg;
- tjänstgöringspenningar;
- ortstillägg, dyrortstillägg och kallortstillägg;
- arvode;
- ålderstillägg och därmed jämförlig avlöningsförhöjning;
- extra avlöningstillägg;
- extra lönetillägg;
- provisoriskt avlöningstillägg;
- tillfällig löneförbättring;
- tillfälligt lönetillägg;
- ersättning för bostad, bränsle, lyse, inkvartering och beklädnad;
- inkvarterings- och servisbidrag;
- lönetillägg för tjänstehästar;
- dagavlöning och dagavlöningstillägg vid armén och marinen samt
portionsersättning för underofficerare vid flottan, beräknad efter 62
öre per dag;
- tillfällig förhöjning i dagavlöning för visst manskap vid armén
och marinen;
- häradsckrivares och landsfiskals förvaltningsbidrag;
- uppmuntringspenningar och tillfällig arvodesförhöjning för lot-
sar, kvarstående på gammal stat;
- docentstipendium vid statens högstskolor;
- tantiem till överdirektör vid statens vattenfallsverk och kraft-
verksdirektör enligt 5 § 2 mom., vikariatsersättning enligt 20 § samt
gottgörelse till lokomotivförare, som bestrider tjänst såsom lokomotiv-
mästare, enligt 38 § 2 mom. i avlöningsreglementet den 19 juni 1919

för tjänstemän vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk (nr 343);

vikariatsersättning enligt 19 § i avlöningsreglementet den 22 juni 1920 för tjänstemän vid domänverket (nr 493);

vikariatsersättning enligt 19 § i avlöningsreglementet för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen; samt

vikariatsersättning enligt 16 § i avlöningsreglementet för officerare och underofficerare samt civilmilitära beställningshavare på aktiv stat m. fl. vid armén och marinen.

Mom. 2. Åtnjuter befattningshavare, som i mom. 1 omförmäles, i och för tjänsten efter vederbörande myndighets bestämmande beklädnadsersättning eller annan kontant ersättning, må jämväl å sådan ersättning dyrtidstillägg utgå, om och i den mån myndigheten, med hänsyn särskilt till efter ingången av augusti månad 1914 till följd av stegringen i levnadskostnaderna beviljad förhöjning av ersättningen, prövar sådant av omständigheterna påkallat.

Detsamma skall gälla i fråga om arvode till stenograf enligt 36 §, till föreståndare för växeltelefonstation jämlikt 37 §, till tågdirigent enligt 38 § 1 mom. samt i fråga om ersättning för beredskapstjänst enligt 38 § 3 mom. i ovannämnda avlöningsreglemente den 19 juni 1919 för tjänstemän vid postverket m. fl. ävensom i fråga om arvode till stenograf jämlikt 28 § i avlöningsreglementet den 22 juni 1920 för tjänstemän vid domänverket.

Mom. 3. Dyrtidstillägg utgår icke å det särskilda belopp, som enligt medgivande av 1921 års riksdag vid ingången av januari månad 1922 utbetalas till statsrådsledamöter samt till tjänstemän, å vilka avlöningsreglementet för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen, eller avlöningsreglementet för officerare och underofficerare samt civilmilitära beställningshavare på aktiv stat m. fl. vid armén och marinen äger tillämpning.

§ 2.

Dyrtidstillägget utgår, i enlighet med vad i §§ 3 och 4 närmare stadgas, i visst förhållande till ett grundtal, som av Kungl. Maj:t fastställles.

Grundtalet bestämmes sålunda, att sedan, med ledning av genom socialstyrelsens försorg verkställda beräkningar rörande den efter ingången av augusti månad 1914 inträdda ökningen i levnadskostnader, av Kungl. Maj:t fastställts det tal, som skall anses motsvara levnadskostnadsökningen, nämnda tal minskas med en tiondel, varvid, för den händelse brutet tal uppstår, detsamma jämnas till närmast lägre hela tal.

Allt efter som inträffade förändringar i levnadskostnadernas allmänna läge därtill giva anledning, fastställer Kungl. Maj:t, med ledning av de av socialstyrelsen senast verkställda beräkningar rörande ökningen i levnadskostnader, nytt grundtal att äga tillämpning från och med den månad, under vilken Kungl. Maj:ts beslut kungjorts,

Ang. dyrtids-
tillägg åt be-
fattningshava-
re i statens
tjänst m. m.

(Forts.)

till den månad, under vilken Kungl. Maj:t må komma att på grund av ånyo inträdd förändring fastställa annat grundtal.

Närmare föreskrifter angående de beräkningar rörande ökningen av levnadskostnader, som skola av socialstyrelsen verkställas, meddelas av Kungl. Maj:t.

§ 3.

Där annorlunda icke är i § 4 av denna kungörelse eller eljest i särskild ordning stadgat, utgår dyrtidstillägget, räknat efter den för månad uppburna avlöningen, på följande sätt.

Till befattningshavare med en familjemedlen, som här nedan sägs, utgår å avlöningsförmåner, som icke överstiga 85 kronor i månaden, dyrtidstillägget efter ett procenttal, som motsvarar grundtalet. Överstiger avlöningen 85 kronor men icke 1,250 kronor i månaden utgår dyrtidstillägg för den del därav, som utgör 85 kronor, på sätt nyss är sagt, samt för den del, som överstiger 85 kronor, efter ett procenttal lika med femtiofem hundradelar av grundtalet. Har befattningshavaren mera än en familjemedlem, ökas den del av månadsavlöningen, för vilken dyrtidstillägget utgår efter ett procenttal motsvarande grundtalet, med 15 kronor för varje familjemedlem utöver en. Därest vid beräkningen av det procenttal, som skall motsvara femtiofem hundradelar av grundtalet, brutet tal uppstår, jämnas procenttalet till närmast lägre hela tal.

Såsom familjemedlem räknas hustru och på grund av försörjningsplikt underhållet barn, som icke uppnått 16 års ålder. I sådant avseende är förhållandet vid början av det kalenderkvartal, som omfattar den månad dyrtidstillägget avser, grundläggande för dyrtidstilläggets beräkning. Härvid tages dock ej hänsyn till hustru eller barn, som i egenskap av befattningshavare i statens tjänst eller innehavare av lärarbefattning vid annan läroanstalt än statens eller såsom pensionär äger åtnjuta dyrtidstillägg av statsmedel. Barn, vars föräldrar båda äro såsom befattningshavare i statens tjänst eller innehavare av lärarbefattning som nyss sagts berättigade till dyrtidstillägg av statsmedel, räknas endast till den av föräldrarna, som åtnjuter den högsta avlöningen, eller, om avlöningarna äro lika, till fadern. Gift kvinnlig befattningshavare, vilkens man icke såsom befattningshavare i statens tjänst eller innehavare av lärarbefattning vid annan läroanstalt än statens är berättigad till dyrtidstillägg av statsmedel, äger tillgodonjuta dyrtidstillägg för barn endast om mannen är på grund av bristande arbetsförmåga väsentligt urståndsatt att bidraga till familjens underhåll.

Till annan befattningshavare (icke-familjeförsörjare) utgår dyrtidstillägg, därest befattningshavaren vid början av det kvartal, som omfattar den månad dyrtidstillägget avser, uppnått 25 års ålder, med nio tiondelar och eljest med fyra femtedelar av det belopp, som, enligt vad ovan är stadgat, för motsvarande avlöning tillkommer befattningshavare med en familjemedlem.

Uppgår avlöningen till mera än 1,250 kronor i månaden, utgår å den del, som överstiger nämnda belopp, icke dyrtidstillägg.

Dyrtidstillägg utgår ej å i avlöningen ingående öretal, som överstiger fullt krontal.

§ 4.

Mom. 1. Till befattningshavare vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk, vilka åtnjuta lön eller arvode enligt avlöningsreglementet den 19 juni 1919 för tjänstemän vid nämnda verk, till befattningshavare vid domänverket, vilka åtnjuta lön eller arvode enligt avlöningsreglementet den 22 juni 1920 för tjänstemän vid domänverket, så ock till befattningshavare, vilka åtnjuta lön eller arvode enligt avlöningsreglementet för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen, eller enligt avlöningsreglementet för officerare och underofficerare samt civilmilitära beställningshavare på aktiv stat m. fl. vid armén och marinen, skall dyrtidstillägg utgå i enlighet med föreskrifterna i § 3, dock med iakttagande därav.

att dyrtidstillägg utgår endast å 80 procent av de sammanlagda avlöningsförmåner, på vilka sådant tillägg må beräknas, dock högst å ett belopp av 1,250 kronor för månad, samt

att det grundtal, som Kungl. Maj:t jämlikt § 2 bestämmer, skall i varje särskilt fall minskas med 20.

Vad nu är sagt skall jämväl äga tillämpning å sådana i avlöningsreglementena för befattningshavare vid statsdepartement m. fl. samt för officerare och underofficerare m. fl. avsedda icke-ordinarie befattningshavare, till vilka arvode utgår med i vederbörande stater angivna belopp.

Mom. 2. Därest för befattningshavare, som i mom. 1 avses, löneinkomsten jämte dyrtidstillägg enligt samma mom. understiger vad som skulle utgjort befattningshavarens löneinkomst närmast före övergången till den nya lönestaten jämte dyrtidstillägg enligt bestämmelserna i § 3, äger befattningshavaren åtnjuta gottgörelse här för i form av personligt dyrtidstillägg.

Sådant personligt dyrtidstillägg må av befattningshavaren tillgodonjutas allenast i den mån han icke genom avlöningsförhöjning, vare sig i samma tjänst eller efter förflyttning till annan befattning, erhåller en löneinkomst, som jämte dyrtidstillägg enligt mom. 1 uppgår till den inkomst, han vid motsvarande tidpunkt skolat åtnjuta, om han då kvarstått med den avlöning, han innehaft närmast före övergången till den nya lönestaten, och därå uppburit dyrtidstillägg enligt bestämmelserna i § 3.

Med löneinkomst enligt detta mom. förstås i varje särskilt fall de sammanlagda avlöningsförmåner, vilka i av Kungl. Maj:t utfärdade övergångsbestämmelser till den nya lönestaten medräknas för bedömande av huruvida befattningshavaren lidit avlöningsminskning genom övergång till den nya lönestaten, ävensom i förekommande fall personligt lönetillägg, som uppbäres på grund av sagda övergångsbestämmelser.

§ 5.

Dyrtidstillägg beräknas endast å avlöningsförmåner, som utgå

Ang. dyrtidstillägg å befattningshavare i statens tjänst m. m.

(Forts.)

Ang. dyrtids-
tillägg åt be-
fättningshava-
re i statens
tjänst m. m.

(Forts.)

av statsmedel. Där avlöning bestrides dels av statsmedel och dels av andra medel, beräknas dyrtidstillägg endast å den del därav, som utgår av statsmedel; dock att *dels* dyrtidstillägg åt befattningshavare vid universiteten, de allmänna läroverken och navigationsskolorna samt till lantbruksakademiens sekreterare beräknas å hela det belopp, vartill i § 1 angivna avlöningsförmåner författningssenligt uppgå, utan avseende därå, att till bestridande av nämnda institutioners utgifter användas jämväl andra medel än statsmedel, *dels* beträffande biträdande lärare vid musikaliska akademien, till vilkens avlöande akademien lämnar tillskott av egna medel, dyrtidstillägg beräknas jämväl å sådant tillskott, i den mån ersättningen icke utgår efter högre belopp för undervisningstimme i veckan än som tillkommer ordinarie lärare vid akademien, *dels ock* till vikarie för häradshövding samt till andre notarie i domsaga och vikarie för andre notarie dyrtidstillägg bestrides av statsmedel även å den del av utgående arvode, som gottgöres statsverket genom avdrag å häradshövdingens avlöningsmedel, skolande därvid till vikarie för häradshövding med förordnande enligt 34 § domsagostadgan eller därmed likställt förordnande dyrtidstillägg utgå å en antagen inkomst av 9,000 kronor om året.

Till häradshövding utgår dyrtidstillägg å en antagen inkomst av 11,500 kronor om året.

I fråga om notarie vid domkapitel likställes med de avlöningsförmåner, varå dyrtidstillägg enligt 1 § mom. 1 skall utgå, så stor del av vederbörandes övriga inkomster i tjänsten, att det belopp, varå dyrtidstillägg beräknas, uppgår till 2,500 kronor utöver enligt stat utgående avlöningsförmåner.

Dyrtidstillägg beräknas även å författningssenligt utgående inkvarterings- och servisbidrag, som gäldas av andra medel än statsmedel.

Befattningshavare vid allmänt läroverk, vid högre lärarinnese-minariet och vid folkskoleseminarium åtnjuta dock icke dyrtidstillägg å hyresersättning.

§ 6.

Befattningshavare, som är tjänstledig för offentligt uppdrag eller som åtnjuter ferier, semester eller därmed jämförlig tjänstledighet, äger utan hinder av sådan ledighet uppbära det dyrtidstillägg, som eljest skolat tillkomma honom.

§ 7.

Till befattningshavare i statens tjänst, vilkas avlöning till siffran bestämts av Kungl. Maj:t, utbetalas dyrtidstillägg under iakttagande i tillämpliga delar av ovan meddelade bestämmelser.

§ 8.

Till innehavare av sådan befattning i statens tjänst, för vilken avlöningen icke till siffran bestämts av Konung och riksdag eller av Kungl. Maj:t och ej heller utgår efter av riksdagen prövade grunder,

skall den myndighet, som äger bestämma avlöningen, lämna dyrtidstillägg, om och i den mån sådant finnes påkallat, därvid ovan meddelade bestämmelser skola äga motsvarande tillämpning, med iakttagande *dels* att dyrtidstillägg icke skall utgå å sådan del av avlöning, som må vara föranledd av efter ingången av augusti månad 1914 inträdd ökning i levnadskostnaderna, och att det å avlöningen i övrigt belöpande dyrtidstillägget minskas med belopp, motsvarande sagda del av avlöningen, *dels ock* att i intet fall till sådana icke ordinarie befattningshavare, som för sitt arbete i statens tjänst åtnjuta så kallade gratifikationer eller flitpenningar, dyrtidstillägg må utgå med mera än hälften av vad dyrtidstillägg å dem tilldelade belopp enligt berörda bestämmelser skolat utgöra.

Ang. dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst m. m.
(Forts.)

§ 9.

För befattningshavare, som av statens medel åtnjuter lön eller arvode för två eller flera befattningar, beräknas dyrtidstillägget å de sammanlagda avlöningsförmånerna och utbetalas vid den befattning, som medför högsta avlöningen, eller, därest avlöningarna äro lika, vid den befattning, till vilken han först blivit befordrad.

§ 10.

Med befattningshavare i statens tjänst likställas i avseende å rätt till dyrtidstillägg befattningshavare vid flottans pensionskassa och vid statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl., indelt manskap vid krigsmakten, reservofficersaspiranter vid flottan, reservmarinintendentsaspiranter samt den vid vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien anställde s. k. Hjertbergska antikvarien.

§ 11.

Från åtnjutande av dyrtidstillägg undantagas:

1:o) arbetarpersonalen vid telegrafverkets linjedistrikt och vid telegrafverkets verkstad,

2:o) arbetarpersonalen vid statens järnvägars byggnadsarbeten för nya linjer, dubbelspåranslagningar och därmed jämförliga företag, samt

3:o) arbetarpersonalen vid statens vattenfallsverk.

§ 12.

Om befattningshavare under året avlidit, innan honom tillkommande dyrtidstillägg till fullo utbetalts, övergår hans rätt härutinnan till stärbhuset.

§ 13.

Till hjälp vid dyrtidstilläggets uträkning utfärdar Kungl. Maj:t nödiga tabeller.

§ 14.

Dyrtidstillägget utbetalas månadsvis i den ordning, som av Kungl. Maj:t bestämmes.

Ang. dyrtids-
tillägg åt be-
fattningshava-
re i statens
tjänst m. m.
(Forts.)

Denna kungörelse träder i kraft den 1 juli 1921, från och med vilken dag kungörelserna den 30 juni 1920 med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst (nr 364), den 30 juni 1920 med särskilda grunder för dyrtidstillägg åt befattningshavare vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk (nr 381) och den 25 september 1920 med särskilda grunder för dyrtidstillägg åt befattningshavare vid domänverket (nr 637) upphöra att gälla.

Vid utlåtandet voro emellertid fogade reservationer:

av herrar *O. U. B. Olsson, Asplund, Joh. Nilsson* i Malmö, *Lindqvist, Anderson* i Råstock, *Waldén, Jansson* i Falun och *Ljungberg*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts propositioner nr 326 och nr 363 samt med avslag å ovanberörda i ämnet väckta motioner måtte

1) godkänna vid reservationen fogat förslag till kungörelse med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst (bilaga A), med undantag dock i vad anginge dels de under jordbruksdepartementet hörande befattningshavare, dels ock befattningshavare vid flottans pensionskassa och statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl.;

2) — — —

3) i avseende å dyrtidstillägg för år 1922

a) till bestridande av kostnaderna för dylik förmån åt statens befattningshavare och pensionärer m. fl. vid sidan av huvudtitlarna såsom avsättning å 1922 års riksstat anvisa ett förslagsanslag, högst, 140,000,000 kronor;

b) — — —

Den i punkten 1) av nämnda reservation åberopade bilagan var av följande lydelse:

Förslag

till

Kungörelse

med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst.

Häri genom förordnas som följer:

§§ 1—3.

Lika med utskottet.

§ 4.

Mom. 1. Till befattningshavare vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk, vilka åtnjuta lön eller arvode enligt avlösningsreglementet den 19 juni 1919 för tjänstemän vid nämnda verk, till befattningshavare vid domänverket, vilka åt-

njuta lön eller arvode enligt avlöningsreglementet den 22 juni 1920 för tjänstemän vid domänverket, så ock till befattningshavare, vilka åtnjuta lön eller arvode enligt avlöningsreglementet för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen, eller enligt avlöningsreglementet för officerare och underofficerare samt civilmilitära beställningshavare på aktiv stat m. fl. vid armén och marinen, skall dyrtidstillägg utgå i enlighet med föreskrifterna i § 3, dock med iakttagande därav,

Ang. dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst m. m.

(Forts.)

att dyrtidstillägg utgår endast å 85 procent av de sammanlagda avlöningsförmåner, på vilka sådant tillägg må beräknas, dock högst å ett belopp av 1,250 kronor för månad, samt

att det grundtal, som Kungl. Maj:t jämlikt § 2 bestämmer, skall i varje särskilt fall minskas med 16.

Vad nu är sagt skall jämväl äga tillämpning å sådana i avlöningsreglementena för befattningshavare vid statsdepartement m. fl. samt för officerare och underofficerare m. fl. avsedda icke-ordinarie befattningshavare, till vilka arvode utgår med i vederbörande stater angivna belopp.

Mom. 2. Därest för befattningshavare, som i mom. 1 avses, löneinkomsten jämte dyrtidstillägg enligt samma mom. understiger vad som skulle utgjort befattningshavarens löneinkomst närmast före övergången till den nya lönestaten jämte dyrtidstillägg enligt bestämmelserna i § 3, äger befattningshavaren åtnjuta gottgörelse härför i form av personligt dyrtidstillägg.

Sådant personligt dyrtidstillägg må av befattningshavaren tillgodonjutas allenast i den mån han icke genom avlöningsförhöjning vare sig i samma tjänst eller efter förflyttning till annan befattning, erhåller en löneinkomst, som jämte dyrtidstillägg enligt mom. 1 uppgår till den inkomst, han vid motsvarande tidpunkt skolat åtnjuta, om han då kvarstått med den avlöning han innehaft närmast före övergången till den nya lönestaten, och därå uppburit dyrtidstillägg enligt bestämmelserna i § 3.

Med löneinkomst enligt detta mom. förstås i varje särskilt fall de sammanlagda avlöningsförmåner, vilka i av Kungl. Maj:t utfärdade övergångsbestämmelser till den nya lönestaten medräknas för bedömning av huruvida befattningshavaren lidit avlöningsminskning genom övergång till den nya lönestaten, ävensom i förekommande fall personligt lönetillägg, som uppbäres på grund av sagda övergångsbestämmelser.

§ 5.

Lika med utskottet.

§ 6.

Befattningshavare, som är tjänstledig för offentligt uppdrag eller för sjukdom eller som åtnjuter ferier, semester eller därmed jämförlig tjänstledighet, äger utan hinder av sådan ledighet uppbära det dyrtidstillägg, som eljest skolat tillkomma honom.

Ang. dyrtids
tillägg åt be-
fattningshava-
re i statens
tjänst m. m.

(Forts.)

§§ 7—14.

Lika med utskottet.

Denna kungörelse — — — upphöra att gälla;

av herrar *Ollas A. Ericsson, Wiklund, Nilsson* i Bonarp, *Nilsson* i Landeryd och *Westman*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts propositioner nr 326 och nr 363 samt med avslag å ovanberörda i ämnet väckta motioner måtte

1) godkänna vid reservationen fogat förslag till kungörelse med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst (bilaga A), med undantag dock i vad anginge dels de under jordbruksdepartementet hörande befattningshavare, dels ock befattningshavare vid flottans pensionskassa och statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl.;

2) — — —

3) i avseende å dyrtidstillägg för 1922

a) till bestridande av kostnaderna för dylik förmån åt statens befattningshavare och pensionärer m. fl. vid sidan av huvudtitlarna såsom avsättning å 1922 års riksstat anvisa ett förslagsanslag, högst, 120,000,000 kronor;

b) — — —.

Den i punkten 1) i sistnämnda reservation åberopade bilagan var av följande lydelse:

Förslag

till

Kungörelse

med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst.

Häri genom förordnas som följer:

§ 1.

Lika med utskottet.

§ 2.

Dyrtidstillägget utgår, i enlighet med vad i §§ 3 och 4 närmare stadgas, i visst förhållande till ett grundtal, som av Kungl. Maj:t fastställs.

Grundtalet bestämmes sålunda, att sedan, med ledning av genom soicalstyrelsens försorg verkställda beräkningar rörande den efter ingången av augusti månad 1914 inträdda ökningen i levnadskostnader, av Kungl. Maj:t fastställts det tal, som skall anses motsvara levnadskostnadsökningen, nämnda tal minskas för senare halvåret 1921 med en tiondel och för tid därefter med två tiondelar, varvid, för den

händelse brutet tal uppstår, detsamma jämnas till närmast lägre hela tal.

Allt efter som inträffade förändringar i levnadskostnadernas allmänna läge därtill giva anledning, fastställer Kungl. Maj:t, med ledning av de av socialstyrelsen senast verkställda beräkningar rörande ökningen i levnadskostnader, nytt grundtal att äga tillämpning från och med den månad, under vilken Kungl. Maj:ts beslut kungjorts, till den månad, under vilken Kungl. Maj:t må komma att på grund av ånyo inträdd förändring fastställa annat grundtal.

Närmare föreskrifter angående de beräkningar rörande ökningen av levnadskostnader, som skola av socialstyrelsen verkställas, meddelas av Kungl. Maj:t.

Ang. dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst m. m.

(Forts.)

§§ 3—14.

Lika med utskottet.

Denna kungörelse — — — upphöra att gälla; samt

av herr *Lübeck*, vilken med instämmande av herr *Bergqvist*, ansett, att utskottet bort föreslå följande lydelse av § 4 i förslaget till kungörelse.

§ 4.

Mom. 1. Till befattningshavare vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk, vilka åtnjuta lön eller arvode enligt avlöningsreglementet den 19 juni 1919 för tjänstemän vid nämnda verk, till befattningshavare vid domänverket, vilka åtnjuta lön eller arvode enligt avlöningsreglementet den 22 juni 1920 för tjänstemän vid domänverket, så ock till befattningshavare, vilka åtnjuta lön eller arvode enligt avlöningsreglementet för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen, eller enligt avlöningsreglementet för officerare och underofficerare samt civilmilitära beställningshavare på aktiv stat m. fl. vid armén och marinen, skall dyrtidstillägg utgå i enlighet med föreskrifterna i § 3, dock med iakttagande därav,

att dyrtidstillägg utgår endast å 85 procent av de sammanlagda avlöningsförmåner, på vilka sådant tillägg må beräknas, dock högst å ett belopp av 1,250 kronor för månad, samt

att det grundtal, som Kungl. Maj:t jämlikt § 2 bestämmer, skall i varje särskilt fall minskas med 20.

Vad nu är sagt skall jämväl äga tillämpning å sådana i avlöningsreglementena för befattningshavare vid statsdepartement m. fl. samt för officerare och underofficerare m. fl. avsedda icke-ordinarie befattningshavare, till vilka arvode utgår med i vederbörande stater angivna belopp.

Mom. 2. Därest för befattningshavare, som i mom. 1 avses, löneinkomsten jämte dyrtidstillägg enligt samma mom. understiger vad som skulle utgjort befattningshavarens löneinkomst närmast före övergången till den nya lönestaten jämte dyrtidstillägg enligt bestäm-

*Ang. dyrtids-
tillägg åt be-
fattningshava-
re i statens
tjänst m. m.*

(Forts.)

melserna i § 3, äger befattningshavaren åtnjuta gottgörelse härför i form av personligt dyrtidstillägg.

Sådant personligt dyrtidstillägg må av befattningshavaren tillgodonjutas allenast i den mån han icke genom avlöningsförhöjning, vare sig i samma tjänst eller efter förflyttning till annan befattning, erhåller en löneinkomst, som jämte dyrtidstillägg enligt mom. 1 uppgår till den inkomst, han vid motsvarande tidpunkt skolat åtnjuta, om han då kvarstått med den avlöning han innehaft närmast före övergången till den nya lönestaten, och därå uppburit dyrtidstillägg enligt bestämmelserna i § 3.

Med löneinkomst enligt detta mom. förstås i varje särskilt fall de sammanlagda avlöningsförmåner, vilka i av Kungl. Maj:t utfärdade övergångsbestämmelser till den nya lönestaten medräknas för bedömande av huruvida befattningshavaren lidit avlöningsminskning genom övergång till den nya lönestaten, ävensom i förekommande fall personligt lönetillägg, som uppbäres på grund av sagda övergångsbestämmelser.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr Waldén: Herr talman, mina herrar! Som kammaren torde ha funnit, har icke statsutskottet kunnat enas i år i frågan angående dyrtidstillägg åt statstjänarna. I själva verket är det så, att det föreliggande utskottsförslaget icke ens har majoritet bakom sig bland utskottets ledamöter, då det ju är icke mindre än 15 av dessa ledamöter, som i olika reservationer ha kommit fram med särskilda yrkanden. Det är således icke mer än nio, som stå för utskottets förslag. Att resultatet har blivit sådant, har delvis berott på det sätt, på vilket man i utskottet har behandlat ärendet och den propositionsordning, som därvid har följts. Jag skall nu emellertid icke närmare ingå på den saken.

Jag kan dock icke underlåta att framhålla, att det även i ett annat avseende har varit ett från föregående år avvikande behandlingssätt i denna fråga. Föregående år var det så, att den förberedande behandlingen av ärendet skedde på fjärde avdelningen. I år ansåg man det lämpligare att vidtaga den extraordinära åtgärden att bilda en särskild femte avdelning inom utskottet, som tillsattes på det sättet, att man utvalde ledamöter från de övriga avdelningarna för att företaga den förberedande behandlingen inom utskottet.

Jag skall icke heller gå in på sammansättningen av denna avdelning, men så mycket kan man dock våga säga, att man vid tillsättningen av denna avdelning nog såg till, att åtminstone majoriteten inom densamma skulle bestå av ledamöter, vilka man icke skulle kunna beskylla för att hysa några överdrivet vänliga känslor emot statstjänarna.

Också är det att beklaga, att man har behövt vänta på detta betänkande från statsutskottet så länge som har skett, så att man skall behöva behandla denna stora och viktiga fråga, både ur stats-

finansiell synpunkt viktig och även viktig ur synpunkten av att den berör så stora samhällsgrupper inom samhället beträffande deras ekonomiska förhållanden, det är beklagligt, säger jag, att man så i riksdagens sista timme skall behöva behandla en så stor fråga som denna. Och det är väl detta, som gjort, att även inom statsutskottet i plenum, då frågan där behandlades för några dagar sedan, det icke varit tillfälle att åstadkomma de nödiga jämkningar, som säkerligen kommit till stånd, om man haft bättre tid på sig.

Efter dessa mera inledande erinringar skall jag övergå till att i största korthet redogöra för de olika förslag, som nu föreligga. Jag anser mig då böra först med några ord beröra Kungl. Maj:ts förslag och vad det innebär. Redan i detta ligger, som kammarens ledamöter ha sig bekant, en ganska kraftig reducering av dyrtidstilläggen i förhållande till dem, som nu utgå. Sålunda föreslår Kungl. Maj:t, att grundalet skall åstadkommas på det sättet, att man minskar socialstyrelsens indextal med en tiondel. För närvarande är det så, att denna index skall minskas med 5 eller 6 enheter, för att man skall få grundalet. Genom en så kraftig minskning som med en tiondel kommer i själva verket, med den index vi nu ha, grundalet att sänkas med 9 å 10 enheter utöver vad som för närvarande är fallet. Vidare föreslår Kungl. Maj:t, att icke-familjeförsörjare skola ha en tiondel av dyrtidstillägget i avdrag. Det gäller dock endast dem, som äro över 25 år, ty för dem, som äro under 25 år, skall ytterligare en tiondel av dyrtidstillägget avdragas. Det är alltså en synnerligen kraftig minskning. För det första de 9 eller 10 enheter, varmed grundalet sänkes; så för icke familjeförsörjare ytterligare avdrag med en tiondel beträffande dem, som äro över 25 år, och så ytterligare avdrag med en tiondel beträffande dem, som äro under 25 år.

Genom detta förslag inbesparas, utöver vad indextalets fall skulle inverka, ytterligare 14,5 miljoner kronor för det närmast följande halvåret, under förutsättning att index stannar vid 240. Men endast genom sänkandet av indextalet från vad det var, då det var som högst, till dessa 240, varom jag nu talar, har i själva verket statsverket för detta år gjort en besparing redan där av 46 miljoner kronor. Härav framgår tydligt, att redan indextalets fall åstadkommer en så kraftig minskning av dyrtidstilläggen, att man skulle kunna tycka, att detta borde vara tillräckligt för ernående av den minskning som man nu önskar få till stånd.

Detta är nu i korthet innebörden av Kungl. Maj:ts förslag. Utskottets förslag går emellertid ytterligare ett steg i fråga om minskning av dyrtidstilläggen. Kungl. Maj:t hade föreslagit, att dyrtidstilläggen för de nyreglerade verken skulle liksom förut begränsas dels genom att man minskade grundalet för dessa verk, genom att taga bort 16 enheter från det för de oreglerade verken gällande grundalet och dels därigenom att man endast beräknade dyrtidstilläggen på 85 % av lönen. Utskottet vill nu öka detta avdrag till 20 enheter och beräkna dyrtidstilläggen på endast 80 % av löneförmånerna.

Ang. dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst m. m.
(Forts.)

*Ang. dyrtids-
tillägg åt be-
fattningshava-
re i statens
tjänst m. m.*

(Forts.)

Detta ha de socialdemokratiska ledamöterna i utskottet icke kunnat gå med på. De ha funnit det vara en alldeles för kraftig nedsättning av dyrtidstilläggen för de nyreglerade verken. Man säger visserligen, att dessa skulle genom de beräkningsgrunder, som fastställdes förra året för dyrtidstilläggen för dessa verk, erhålla en överkompensation i förhållande till de oreglerade verken, och att de sålunda skulle ha kommit i en bättre och gynnsammare ställning än dessa. Det är möjligt att det förhåller sig så i någon mån, det skall jag icke förneka, men då borde man också sett till, att man reducerat dyrtidstilläggen redan i fjol så att det blivit överensstämmelse mellan de reglerade och de oreglerade verkens löner och dyrtidstillägg. Det gjorde man icke då, och därför ha vi reseranter för vår del funnit det oegentligt att nu i år gå fram på den linjen, då redan genom de nedsättningar och nedpressningar, som ligga i Kungl. Maj:ts förslag, en betydande nedsättning sker även för dem. Skulle man då beskära dem ytterligare så kraftigt, som utskottet vill göra, så blir det åtminstone i vissa fall enligt vår mening en alltför stor nedsättning av deras löner. För att taga endast ett exempel, skulle det bli så, att en inkomsttagare, som har en lön på 2,000 kronor, skulle få en löneminskning på inemot 1,000 kronor, om man skulle gå fram på den väg utskottet föreslagit.

Den besparing man gör, är relativt obetydlig. Man skulle bespara 3 ½ miljoner för det närmaste halvåret och 5 miljoner första halvåret 1922, beroende på att flera nyreglerade verk då komma till.

Vi reseranter ha som sagt icke ansett oss kunna gå med på denna alltför kraftiga nedsättning, utan föredragit att stanna vid Kungl. Maj:ts förslag, såsom varande jämförelsevis bättre avväg. Men härtill kommer en annan sak beträffande utskottets förslag. I utskottets motivering heter det på sidan 17: »Då utskottet sålunda tillstyrker detta förslag, vill utskottet emellertid — — — uttala sin förväntan, att frågan om beräkningen av grundtalet under år 1922 upptages till förnyad prövning och förelägges riksdagen i så god tid, att eventuellt beslutade ändringar i den nu förordade beräkningen kunna träda i kraft redan den 1 april 1922.» Vad innebär nu detta? Jo, det innebär, att man före den 1 april nästa år vill i riksdagen ha in ett förslag från Kungl. Maj:t, i vilket ytterligare nedpressning av beräkningsgrunderna för dyrtidstilläggen bör ske. I verkligheten kommer således detta uttalande, om det skall följas, att leda dithän, att det icke blir så synnerligen stor skillnad mellan utskottets förslag och den reservation, för vilken herr Ollas Ericsson står som förste man, och som jag skulle vilja kalla för bondereservationen. Utskottet föreslår endast, att man framflyttar tiden ett kvartal, men meningen är tydlig med det uttalande utskottet gjort, nämligen att man sedan det kvartalet gått, skulle komma ungefär på samma linje, som dessa reseranter förordade redan från den 1 januari nästa år. Detta ha

vi ansett vara ett sätt att skära ned dyrtidstilläggen, som vi icke kunnat vara med om.

Då den kungl. propositionen angående dyrtidstilläggen inkom till årets riksdag, väckte den ju en stor, och jag vågar säga berättigad misstämning hos statstjänstemän av alla grader. Man kan verkligen icke föväna sig över detta. Man bör nämligen komma ihåg hurdan statstjänstemännens ställning varit under kristiden. I början fanns det alls inga dyrtidstillägg eller någon slags kompensation för dyrtiden och det fallande penningvärdet. Sedan beviljades visserligen sådana men alldeles otillräckliga. Man kan säga, att först från och med den 1 juli 1920 har man haft dyrtidstillägg, som åtminstone i någon mån varit så avvägda, att de stått i någorlunda rimlig proportion till penningvärdets fall. Men vi böra komma ihåg, att det är visst icke full kompensation, som givits åt tjänstemännen. Om man lägger levnadskostnadsindex till grund för den verkliga kompensation, som borde tillkomma statstjänaren, skall man finna, att endast de, som ha den allra lägsta lönen, omkring 1,000 kronor, fått i det närmaste fullgod kompensation, men ju högre upp på löneskalan man kommit, desto mindre blir denna kompensation för dyrtiden.

Då man nu kommer fram med ett förslag att gå ifrån de grunder, som man fastställde förra året och på det sättet pressa ned dyrtidstilläggen, kan man icke föväna sig över att det väcker stort motstånd och indignation från tjänstemännens sida.

Man hade ändå hoppats och väntat, att när man nu äntligen vid 1920 års riksdag fastställde en beräkningsgrund för dyrtidstilläggen, som följer en glidande skala och som bygger på indextalet, så skulle statsmakterna stått kvar vid detta under de närmaste åren och låtit indextalet verka — därom är naturligtvis ingenting att säga — för den skäliga reducering av dyrtidstilläggen, som är en helt naturlig konsekvens av billigare priser på livsförnödenheterna. Detta har nu Kungl. Maj:t icke gjort, och i ännu mindre grad har utskottet och vissa reservanter velat vara med om att låta den förutvarande principen gälla.

Dessa ständiga rubbningar äro enligt mitt förmenande till synnerligen stor skada särskilt ur den synpunkten, att de måste väcka olust hos statstjänstemännen, som helt naturligt icke kunna förrätta sitt arbete med samma goda resultat, som om de veta med sig, att statsmakterna vilja giva dem någorlunda möjlighet att uppehålla den levnadsstandard, de förut haft. Förr hette det: »Statens kaka är liten men säker», men nu kan man med fog säga: »Statens kaka är osäker och liten.»

Vi ha också, åtminstone har jag från min sida gjort det, försökt åstadkomma vissa förbättringar i Kungl. Maj:ts förslag. Flera motioner äro ju väckta om bibehållande av status quo ifråga om beräkningarna av dyrtidstilläggen, och jag har åtminstone delvis sökt få förbättringar i förslaget i den riktningen.

Det har naturligtvis strandat på ett kompakt motstånd både inom avdelningen och inom utskottet. Men även sådana ändringar och för-

Ang. dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst m. m.

(Forts.)

Ang. dyrtids-
tillägg åt be-
fattningshava-
re i statens
tjänst m. m.
(Forts.)

bättringar i Kungl. Maj:ts förslag, som hålla sig inom kostnadsramen för detta förslag och som jag sökt föra fram, även dessa har man icke velat gå med på. Jag vill endast peka på, att familjeförsörjarebegreppet sådant Kungl. Maj:t föreslagit det, kan giva anledning till befogade anmärkningar. Jag vill även peka på 25-årsgränsen, som jag under alla förhållanden anser vara godtyckligt vald och även för hög. Gränsen borde ha satts lägre, ungefär vid 23 år. Den verkar nämligen synnerligen ogynnsam för vissa statstjänaregrupper, som jag nu icke skall gå närmare in på.

Det har emellertid icke lyckats att åstadkomma några sådana förbättringar, och då har det slutligen icke varit möjligt för de socialdemokratiska ledamöterna av utskottet att komma längre än vad Kungl. Maj:t föreslagit. Vi ha naturligtvis också måst taga hänsyn till de statsfinansiella skälen och erkänna, att i ett svårt statsfinansiellt läge man naturligtvis måste hålla något igen. Men att man skall göra det på statstjänarnas bekostnad och så kraftigt som utskottet och i ännu högre grad bondereservanterna föreslå, det är orättvist. Det blir en slags beskattning, som man lägger på statstjänstemännen, och som är fullständigt orimlig och orättvis. För övrigt har det varit alldeles utsiktslöst att söka få igenom något bättre än Kungl. Maj:ts förslag, hur gärna man än skulle önska det.

Vi ha som sagt funnit att under sådana förhållanden Kungl. Maj:ts förslag är jämförelsevis väl avvägt, och då det dessutom kan visas, att det beträffande kostnaderna håller sig inom acceptabla gränser med hänsyn till statsregleringen, ha vi ansett lämpligt att helt och hållet gå på Kungl. Maj:ts förslag utom i fråga om ett par punkter, där vi liksom för övrigt även utskottet föreslagit vissa rent redaktionella ändringar.

Jag skall nu icke gå in på några jämförande siffror trots att jag har siffermaterial härför. Jag vet, att kammaren är trött, framförallt på att höra siffror uppläsa. Men hade kammaren tagit del av de tabeller som åtföljde utskottets betänkande, skulle herrarna därav funnit, huru man tydligt kan avläsa vilken kraftig nedpressning av dyrtidstilläggen, som kommer att ske, om man tager utskottets förslag, medan däremot vårt förslag, som sammanfaller med Kungl. Maj:ts, håller sig inom rimliga gränser.

Jag ber med dessa ord, herr talman, att få yrka bifall till den av herr Olsson m. fl. vid betänkandet fogade reservationen.

Herr Nilsson i Landeryd: Herr talman! Herr Waldén började sitt anförande med att redogöra för sammansättningen av 5. avdelningen i statsutskottet, och han nämnde då, att de ledamöter, som insattes där, icke hade några överdrivet vänliga känslor för statstjänarna.

För min del vill jag säga det, att ledamöterna på 5. avdelningen dock haft vänliga känslor mot statstjänstemännen och gjort sitt bästa för att med den uppfattning de ha om det allmänna nuvarande ekonomiska läget i landet, och statens möjlighet att tillgodose statstjänstemännens behov av dyrtidstillägg på bästa möjliga sätt. Att

de icke kunnat nå upp till de socialdemokratiska reservanternas i vänlighet mot statstjänstemännen, må herr Waldén ursäktas oss, men jag kan försäkra, att majoritetens uppfattning förestavats av en ärlig övertygelse och att man sökt göra det bästa möjliga.

Innan jag går in på att med några ord redogöra för den av herr Ollas Ericsson m. fl. avgivna reservationen, skall jag yttra något om beräkningen av indextalet. Det är nämligen mot denna bakgrund, som man bör se hela detta dyrtidstilläggssystem, som nu tillämpas. Vi veta ju, att utgångspunkten är 1914 års lönenivå. Emellertid har efter 1914 inom alla tjänstemannagrupper tjänstemännen fått åtnjuta antingen tillfälliga löneförbättringar eller provisorisk löne-reglering, där icke definitiva löner regleringar ägt rum. Då man beräknat dessa provisoriska och tillfälliga löneförbättringar, har man med dessa velat bringa fram tjänstemännens löner i förhållande till den prisnivå man ansåg förefinnas 1914. Regleringen hade skett väsentligt mycket tidigare.

Nu är det emellertid så, att om man t. ex. tänker på statens järnvägar, skedde löner reglering för dem 1907 och var då grundad på 1905 års prissiffror. Statistiken visar, att prisnivån från den tiden till 1914 gått upp med omkring 16 procent. Men den förbättring i löneställning, som statens järnvägars personal fått från 1914 t. o. m. 1918 års beslut om provisorisk löner reglering, omfattar icke 16 procent ökning utan en mycket väsentligare, i vissa fall ända till 50 procent uppgående ökning. När man säger, att lönerna för dessa och motsvarande statstjänare blivit uppbringade till 1914 års nivå, är det sålunda riktigt, att de blivit uppbringade dit, men också att de i vissa fall blivit uppbringade väsentligt högre. På detta sammanlagda lönebelopp är det emellertid, som dyrtidstillägg beräknas. Om man jämförde tjänstemännens lönestandard, sådan den var 1914, med den lönestandard, de nu t. o. m. enligt vår reservation skulle få, är jag förvissad om, att det skulle visa sig, att de även enligt vårt förslag skulle till fullo bibehållas vid 1914 års standard.

Dessutom vill jag påpeka en annan sak. Såsom grund för socialstyrelsens prisindexberäkning har man utgått ifrån en familj med 2,000 kronors inkomst och fyra familjemedlemmar. Det är ju klart, att ifall man går ut ifrån en sådan normalfamilj och tillämpar en index, uträknad efter deras behov, på alla tjänstemannagrupper, skall det visa sig, att det i många fall verkar oriktigt. Jag vill icke med detta påstå, att det gärna är möjligt att komma till en annan indexberäkning än den som nu tillämpas, och jag tror också, att den för närvarande tillämpas på bästa möjliga sätt, som kan ske efter de grunder, man utgått ifrån. Men jag har velat nämna detta för att påvisa, att då man talar om levnadsstandard 1914 jämfört med nu, får man icke gå ut ifrån å ena sidan de siffror, som uppstå, om man sammanlägger de nu utgående lönerna plus dyrtidstillägg, och å andra sidan den gamla lönen plus tillfällig löneförbättring, eventuellt provisorisk löner reglering eller motsvarande siffror, då ju tjänstemännen icke åtnjöt dessa förmåner 1914.

Om man ser på de reglerade verken och då i första hand statens

*Ang. dyrtidstillägg åt be-
attningshavare i statens
tjänst m. m.*

(Forts.)

Ang. dyrtids-
tillägg åt be-
fattningshava-
re i statens
tjänst m. m.

(Forts.)

järnvägar och kommunikationsverken i övrigt, ha ju deras dyrtidstillägg reducerats dels före utskottets behandling av ärendet, dels genom utskotts majoritetens förslag. Genom den reduktion, utskotts majoriteten föreslagit, har man avsett att ställa dessa löner i närmare överensstämmelse med lönerna vid icke reglerade verk, än tidigare varit fallet. Att de till kommunikationsverkens tjänstemän utgående dyrtidstilläggen kommit att ligga väsentligt över dem, som utgått inom icke reglerade verk, beror därpå att genom den lönereglering, som 1919 genomfördes för kommunikationsverken vissa tjänstemannagrupper uppflyttades eller nedflyttades i sin ställning i förhållande till varandra, jämförd med den, de förut innehåft. Därigenom uppstod en taggig skala, och då man därefter skulle bestämma dyrtidstilläggen så, att man icke behövde utbetala särskilda, personliga lönetillägg i alltför stor utsträckning, måste dyrtidstilläggen hållas så pass högt, att de täckte den linjen. Detta var orsaken, och det föreliggande utskotts förslaget innebär ju en jämkning i detta avseende.

Jag vill nu nämna några ord om motiven för att vi reservanter icke ansett oss kunna gå längre än vi gjort beträffande dyrtidstilläggen. Då man vill bedöma denna fråga, måste man se icke blott på tjänstemännens ställning, sådan den tidigare varit, jämförd med vad den skulle bli, ifall vårt förslag vinner riksdagens bifall, utan man måste även betrakta den ställning, övriga medborgare i landet för närvarande intaga. Om vi betrakta förhållandena inom hela vårt näringsliv: inom industrien och jordbruket, finna vi, att där råder en depression, som man aldrig eller åtminstone icke i mannaminne sett maken till, och man vet icke, när botten kan nås. Inom stora områden av vår industri ligger arbetet nere. Tiotusentals arbetare gå sysslolösa, andra tiotusental få arbeta under inskränkt tid, och det visar sig, att det blir värre och värre för var dag som går. Det har också visat sig under den tid, riksdagen varit samlad, att ställningen väsentligt försämrats. Beträffande jordbruket tyda förhållandena nu på, att skörden blir snarare under än över medelmåttan i år, och dessutom äro arbetslönerna jämförda med jordbruksprodukternas pris sådana, att inkomsterna för jordbrukarna bli synnerligen minimala, jämförda med vad tidigare varit fallet. Det går icke att hålla jämna steg i detta avseende, och därför måste alla samhällsgrupper i någon mån vidkännas de svårigheter, vi nu för närvarande ha att kämpa emot.

Om man ser igenom herr finansministerns beräkningar av statsinkomsterna för år 1922, finner man, att statens inkomst i form av inkomst- och förmögenhetsskatt är upptagen till ett ganska avsevärt belopp. Visserligen är detta belopp lägre än tidigare beräkningar, men det har dock icke sänkts så mycket, att jag tror, att siffrorna komma att visa sig hållbara. Inkomstsiffrorna ifrån statens domäner ha vidare sänkts ifrån 21 till 9 miljoner. Detta är en kraftig reduktion, men ställningen är, såvitt jag vet, för närvarande sådan, att det är omöjligt att sälja trävaror, och om man kan

sälja, är det till verkliga underpris. Man kan därför, såvitt jag kan förstå, icke beräkna denna inkomst från statens skogar.

Jag skall i detta sammanhang citera ett uttalande av en socialdemokratisk utskottsledamot, som är mycket hemmastadd i finansiella angelägenheter. Han sade vid utskottets behandling av denna fråga, att han icke kunde se nog mörkt på det finansiella läget under den närmaste tiden. Det kan kanske också vara av intresse för kammaren att veta, att vid detta ärendes behandling på avdelningen sex av avdelningens åtta ledamöter voro för den linje, som herr Ollas Ericssons m. fl. reservation anger, och jag är alldeles övertygad om att om alla utskottets *ordinarie* ledamöter varit närvarande i utskottet och röstat i enlighet med den uppfattning, de tidigare givit uttryck åt, skulle tretton eller fjorton av dem röstat för reservationen. Det är, såvitt jag kunnat uppfatta saken, den verkliga ställningen till frågan inom statsutskottet.

Jag skall nu icke längre upptaga kammarens tid utan ber, herr talman, att få yrka bifall till den av herr Ollas Ericsson m. fl. avgivna, vid betänkandet fogade reservationen.

Herr L ü b e c k: Herr talman, mina herrar! Då jag till utskottets betänkande tillsammans med herr Bergqvist i första kammaren avgivit en särskild reservation, skall jag be att med några ord här få motivera densamma.

Först ber jag emellertid att få i korthet tillkännagiva min uppfattning om frågans allmänna sida. Det synes mig uppenbart, att densamma under nuvarande förhållanden måste röna det allra största inflytande av det statsfinansiella läget, men jag kan å andra sidan icke finna, att man för närvarande har skyldighet att i detta fall gå längre än vad Kungl. Maj:t i det stora hela gjort. Kungl. Maj:t har ju nu på sistone lagt fram en ny inkomstberäkning, där man har räknat med det dyrtidstillägg, som skulle komma att utgå enligt Kungl. Maj:ts beräkningsgrunder, och på grundval därav har budgetförslaget nu blivit uppgjort. Nu är det givet, att förhållanden kunna inträffa, som göra, att dessa beräkningar på en eller annan punkt slå slint, och jag är då fullt medveten om att man måste söka skaffa någon täckning för detta så snart som möjligt. Jag hoppas också därför, att de, som nu i främsta rummet varit beredda att gå med på dyrtidstillägg åt tjänstemännen efter den högre beräkningsgrunden, också skola vara beredda att skaffa täckning för sådana oförutsedda omkostnader, som kunna uppstå, utöver vad Kungl. Maj:t beräknat. Jag tänker på t. ex. något, som kanske icke vid denna riksdag behöver förekomma men som kanske kommer att tillgripas vid nästa riksdag, nämligen kaffetull. Jag för min del anser, att man bör vara beredd att pålägga en sådan tull framför att låta statstjänstemännen vidkännas någon oskäligen minskning i sina dyrtidstillägg. För min del har jag icke kunnat ställa mig på någon annan ståndpunkt än den, att jag endast i nödfall vill vara med om att jämka på de huvudgrunder, som nyligen blivit fastställda för beräkningen av statstjänstemännens dyrtidstillägg.

Ang. dyrtids-
tillägg åt be-
fattningshava-
re i statens
tjänst m. m.

(Forts.)

Nu gör man här — som herr Nilsson i Landeryd nyss — så gärna jämförelser emellan statstjänstemännen och näringsidkarna och säger, att jordbrukarna nu kunna beräkna att få dålig skörd, och att industrien arbetar under mycket tryckta förhållanden. Ja, hurudan skörden blir för detta år, därom kan nog varken herr Nilsson i Landeryd eller jag döma för närvarande; det vilar nog i en högre hand, så att därur tror jag icke, att man kan draga några slutsatser. Hur det står till med industrien, det veta vi allesammans; i det fallet bär riksdagen för närvarande ett synnerligen stort ansvar. Men jag kan icke, därför att riksdagen enligt min mening har begått ett fel vid bedömandet av denna fråga, anse, att detta fel skäligen bör gå ut över statstjänstemännen. Staten och närmast riksdagen har ändå ett visst ansvar för att upprätthålla en viss kontinuitet i fråga om statstjänstemännens löner. Näringsidkare av olika slag få taga sina chanser, det hör till yrket. Ett år har man en god inkomst, ett annat år en dålig inkomst. De få utgöra sina egna försäkringsgivare i det fallet. Men statstjänstemännen ha, så vitt jag kan förstå, rättighet att räkna med att staten, att riksdagen skall upprätthålla en viss kontinuitet i fråga om deras löner.

Nu är det allom bekant, att tjänstemännen under de första krigsåren icke fingo på långt när vad man brukar kalla full compensation, framför allt icke tjänstemännen i de högre lönegraderna. Man har tvistat om indexberäkningens tillförlitlighet, och jag vill icke här taga upp någon diskussion om den saken. Jag medger, att den säkerligen kan angripas i vissa detaljer, men om man ser efter, hur lönerna ställt sig för tjänstemännen från 1915 till 1921 i förhållande till vad de skulle varit, om tjänstemännen skulle fått full compensation, enligt indexen, finner man, att det uppstått ett underskott för tjänstemännen i första lönegraden på 36 procent, för tjänstemännen av andra graden på 38 procent och för tjänstemännen av tredje graden av 40 procent. Även om man inrymmer möjligheten av felkalkyler i fråga om indexberäkningen, kvarstår dock som absolut faktum, att underskottet varit mycket betydande. Så säger man, att vi nu ha så dåliga tider, att det icke är någon risk att sätta ned lönerna för tjänstemännen; de stanna ändå. Jag kan för min del icke följa ett sådant resonemang, om icke annat så av det skälet, att även om man har dåliga tider, har man ingen garanti för att icke de bästa bland tjänstemännen lämna statstjänsten. Jag vill över huvud taget icke vara med om att sålunda draga ned statstjänstemännens genomsnittsnivå; det anser jag icke vara ett statsintresse att medverka till något sådant. Jag vill för min del ej heller vara med om att bidra till sådana företeelser bland statstjänstemännen, som leda fram till ett fackföreningsväsende och därpå grundade s. k. förhandlingsordningar i förhållandet mellan staten och dess tjänstemän, men jag kan ej fördöla för mig, att om man icke tager skäligen hänsyn till statstjänstemännens intressen, man uppmuntrar till dylika metoder, som jag för min del för ingen del vill befrämja.

Då jag nu ställt mig på förenämnda ståndpunkt har man frågat

Ang. dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst m. m.
(Forts.)

mig: Hur går detta ihop med den uppfattning herr Lübeck bland andra intagit, att man måste iakttaga största möjliga sparsamhet i statsförvaltningen? — Ja, mina herrar, jag anser, att det går synnerligen väl ihop med den uppfattningen. Den uppfattningen botten nämligen i att man skall ha färre statstjänstemän men goda, som så många gånger blivit betonat. Jag får ej goda statstjänstemän genom att pressa ned lönerna. I fråga om statstjänstemännens antal hyser jag den uppfattning, som jag hoppas få se förverkligad inom ej allt för lång tidsrymd, att man kan åstadkomma en avsevärd begränsning. Men det finns ingen anledning att låta de nuvarande statstjänstemännen lida för en sådan argumentering och förhoppning.

Detta är i huvudsak de grunder, som gjort, att jag ansett mig böra i vad jag skulle vilja kalla huvudfrågan ställa mig på utskottets ståndpunkt eller kanske ännu hellre, vill jag säga, på Kungl. Maj:ts ståndpunkt, i det jag anser, att man icke har rättighet att för närvarande upptaga till dryftande den frågan, att efter den 1 januari eller så snart som möjligt på nyåret införa den metoden i fråga om begränsning av dyrtidstillägget, att man vid sidan av sänkning på grund av indexminskning gör ytterligare $\frac{1}{10}$ avdrag efter den 1 januari 1922. Jag kan ej finna annat än att detta är att vid sidan av den av riksdagen förut antagna metoden införa en ny, som jag icke ur min synpunkt kan betrakta som rättvis. Detta om frågans allmänna sida.

Jag har sedan för min del i en detaljfråga haft en från utskottet liksom även från Kungl. Maj:t avvikande mening. Den uppfattning jag i det fallet tillsammans med herr Bergqvist i första kammaren företräder står till sina verkningar praktiskt taget mitt emellan utskottets uppfattning och Kungl. Maj:ts. Det är inte alls min avsikt att på något sätt fria till denna som någon slags kompromisslinje; jag har stannat vid den enbart av praktiska skäl. Det gäller förhållandet mellan de nyreglerade och de icke reglerade verken. I utskottets förslag har man ökat grundtalsavdraget från Kungl. Maj:ts 16 till 20, och man räknar där dyrtidstilläggen efter 80 i stället för 85 procent av löneförmånerna. Men man kommer därmed till det praktiskt taget ledsamma resultatet, att man, för att icke tjänstemännen i de nyreglerade verken skola få mindre än vad de skulle få, om de stått kvar i den gamla ordningen, nödgas i överensstämmelse med 4 § 2 mom. införa personliga lönetillägg för en hel mängd tjänstemän. Går man igenom vad detta betyder, finner man, att t. ex. för de militära befattningshavarna man skulle, enligt vad i utskottet uppgivits, få räkna personliga tillägg för icke mindre än ungefär hälften av alla befattningshavarna, sålunda för flera tusen personer. Det skulle vidare leda till att man skulle få räkna med en mängd personliga lönetillägg i denna den s. k. sekreteraregraden, som enligt min och mångas uppfattning redan förut blivit ytterst snävt behandlad vid denna riksdag. Det skulle slutligen även vid kommunikationsverken för åtskilliga lönegrader på billigare orter i en mängd fall medföra, att man fick räkna med personliga lönetillägg. Det har följaktligen för mig stått klart, att när man i det-

Ang. dyrtids-
tillägg åt be-
fattningshava-
re i statens
tjänst m. m.

(Forts.)

ta fall ändå icke kan uppnå absolut rättvisa, jag måste följa en linje efter vilken jag kommer fram till ett mera praktiskt resultat än vad utskottet gjort i fråga om förhållandet mellan de nyreglerade och de icke reglerade verken. Därför har jag ansett, att man visserligen borde öka grundtalsavdraget från Kungl. Maj:ts 16 till av utskottet föreslagna 20, men däremot stå kvar på att räkna dyrtidstilläggen efter 85 procent av löneförmånerna, som Kungl. Maj:t föreslagit, i stället för av utskottet föreslagna 80 procent. I penningar betyder detta, som jag från början nämnde, att man kommer på ungefär halva vägen. Jämfört med Kungl. Maj:ts förslag innebär det av mig framställda för 1921 en minskning av 1,7 miljoner och för 1922, för hela året räknat, en minskning av 5 miljoner kronor, medan utskottets förslag innebär minskning av 3,5 miljoner respektive 10 miljoner kronor.

Jag ber, herr talman, att på de skäl jag anført få yrka bifall till den av mig och herr Bergqvist vid utskottets betänkande fogade reservationen.

Häruti instämde herrar *Thore* och *Pehrsson* i Bramstorp.

Chefen för finansdepartementet herr statsrådet *Beskow*:
Herr talman, mina herrar! Här har redan av ett par talare framhållits, hur 1920 års riksdagsbeslut angående dyrtidstilläggen icke tillförde statens tjänstemän s. k. full kompensation. Detta gäller i all synnerhet för dem som tjänstgöra vid icke reglerade verk och av dem då alldeles särskilt de högre tjänstemännen. Även tjänstemännen i de reglerade verken åtnjuta ej denna kompensation, med undantag för de lägre grupperna av befattningshavare. Det har också framhållits, att tidigare, innan detta beslut trädde i kraft, dyrtidstilläggen voro så pass mycket lägre, än vad de borde varit, därest full kompensation skulle ha inträtt, att den samlade inkomst, som tjänstemännen under kristiden haft, blev högst betydligt mycket mindre, än den skulle varit, ifall de skulle ha åtnjutit full kompensation, d. v. s. ifall de skulle ha stått på samma lönestandard som före krisens inträdande. Det har också pekats på att med 1920 års beslut en glidande skala infördes för dyrtidstillägg. Det har ansetts riktigt, och det är ju en sak, som man måste instämma i, att man under sådana förhållanden icke utan synnerligen tvingande skäl skall avvika från den glidande skalan enligt det beslut 1920 års riksdag fattade.

Vad är det nu för skäl, som tvingat Kungl. Maj:t att komma med ett förslag, som avviker från detta beslut? Jo, det är hänsynen till det statsfinansiella läget. När statens inkomster genom det oerhördt förändrade läget inom näringslivet sjunkit i så hög grad, som de ha visat sig göra, och när utgifterna ej kunnat begränsas i samma proportion, när det således visat sig, att budgeten icke kan uppgöras utan att det blir en betänklig lucka i densamma, ligger det ju ganska nära till hands, att man vänder sig till en så pass stor

post i budgeten som dyrtidstilläggen för att undersöka, om ej någon besparing kan åstadkommas.

Vid de undersökningar som då gjorts har också i någon mån tagits hänsyn till, hur det ställer sig för andra klasser av befattningshavare, för befattningshavare inom enskild tjänst. Man har då funnit, att dessa för närvarande i stort sett kunna anses vara väsentligt sämre ställda än statens tjänstemän, genom den arbetslöshet, som inträffat, och därigenom att stora grupper, särskilt av våra arbetare, äro sysselsatta endast en del av normal arbetstid. Jag vill säga, att denna omständighet har icke tjänstgjort som motiv för Kungl. Maj:t, när Kungl. Maj:t lagt fram sitt förslag, men det är ju givet, att den har underlättat framläggandet av detta förslag.

Ser man nu efter vad detta förslag har för statsfinansiell betydelse, finner man, att det åstadkommer en nedsättning av utgifterna per år räknat av bortåt 30 miljoner kronor. Beskrifningen är, om man tager hänsyn till budgetställningen, icke kraftigare än vad det budgetära läget kräver. Å andra sidan vågar jag säga, att man knappast har anledning att gå längre. De inkomstberäkningar jag haft äran lägga fram på kammarens bord och som skola jämföras med den utgiftsstat, som i stort sett redan av riksdagen beslutats, äro sådana, att man torde kunna säga, att det är en ur soliditetssynpunkt tillfredsställande budget, som i år åstadkommes. Jag vill alldeles särskilt fästa uppmärksamheten vid att ur kassafonden något grepp utöver vad min företrädare i ämbetet ifrågasatte, då han lade fram statsverkspropositionen, icke förekommer. Vad som där är taget på det ena året, är igenhämtat på det andra. Jag har satt en ära i, hela tiden jag följt budgetsarbetet, att försöka undvika något sådant ytterligare grepp i kassafonden, och det har också lyckats mig. Jag har också anledning tro, att de beslut riksdagen ytterligare kan komma att fatta och som kunna ha någon inverkan på budgeten, ej komma att vara av den antur, att läget härigenom på något sätt av betydelse omkastas.

Under sådana förhållanden har jag med tillfredsställelse konstaterat, att utskottet i det väsentliga, alltså beträffande grundtalets storlek, beträffande förslaget om nedsättande av grundtalet för icke familjeförsörjare m. m. tillstyrkt Kungl. Maj:ts förslag, och att åtta reservanter hava ansett att Kungl. Maj:ts förslag så gott som helt och hållet bör antagas.

Emellertid är det fem reservanter, som hava föreslagit en ytterligare nedskärning av grundtalet från och med den första januari med $\frac{1}{10}$. För min del tror jag, att detta förslag går för långt, och jag skulle med stort beklagande se, om det skulle bliva kammarens beslut.

Den enda punkt, vari utskottet i sak avvikit från Kungl. Maj:ts förslag, rör dyrtidstilläggen för verk, där lönerreglering redan förekommit. Utskottet har där satt ned grundtalet i stället för med 16 enheter med 20 och beräknar dyrtidstillägget på endast 80 % av grundlönen, då Kungl. Maj:t räknar med 85 %. Om man följer utskottets förslag, så finner man, att det åstadkommer en reduk-

*Ang. dyrtids-
tillägg åt be-
fattningshava-
re i statens
tjänst m. m.*
(Forts.)

Ang. dyrtids-
tillägg åt be-
fattningshava-
re i statens
tjänst m. m.
(Forts.)

tion i dyrtidstilläggen för flera grader av befattningshavare, vilken blir så pass stor, att personliga dyrtidstillägg i ganska stor omfattning få tillgripas. Detta gäller t. ex. begynnelselönen för byråchefsggraden, begynnelse- och slutlönen för sekreterargraden samt slutlönen för kvinnliga biträden av första och andra graden. Inom dessa grader kommer vederbörande att bli sämre ställd efter löne-regleringen än före, och man får således tilldela dessa befattningshavare personliga dyrtidstillägg.

Emellertid får man här också fästa avseende vid att utskottet har tagit hänsyn endast till dyraste ort. Utskottet har nämligen gått ut från de siffror, som Kungl. Maj:t i propositionen anförde. Då Kungl. Maj:t inte särskilt tog hänsyn till kommunikationsverken utan gick ut ifrån, att det skulle bli samma avvägning mellan de reglerade och de icke reglerade verken som tidigare år, så kan jag inte se annat, än att Kungl. Maj:t därvidlag förfarit rätt. Men jag är inte övertygad, att man kan taga utskottets siffror helt och hållet sådana, de stå här, utan man måste tänka sig, att när man kommer till billigare orter, så blir det andra förhållanden, och då kommer det att visa sig, att ännu flera tjänstemannagrupper komma i det läget, att man för dem får tillgripa personliga dyrtidstillägg.

Här har ju nyligen genomförts en lönereglering för militären. Enligt uppgifter, som jag fått, så skulle, därest utskottets förslag komme att tillämpas, inte mindre än 3,000 personer inom denna tjänstemannakår komma att få personliga dyrtidstillägg. Hur olämpligt det är, att sådana personliga dyrtidstillägg bli regel i stället för att vara undantag, det ligger i öppen dag. Vi få ju bland annat komma i håg, att för varje gång indextalet ändras, skall för varenda en av dessa personer räknas ut nya avlöningsförmåner. Jag kan inte heller neka till att det ur ytterligare en synpunkt ligger ett visst fog i att inte skära ned dyrtidstilläggen alltför kraftigt för de reglerade verkens befattningshavare. Vi få minnas, att de genom regleringen fått sin arbetstid förlängd från sex till sju timmar. Nog bör man väl taga åtminstone någon hänsyn även till detta förhållande.

Herrar Lübeck och Bergqvist ha kommit med ett kompromissförslag, som, såvitt jag kan bedöma, innebär en bestämd fördel i jämförelse med utskottets förslag, då det inte gör denna förändring av procenttalet från 85 till 80 utan står kvar vid siffran 85. Med tillämpning av detta förslag blir det givetvis ett mindre antal fall, där personliga dyrtidstillägg behöva tillgripas, och jag tror, att det skulle verka rättvisare. Jag vet inte, varifrån herr Nilsson i Landeryd har fått sina siffror. Enligt en undersökning, som gjorts inom finansdepartementet och som under de allra sista dagarna blivit slutförd, angående avlöningsförmånerna i kommunikationsverken före och efter regleringen, skulle stegringen i lönerna uppgå till i genomsnitt jämnt 20 %. Detta betyder i själva verket, att lönerna före löne-regleringen utgöra 83,3 % av lönerna efter löne-regleringens genomförande. Sålunda skulle man ju egentligen, om det skulle vara teoretiskt riktigt, i stället för de här föreslagna 80 eller 85 procenten

tillämpa ett procenttal av 83,3. Såvitt jag vet, äro dessa beräkningar av den natur, att de få anses vara fullt tillförlitliga.

Herrarna Lübecks och Bergqvists förslag anser jag således innebära en bestämd fördel i jämförelse med utskottets förslag. Men jag kan i alla fall icke underlåta att göra den reflexionen, att Kungl. Maj:ts förslag innebär full rättvisa och borde kunna av riksdagen antagas.

Herr Bengtsson i Norup: Herr talman! Då vi nu från statsrådsbänken ha hört en redogörelse för Kungl. Maj:ts förslag och de olika reservationerna haft sina försvarare, så kanske det kan vara på tiden, att något säges från statsutskottets sida. Jag tror inte, att det gagnar med en lång eller stor debatt i detta ärende. Meningarna torde säkerligen redan vara bestämda. Jag skall därför fatta mig kort och endast göra några jämförelser mellan utskottets förslag och Kungl. Maj:ts förslag och i någon mån även mellan utskottets förslag och reservationerna.

Om vi då först beröra den av herr Ollas A. Ericsson m. fl. avgivna reservationen, så är det ju inte någon annan skillnad mellan den och utskottets förslag, än att då utskottet har stannat vid att endast nedsätta grundtalet med $\frac{1}{10}$, så har man i denna reservation velat från den 1 januari 1922 nedsätta det med ytterligare $\frac{1}{10}$. Utskottet har ansett, att det är högst olämpligt att nu taga ståndpunkt till denna ytterligare nedskärning, då man icke vet, hurudan ställningen kan vara, när vi komma till den 1 januari. Det är min bestämda övertygelse, att om vi kunna med det läge, vari finanserna då befinna sig, undvika denna nedsättning, så göra vi också väl i att göra det. Det är väl ändå inte riksdagens mål att nedsätta dyrtidstilläggen mer än vad tidsläget oundgängligen kräver. Men vi ha därför i motiveringen sagt, att om läget är sådant, att en sådan ytterligare nedsättning skulle krävas, så bör riksdagen på ett så tidigt stadium få pröva den saken, att den kan börja verka från den 1 april 1922. Jag tror mig härmed hava visat, att vi inte nu behöva taga position till vad denna reservation innebär.

När det sedan gäller den socialdemokratiska reservationen, så innehåller ju den egentligen detsamma som Kungl. Maj:ts proposition. Den största skillnaden mellan utskottets förslag och Kungl. Maj:ts proposition gäller ju de verk, som ha fått sina löner reglerade. Att vi ha minskat grundtalet för dessa med 20 enheter i stället för, såsom Kungl. Maj:t, med 16 enheter samt beräknat dyrtidstillägg på endast 80 % i stället för enligt Kungl. Maj:ts förslag på 85 %, det beror därpå att en ganska stor minoritet i riksdagen icke var med om att i år reglera lönerna för vissa ämbetsverk, som hittills varit oreglerade, därför att man ansåg, att tiden icke var lämplig för en sådan löneroglering. Vi ha därför nu ansett oss böra föreslå sådana bestämmelser i fråga om dyrtidstilläggen, att dessa befattningshavare icke i fråga om sina löneförmåner komma i ett betydligt bättre läge, än de skulle hava kommit, i fall de icke fått sina löner reglerade. Jag menar, att då man reglerat lönerna i en tid sådan som

Ang. dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst m. m.
(Forts.)

Ang. dyrtids-
tillägg åt be-
fattningshava-
re i statens
tjänst m. m.
(Forts.)

denna, så ha vi ansett oss böra se till, att dessa befattningshavare icke få både högre löner och i proportion därtill även högre dyrtidstillägg än de skulle fått, om de stått kvar på den oreglerade löneskalan och än sådana befattningshavare få, som fortfarande stå i denna ställning.

Herr statsrådet sade, att han fann den Lübeckska reservationen vara vida bättre än utskottets förslag. Ja, det förstår man alltför väl. Det är ju klart, att Kungl. Maj:t helst önskar sitt eget förslag antaget men därefter givetvis det som ligger närmast, alltså i detta fall den reservation, som herrar Lübeck och Bergqvist fört fram. Men dels måste jag säga, att dessa båda herrar väl få i någon mån betraktas såsom parter i målet. Och vidare torde den omständigheten, att de i statsutskottet icke fått understöd från något håll, tyda på, att denna reservation inte har stor utsikt att vinna riksdagens bifall.

Jag skall inte vidare inlåta mig på reservationerna utan i stället taga upp ett par yttranden till bemötande. Herr Waldén uttalade sig med en viss kraft ungefär så här, att förut hade det ansetts, att statens kaka var säker, men numera måste man säga, att den är osäker. Jag tror inte, att det är lämpligt att framkomma med sådana yttranden. Jag vill säga herr Waldén, att är inte statens kaka nu lika god som den varit förut, så torde den dock vara den *säkraste*, som finns här i landet. Om man kastar en blick ut över landet, så skall man snart se, i huru hög grad såväl industriens som köpmännens och lantbrukets och varför inte direkt säga framför allt arbetarnas ställning blivit försämrad och alltjämt håller på att försämrans. Det är oss väl bekant, att inom de flesta industrier, där inte på grund av lönenedsättning strejk utbrutit, har man gått med på en nedsättning i lönerna av ända till 20 %. Och det är inte bara detta, utan det tillkommer även, att arbetstiden minskats till 3 à 4 dagar i veckan. En minskning av 20 % på *den* inkomsten torde göra allra minst en total minskning av omkring 50 %. Och då vågar man här säga, att statens kaka är osäker. Det tycker jag verkligen är litet väl mycket sagt. Man behöver dock här varken riskera att bli arbetslös eller att inte få ut sina löner i rätt tid. Vi få inte fästa oss alltför mycket vid sådana kraftuttryck.

Nu är det en omständighet, som gör att jag måste vidröra ytterligare en punkt i utskottets betänkande, vilken går emot Kungl. Maj:ts förslag. Det är nämligen den punkt, som rör dyrtidstillägget under tjänstledighet på grund av sjukdom. Vid första påseende, då jag i femte avdelningen kom till denna punkt, så ansåg jag det vara helt naturligt, att statstjänarna borde ha dyrtidstillägg även under sjukdom och kanske framför allt då. Men när man började närmare redogöra för, hur det förhöll sig med denna sak, så kom jag ganska snart till en annan mening. Det är ju så, att under vanliga förhållanden utgår under tjänstledighet på grund av sjukdom lönen men icke tjänstgöringspengarna. Nu har man hittills inte tillämpat dyrtidstilläggsbestämmelserna så, att dyrtidstillägg vid tjänstledighet på grund av sjukdom utgå endast på lönen, utan man har beräk-

nat dem även på tjänstgöringspengarna, fastän vederbörande fått avstå dessa. Om då den person det gällt varit även i en sjuk-kassa, har han kunnat komma i en bättre ekonomisk situation, om han blivit sjuk, än om han varit frisk och fått arbeta. Detta torde i och för sig inte ha behövt väcka så mycket uppseende, utan man kunde kanske ha sagt, att statstjänarna vid sådana tillfällen väl behövde hjälp, men det har kommit till utskottets kännedom från olika håll, att denna tjänstledighet på grund av sjukdom missbrukats i ganska hög grad. Det har t. o. m., enligt vad som uppgivits för avdelningen, hänt, att personer tagit tjänstledighet för sjukdom, sedan de på grund av illamående eller trötthet erhållit läkarbetyg, och rest till utlandet — järnvägstjänstemän ha därjämte ofta haft fria resor — varefter de vistats på sådana orter, där man kunnat uppehålla sig betydligt billigare än här hemma. Sedan man så fått tjänstledighetstiden förlängd så mycket man kunnat och därefter känt sig starkare och friskare, har man rest hem igen på fribiljett. Det är givet, att då man fått både från kommunalt och annat håll upplysningar om, att sådana missbruk förekommit, utskottet ansett, att i likhet med vad som sker under normala förhållanden dyrtidstillägg endast böra utgå på lönen och inte på tjänstgöringspengarna, då vederbörande ha tjänstledighet på grund av sjukdom.

Jag skulle också, innan jag slutar, vilja säga, att jag för min del tror, att chefen för finansdepartementet har varit för sangvinisk i sina beräkningar av skatteinkomsterna. Jag anser i varje fall, att det viktigaste är, att man här ställer sig på den säkra sidan, så att man inte vid sådana tillfällen som dessa beräknar inkomsterna så högt som möjligt för att på detta sätt låta debet och kredit gå ihop. Min övertygelse är, att när den tiden kommer, att skatter skola betalas på grundval av de inkomster, som förtjänas under år 1921, det måste komma till avsevärda inkomstnedsättningar. Vi göra därför klokast uti att i denna tid se till, att vi inte ge ut mera än vad vi ha råd till. Och den tanken, att vi skulle taga upp lån för att betala statstjänstemännens dyrtidstillägg och löner, blir väl ändå litet svår att tillämpa.

Med dessa ord, herr talman, ber jag få yrka bifall till statsutskottets förslag och avslag på reservationerna.

Herr A n d e r s o n i Råstock: Herr talman! Då jag börjar ett inlägg i denna debatt, skall jag kanske först som sist nämna, vad jag redan tidigare tror mig någon gång hava omnämnt, att jag inte är statstjänare och inte har den minsta utsikt att på något som helst sätt få reveny av vad som här kan komma att beslutas.

Jag vill vidare säga, att då herr Bengtsson i Norup vill göra gällande, att vi inte skola taga upp någon stor debatt i detta ämne, därför att det inte gagnar, jag mycket väl förstår detta, då jag tycker, att man i en hel del föregående frågor inte varit så värst böjd för att taga hänsyn till de verkliga skäl, som anförts, utan mera följt den gamla satsen att inte resonera utan bara marschera.

Då jag nu i alla fall vid midnattstimmen, som gammalt folk an-

Ang. dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst m. m.

(Forts.)

Ang. dyrtids-
tillägg åt be-
fattningshava-
re i statens
tjänst m. m.
(Forts.)

sett vara spöktimmen, går att mana fram några minnen från den flydda tid, som vi med ett gemensamt namn kunna kalla kristiden, ber jag på förhand om ursäkt, ifall vad jag har att säga kommer att verka något obehagligt på vissa här i kammaren.

Jag ber då att få bringa i erinran vad som sagts såväl av herr Waldén och herr Lübeck som även i någon mån av statsrådet och chefen för finansdepartementet, att tjänstemännen inte i löneavseende fingo följa med under de uppåtgående tiderna. Jag vill med all den kraft, som det är möjligt att lägga in i orden, ha sagt ut, att tjänstemännen fingo vänta alldeles oproportionerligt länge på sina löneförbättringar. Man fick ständigt höra, att även tjänstemännen måste bära sin andel i kristidens svårigheter. Och vad blev resultatet? Jo, att tjänstemännen erhöles så absolut otillräckliga inkomster, att de inte förmådde underhålla hus och hem och knappast kunde skaffa sig eller sin familj kläder på kroppen. Först under allra sista tiden, tack vare dyrtidstilläggen, ha de någorlunda kommit i tillfälle att börja reparera de skador, de faktiska ekonomiska skador, som de under kristiden fått vidkännas.

Hur var det på andra områden under kristiden? Jag skall inte draga upp någon stor debatt — jag vill följa herr Bengtssons i Norup råd i det avseendet. Men nog vill jag säga, att inte tror jag, att herr Bengtsson i Norup och hans meningsfränder hade någon särskild anledning att då klaga, åtminstone om de tillhörde den klass, som herr Bengtsson i Norup tidigare tillhört, lantmännens klass. Jag tror inte det är skäl att tala om, att dessa sutto hårt emellan under kristiden. Jag skall visserligen för Guds skull inte riva upp någon debatt i den punkten, men jag vill konstatera, att det förhåller sig så som jag sagt, och jag har ingenting att taga tillbaka, då jag gör det påståendet.

När sedan statstjänarna så småningom började vinna gehör för sin uppfattning i riksdagen, var det nog med mycken jämmer och klagolåt, som man här kom fram till det resultatet, att man ville ge dem så mycket, som det egentligen kunde vara något bevänt med. Jag tror inte, att jag säger för mycket, om jag påstår, att hade inte statstjänarna tagit i så pass kraftigt som de gjorde och verkligen överbevisat vederbörande om, att ingen annan samhällsklass levde under ett sådant tryck som de, hade det inte blivit mycket med dessa löneförbättringar. Och samtidigt voro snart sagt alla andra i landet i stånd att bringa upp sina inkomster i stor utsträckning, särskilt affärsmän och producenter i en grad, som för statstjänarna, med hänsyn till deras högst väsentligt minskade köpkraft vid den tiden, tedde sig alldeles oerhörd. Jag vill påminna om, hurusom man likväl här i riksdagen ändock ständigt klagade över näringarnas betryck av olika slag. Det var få, som då hade mod att säga ut ordentligt, hur svårt statstjänarna hade.

Jag har endast velat erinra herrarna om, hurudant läget verkligen var och är, och jag vill också stryka under, att den, som har skon på sig, vet bäst var den klämmer.

Då jag nu går att vädja till kammarens lantmän att verkligen

tänka sig in i vad det vill säga att leva på en lön, som är fixerad på kronan och öret, skall jag be att få göra det i den formen, att jag säger: ni lantmän ha sannolikt aldrig gått att bokföra vad ni själva konsumerat till minutpriser, och följaktligen ha ni heller inte någon aning om — i det avseendet har jag en lång erfarenhet från resone-mang med många lantmän — vad de rena förbrukningsartiklarna i edert eget hushåll kunna uppskattas till! Om ni bokfört dessa någon gång, har det i varje fall inte skett till minutpriser utan till helt andra värden. Det är klart, att man under sådana förhållanden inte kan begära, att folk, som inte behövt taga allt, vad de skola leva av, ur vågskålen och litermättet, kunna sätta sig in i och bedöma, hur det ställer sig för en löntagare, som absolut inte har annat att lita till än sin lön.

Det förhöll sig nu så, att man ganska tidigt kom underfund med, att om man skulle undvika allt för starka störningar, allt för mycket »oväsen» kort och gott — såsom det från något håll kallades — man borde försöka att här gå in för en princip, som gjorde det möjligt för tjänstemännen att följa med så att säga både upp och ned. Man kom då till den geniala upptäckten, att den glidande skalan var alldeles utmärkt för detta ändamål. För min del gjorde jag också vad jag kunde på de håll, där jag hade någon möjlighet att inverka, för att få den glidande skalans princip erkänd, ty jag trodde — det få ni verkligen utsäktat mig, mina herrar — att man även framdeles skulle stå kvar på den glidande skalans princip och hålla vad man lovat. Det ser i dag ut, som om detta inte skulle bli händelsen. Jag beklagar, om riksdagen nu skulle gå att ställa sig i den mycket egendomliga situationen, att man intog en avvisande hållning mot statstjänarna, trots det man lovat dessa, att det skulle genomföras en princip, som komme att göra övergången till lägre pris så mjuk och smidig och så litet obehaglig som möjligt. Jag skulle som sagt beklaga, om riksdagen skulle behandla denna sak på det sätt, som man här från åtskilliga håll påyrkat.

Jag skall nu villigt erkänna, att utskottet för sin del inte gått så långt som vissa av de reservanter, för vilka herr Nilsson i Landeryd här fört talan. Herr Nilsson har inte blott velat lämna den glidande skalan i den utsträckning, som Kungl. Maj:t gjort, utan han har också velat införa någonting helt annat, som står i absolut klar strid med den glidande skalans princip, vilken ju grundar sig på överensstämmelsen med priserna ute på varumarknaden. Herr Nilsson i Landeryd vill införa en glidande skala även sålunda, att olika grundtal användas för olika tider, ett förfarande, som logiskt sett inte har *något* sammanhang med den skalans idé och som inte kan sägas betyda något annat än ett försök att så hastigt som möjligt bringa ned inkomsterna för statstjänarna.

Jag vill komma med den lilla parentesen, att man visserligen kan förstå, att det från *vissa* synpunkter kan finnas starka skäl för att minska statstjänarnas inkomster, men jag vill bestrida, att det är riktigt att lägga denna sak på det sätt, som herr Nilsson i Landeryd och hans kamrater här föreslagit, då man i alla fall

Ang. dyrtids-
tillägg åt be-
fattningshava-
re i statens
tjänst m. m.

(Forts.)

Ang. dyrtids-
tillägg åt be-
fattningshava-
re i statens
tjänst m. m.

(Forts.)

måste konstatera, att meningen med den glidande skalan just är att göra övergången mjuk.

Det har för övrigt redan visat sig, att lönenedsättning inträtt för statstjänarna, något som påvisas i motionen nr 316. Om herrarna ha läst denna motion eller ha den till hands, skall ni på sidan 13 finna några siffror, som jag tycker äro rätt så belysande härvidlag. Det står där en liten tabell, som ådagalägger, att dyrtidstillägget enbart på grund av prisindexen sjunkit från fjärde kvartalet 1920 till andra kvartalet 1921 med en så stor summa som 408 kronor för en befattningshavare vid de oreglerade verken, vilken har en avlöning av 1,500 kronor, under det att vid de nyreglerade verken dyrtidstillägget för en befattningshavare med samma lön minskats med 372 kronor. Jag skulle tro, att detta är siffror, som tala, och jag skulle bra gärna vilja se, vad de reserverter, som nu försvara den dubbla nedpressningen för statstjänarna, själva skulle säga, om deras inkomster minskades med exempelvis 25 procent. Så stor blir säkerligen minskningen i vissa fall, om man lägger tillsammans den prisförskjutning, som skett sedan i föl, med den ytterligare nedsättning i dyrtidstillägget, som föreslagits både i Kungl. Maj:ts och utskottets förslag, och därtill sänker enligt herr Nilssons i Landeryd reservation.

Det kan inte bestridas, att man i statstjänarnas hem fått på grund av de låga lönerna en känning av nedpressningen, som är alldeles oerhörd. Och då man här från de håll, som representeras av »skattebetalarnas förening», och uti tidningspressen börjar föra till torgs sådana slagord, som att lönerna måste nedpressas till det yttersta och att man i annat fall inte kan reda upp produktionsförhållandena, så vill jag göra gällande, att denna lönenedpressningsprincip redan är erkänd i och med den glidande skalan. De siffror, jag angivit, visa, att denna skala verkar både snabbt och kraftigt. Hade det varit så, att det funnits en liknande skala ute i det privata livet, inom industrien, skulle man säkerligen erhållit en mjukare övergång än som nu skett, och man hade då sluppit en hel rad av de för bägge parterna förödande strider — det medger jag gärna — som nu ägt rum. Jag tror inte, att om jag spetsar till min fråga så, att jag spörjer, om det inte hade varit fördelaktigare att ha denna princip erkänd inom hela vårt näringsliv och även vad statens verksamhet angår, herrarna kunde komma ifrån den saken. Jag vet, att det inte skulle lyckas — jag har frågat förut och inte fått något svar.

Nu skall jag be att få säga en liten sak till. Då herr Bengtsson i Norup här är så öm om arbetarna och statstjänarna också och talar om, att det är det bästa för dem, att det sker så och så, så ber jag att få fråga: huru röstade herr Bengtsson, då nyss en annan fråga var på tapeten, som debatterades i timmar? Jag tror herr Bengtsson skall, om han vill, vara i tillfälle att giva oss ett svar, så att jag slipper antyda, huru jag tror att herr Bengtsson röstade, när det gällde arbetslöshetsunderstödet.

Då det talas så mycket om glidande skala, så skall jag be att få påpeka, att det också var vissa andra, som gjorde den upptäckten,

att den glidande skalan var alldeles utmärkt, och till den ändan har man också i år drivit igenom den glidande skalans princip i ännu större utsträckning. Men *den* glidande skalan har medfört, att i stället för att man väntade, att livsmedelskostnaderna totaliter sett skulle gå ned, så har det visat sig en stagnation och t. o. m. en tendens till uppgång. Herrarna förstå nog, vad jag syftar på, utan att jag behöver uttrycka mig tydligare.

*Ang. dyrtids-
tillägg åt be-
fattningshava-
re i statens
tjänst m. m.*
(Forts.)

När man nu säger, att industri, handel och näringar över huvud taget sitta trångt, så kan jag möjligen förstå det, men då man gör gällande, att samma är förhållande även med jordbruket i sin helhet, då var det nästan på det sättet, att jag behövde nypa mig i örat för att veta, om jag var riktigt vaken. Jag trodde jag slumrat till och drömde någonting, som ofta händer, då man slumrar till. Men det befanns, att jag verkligen var vaken och att jag hörde rätt. Här har man på alla håll sökt skapa sig möjlighet att så litet som möjligt behöva rubba just jordbrukets produktionsförhållanden, så att om herrarna vilja fortsätta och säga, att särskilt jordbrukarna ha det svårt, så kan jag citera vad en lantbrukare var nog ärlig att säga till mig här om dagen: »vara hur det vara vill, nog reda vi bönder oss». Och jag sade, att det var åtminstone ett ärligt ord, som man undantagsvis kan få höra. Jag måste således säga det, att jordbruket skola vi icke blanda in här. Jag vet, att han har rätt som sade, att vi bönder reda oss nog. Man skall också, när det talas om industrien, komma ihåg, att industrien och även andra näringar bokstavligen skar guld med täljknivar under krigsåren, medan man samtidigt höll statstjänarna nere på en nivå, som var absolut otillräcklig.

Då jag nu sagt förut, att jag instämmer med herr Bengtsson i Norup därutinnan, att det icke gagnar med någon stor debatt, så skall jag bara be att få säga ett par ord om kommunikationsverken eller de nyreglerade verken, som det heter här. Jag skall då be att få stryka under och erinra om en sak, kanske på ett något annat sätt än herr Nilsson i Landeryd gjorde. Han erkände verkligen, att 1905 års priser lågo till grund för den förra löneregleringen vid kommunikationsverken. Det är riktigt. Men vad jag nästan hade väntat -- ty herr Nilsson i Landeryd brukar vara ganska uppriktig ibland åtminstone -- var att han skulle ha sagt, att under den tid, som gick från 1908 till 1914, fick kommunikationsverkens personal ingenting i löneförhöjning på något sätt, medan man däremot åtminstone från 1910 och framåt till 1914 sannerligen försökte göra sitt bästa för att tillgodose sina intressen överallt och icke minst beträffande producenterna av de varuslag, som var och en behöver för att kunna leva. Jag går således ut från, att det är alldeles nödvändigt att erinra herrarna om att denna lönereglering stod fast, byggd på 1905 års siffror, t. o. m. 1915, då den första lilla jämkningen började göras för statens järnvägar. Det gick sedermera så småningom framåt, och det var visst så, att det blev 60 kronor första gången, om jag minns rätt, och andra gången 120 kronor i lönetillägg för de lägsta grupperna. Men jag vill fråga: tror icke herr

*Ang. dyrtids-
tillägg åt be-
fattningshava-
re i statens
tjänst m. m.*

(Forts.)

Nilsson i Landeryd, att det var många andra, som förstått att skaffa sig bra mycket mera ökade inkomster för sin del per arbetstimme än dessa 2 öre per timme, som tillerkändes statens järnvägars lägsta avlöningsgrupp vid det tillfället. 60 kronor per år blir nämligen, efter vad man brukar räkna med, då det gäller uppgörande av avtal, och med den gamla arbetstiden, 2 öre i timmen.

Det är ju en hel rad saker man skulle behöva säga här, men jag skall försöka inskränka mig så mycket som möjligt, och jag skall endast taga upp litet av vad herr Bengtsson i Norup sade om sjukparagrafen. Det är ju på det sättet, att särskilt herr Bengtsson men även många andra här i kammaren finna med sitt intresse förenligt att åberopa enskilda och deras sätt att träffa uppgörelse med sina arbetare. Det är då med ett sant nöje jag kan konstatera, att jag här har ett avtal mellan de enskilda järnvägarnas arbetsgivareförening och järnvägsmanna- och lokomotivmannaförbunden, där det uttryckligen heter om just den saken på följande sätt: »Krigstidstillägg enligt ovanstående utgår oavkortat såväl då befattningshavare är i tjänstgöring vid järnvägen som även då befattningshavare åtnjuter avtalsenlig tjänstledighet med bibehållen full avlöning ävensom vid ledighet på grund av sjukdom eller olycksfall i arbetet.» Ja, detta har vederbörande vid de enskilda företagen funnit för gott att t. o. m. *erbjuda* personalen. Jag vill då fråga: finns det någon som helst anledning för statens verk att just gå in för att i det här sammanhanget taga bort dyrtidstillägget vid sjukdom, då det ju faktiskt förhåller sig på det sättet, att man icke kommer åt det för några andra än dem, som äro sjuka länge. Det är ju så åtminstone vid de affärsdrivande verken och även i någon mån vid de övriga, att det är viss tid medgiven, under vilken befattningshavare får behålla sin fulla lön. Om man nu sätter den tiden till 30 dagar, som det är ungefär vid statens järnvägar — det kan ju bli sammanlagt 45 dagar, om man räknar in sin semester — så förstå herrarna att det icke kan bli några andra än de, som verkligen äro sjuka, som komma i åtnjutande av dyrtidstillägg någon längre tid. Och vad den saken sedan beträffar, att det förekommit missbruk, så skall jag be att för min del få på det allra livligaste beklaga, om det är så, att tjänstemännen i allmänhet gjort sig skyldiga till det. Nu skall jag dock be att få säga, att jag finner det högst ovanligt, att statsutskottet för sin del endast och allenast på uppgifter, som äro lämnade inom femte avdelningen i statsutskottet, har gått att förolämpa — ursäkta, herr Bengtsson i Norup, men jag säger förolämpa — en stor tjänstemannakår, där sannerligen icke den stora majoriteten kan, redan av ekonomiska skäl, resa till utlandet och där leva billigare och så komma igen, som herr Bengtsson uttryckte sig, på fribiljett. Jag skulle vilja se, huru många sådana fall herrarna kunna draga fram, men om det är något enstaka sådant fall, så är det oriktigt att straffa och förolämpa — jag begagnar uttrycket än en gång — en hel kår, som torde gå upp till 50,000 å 60,000 man. Det är icke rätt, och man skall ha ganska starka siffror till belägg för sitt påstående, innan man gör ett sådant påstående.

Jag ber att få säga en sak till, jag är icke nöjd med Kungl. Maj:ts förslag. Jag har inom utskottet yrkat bifall till den motion, som jag citerade, men jag har i likhet med mina kamrater, med den situation som är rådande både ute i landet och icke minst här i riksdagen, icke ansett det möjligt att komma längre än till Kungl. Maj:ts förslag. Men det vill jag säga, att skall man gå längre ned än vad Kungl. Maj:t här gått, då kommer man in på principen om extra beskattning av statstjänarna. Och det har mycket riktigt från åtskilliga håll här åberopats, särskilt av herr Bengtsson i Norup, att budgeten var så svagt beräknad, att man måste för den skull se till, om man icke kunde göra någonting även här för att i någon mån minska utgifterna för dyrtidstilläggen och då särskilt för de nyreglerade verken. Ja, är det nu så — jag vill sluta med det — att staten för sin del är bankrutt, låt oss då se sanningen i vitögat och säga det samt taga *alla* konsekvenserna därav. Men är det så, att staten *icke* är bankrutt utan har möjlighet att betala ordentliga och hyggliga löner, då bör staten också göra det.

Då jag, herr talman, anser att staten har både möjlighet och skyldighet att betala ordentliga avlöningar, i synnerhet som staten under kristiden försummade att följa med och avlöna i förhållande till den uppåtgående priskurvan, då jag vidare anser att det är av mycket stor vikt för staten att ha en arbetsduglig och arbetsvillig tjänstemannakår, som arbetar i statens tjänst med verklig glädje och med tillfredsställelse, så kan jag, herr talman, icke göra annat än instämma i det yrkande, som herr Waldén här gjort.

I detta anförande instämde herrar *Olsson* i Gävle, *Granath*, *Petersson* i Köping, *O. Nilsson* i Örebro, *Öhman*, *Söderberg*, *Holmström*, *Fast*, *Hellberg*, *Karlsson* i Vadstena, *Borggren*, *Björk*, *Höglund* och *Svensson* i Skönsberg.

Herr H a g e: Herr talman, mina herrar! Det sätt, som har föreslagits här särskilt av utskottet och i herr Ollas Ericssons reservation, att ordna statens affärer, är ju mycket enkelt, men samtidigt är det — det måste jag säga — synnerligen brutalt mot de statens tjänstemän, som beröras av den här operationen. Det här förslaget påminner mig mycket om en historia, som jag hörde i min barndom. I min hemort pågick en epidemi, och bland andra, som hade dött i den epidemien, var en person, som hade en ganska ansenlig längd. Nu befanns det, att man hade icke någon likkista, som passade till den personen, och då hittade man på utan vidare att hugga av benen på karlen och lade benen bredvid honom i likkistan, och på det sättet klarade man den där begravningsaffären. Jag skulle vilja säga, att det här förslaget påminner ganska mycket om den historien.

Så skulle jag vilja säga för övrigt, särskilt mot herr Bengtsson i Norup, att hans starka betonande av, att statens kaka för närvarande är så säker, måste bestämt grunda sig på antingen okunnighet om verkliga förhållandet eller annars ett bortseende från verk-

Ang. dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst m. m.

(Forts.)

*Ang. dyrtids-
tillägg åt be-
fattningshava-
re i statens
tjänst m. m.*

(Forts.)

ligheten. Vet då icke herr Bengtsson, att under dessa sista tider tusentals statstjänare ha blivit arbetslösa, ha avskedats? Samma förhållande har alltså inträffat i det avseendet inom statens verksamhet som inom den enskilda industrien. Vet för övrigt icke herr Bengtsson, att man vid statens järnvägars verkstäder har minskat driften från sex dagar till fem dagar? Vet icke herr Bengtsson, att t. ex. där uppe i min valkrets, där det finns ett sågverk, som tillhör staten, har man t. o. m. gått så långt, att man har minskat antalet arbetsdagar från sex till fyra? Och man har t. o. m. åstadkommit enkla skift, under det att under vanliga förhållanden denna tid på året detta företag brukar drivas med dubbla skift. Kan man under sådana förhållanden säga, att statens kaka för närvarande är säker. Nej, jag tror, att man bestämt kan påstå, att i stort sett är statens kaka på många områden lika osäker som den kaka, som består arbetarklassen inom den enskilda industrien. Detta är en kort erinran mot herr Bengtsson i Norup.

I övrigt skulle jag i fråga om det här föreliggande förslaget vilja säga, att vad jag tycker är det mest betänkliga i utskottets förslag och i den reservation, som är avgiven av herr Ollas A. Ericsson m. fl., det är att man försöker på en bakväg reglera tillbaka för de nyreglerade verk, för vilka en löne-reglering åstadkommit efter vidlyftiga utredningar. Det är på det sättet, att innan denna löne-reglering för t. ex. kommunikationsverken genomfördes från den 1 juli 1920, gjordes det vidlyftiga undersökningar och inhämtades det yttranden, såsom alltid brukar ske, och sedan kom frågan in till riksdagen. Den behandlades i vederbörande utskott och granskades så noggrant som möjligt, och slutligen beslöt riksdagen denna löne-reglering för kommunikationsverken och en del andra verk att träda i kraft från den 1 juli 1920. När man åstadkommit en sådan löne-reglering, måste det verka i hög grad betryckande på de statstjänare, som träffas av denna reglering för de nyreglerade verken, då de kunna konstatera, att staten ungefär ett år, efter det denna löne-reglering trätt i kraft, tager tillbaka, vad statsmakterna en gång givit. Ty jag måste säga, att detta sätt att minska dyrtidstilläggen för de nyreglerade verken innebär icke något annat än en reglering baklänges av hela den ordinarie löne-regleringen.

I övrigt skulle jag vilja säga, att om man nu följer utskottets eller dessa reservanternas förslag, så komma stora delar av statstjänarna att få betydligt sämre löneförmåner än motsvarande befattningshavare i kommunernas tjänst. Och man måste väl ändå säga, att det är synnerligen egendomligt att kunna konstatera, att dessa i många fall fattiga kommuner kunna ge sina befattningshavare större löner än staten ger. Men kan dock våga det påståendet, att staten har större möjligheter att skaffa pengar, än vad kommunerna hava.

Detta är några av de synpunkter, som enligt mitt förmenande tala för att man här har all anledning att slå fast, att de dyrtidstillägg, som vi fastställde förra året, böra gälla allt fortfarande. För den ståndpunkten talar för övrigt ett programatiskt uttalande, som i början av denna riksdag gjordes av statsministern. Han beto-

nade för sin del särskilt med avseende på de lägre statstjänarna — ty jag måste inbegripa dem i hans uttalande om arbetarna — att det icke var fråga om att göra en beskärning av reallönerna. Det gällde väsentligen att få ned den *nominella* lönen. Man måste säga, att ett sådant programatiskt uttalande från regeringsbanken har fullständigt brutits och kasserats av riksdagen, om här kommer att fattas ett beslut, som utskottet och vissa reservanter vilja åstadkomma — ja, naturligtvis kommer detta att ske, fastän i mindre utsträckning, även om den socialdemokratiska reservationen segrar.

Då jag tillsammans med ett flertal kammarledamöter väckt en motion i denna fråga, gående ut på att de gamla dyrtidstilläggsbestämmelserna fortfarande skulle äga tillämpning, så skulle jag för min del helst velat yrka bifall till denna motion. Emellertid förhåller det sig på det sättet, att det inom utskottet icke föreligger någon reservation, i vilken yrkas bifall till denna motion, och på grund därav föreligger det icke heller något förslag utarbetat angående kostnaderna och de anslag, som skulle beviljas, om denna motion skulle bifallas. Under sådana förhållanden är jag av rent riksdagstekniska orsaker förhindrad att yrka bifall till motionen, och därför tvingas jag att, utan att i princip avstå från min anslutning till motionen, vid voteringen understödja den socialdemokratiska reservationen.

Jag skulle vilja ytterligare som ett skäl för att kammaren nu bör taga denna reservation påpeka det förhållandet, att här har dock den som är ansvarig inför riksdagen och som väl ändå måste anses vara sakkunnig, när det gäller att bedöma statens ekonomiska möjligheter, nämligen herr finansministern, sagt ifrån, att riksdagen lugnt kan taga denna reservation och de ekonomiska konsekvenser, som följa av ett bifall till reservationen. Under sådana förhållanden tycker jag för min del, att här icke behöver finnas någon i denna kammare, som från ekonomiska utgångspunkter bör hava anledning att hesitera för att taga den socialdemokratiska reservationen.

Då det alltså är omöjligt för mig att gå fram på den väg, som jag slagit in på i min motion, kommer jag att vid voteringen lägga min röst för den av herr Olsson m. fl. vid betänkandet fogade reservationen.

Herr Lindström i Mörby: Herr talman, mina herrar! Jag tänker icke gå in på detaljerna i den föreliggande frågan. De hava redan blivit utförligt berörda och jag förmodar, att de komma att i fortsättningen ytterligare behandlas. Jag skall inskränka mig till att söka belysa denna fråga ur några allmänna synpunkter, icke därför att jag tror, att jag med mitt anförande kan vinna några anhängare till min åsikt — jag tror i likhet med herr Bengtsson i Norup, att åsikterna äro klara förut — men jag anser det riktigt, att dessa mina allmänna synpunkter på saken komma till uttryck under diskussionen, liksom ock i kammarens protokoll.

I äldre tider med deras enklare och primitivare förhållanden fingo löntagarna sina löner in natura. De åtnjöto hos arbetsgivaren fri

*Ang. dyrtids-
tillägg åt be-
fästningshava-
re i statens
tjänst m. m.*

(Forts.)

kost eller varor in natura och måhända en liten kontant penning. Detta avlöningsystem hava vi ännu kvar på åtskilliga håll. Jag påminner om vissa jordbruksarbetare, vilka åtnjuta bostad och dessutom stat in natura, varav de fått namnet statare. En rest av denna avlöningsform finnes kvar i avlöningsförmånerna för prästerskapet i de s. k. icke nyreglerade pastoraten. Med samhällets övergång från naturahushållning till penninghushållning blevo dessa förhållanden ändrade. I stället för varor in natura fingo löntagarna penningar för att omsätta dem i naturapersedlar. Dessa penningbelopp avpassades så, att reallönen skulle bli densamma som förut. Förut var reallönen konstant, oberoende av växlingarna i penningvärdet. Vilken orsaken till naturaavlöningsens övergång till penningavlönning än varit, icke kan det hava varit den, att man ville göra någon ändring i detta avseende. Det är fullkomligt omöjligt att tänka sig, att någon vettig människa skulle ha varit med på denna övergång ifråga om avlönings sättet, om han tänkt sig att detta förändrade avlönings sätt skulle föra med sig, att reallönerna kunde från det ena året till det andra sjunka till hälften eller en tredjedel. En konstant reallön måste anses ha varit en om också oskriven, så dock självskrivnen förutsättning vid naturaavlöningsens ersättande med penningavlönning. Att denna förutsättning var för handen, berodde därpå, att man vid denna tid byggde och trodde på det förhållandet, att penningen själv hade ett någorlunda konstant och stabilt värde. Ett konstant penningvärde hava vi emellertid aldrig haft. Även under normala förhållanden går penningvärdet sakta nedåt. Men just detta förhållande har gjort, att statsmakterna tidsperiod efter tidsperiod vidtagit generella löneförhöjningar icke av medlidande med statstjänstemännen och icke för deras vackra ögons skull utan just för att hålla reallönerna uppe. Det är just detta, som jag nu först vill konstatera, att en någorlunda konstant reallön och en därmed förenad någorlunda konstant levnadsstandard får anses vara ett av de allra naturligaste inslagen i de nuvarande avlöningsförhållandena. Det är ett naturligt krav från tjänstemännens sida, ett krav som de alltid måste hålla på och som de icke kunna frångå, som kommer åter och åter, tills det blir realiserat. Det är just detta krav, som tagit sig uttryck i fordringarna på att statstjänstemännen skola få tillfredsställande kompensation för penningvärdets fall.

Under dessa senare år har det förts en diskussion om orsakerna till dyrtiden. Som resultat av denna diskussion torde ha framgått, att staten själv har en ganska stor skuld härvid. Jag tänker då närmast på statens penningpolitik, särskilt diskontopolitiken, och på bränslekommissionens något huvudlösa framfart. Nu resonera statstjänstemännen på det sättet: här har staten givit oss en viss bestämd kontant lön, och nu går staten och genom en hel del åtgärder själv nedsätter värdet av denna lön till hälften eller en tredjedel; då är det icke för mycket begärt, att staten håller oss skadeslösa för detta. Låt mig taga ett exempel från naturahushållningens tid. Här är en tjänsteman, som har rättighet till så och så många tunnor råg, korn och sill. Om staten genom okloka åtgärder ställer så till, att dessa varor för-

sämras och att endast hälften eller en tredjedel är brukbar, vad skulle följderna bli? Jo, att staten dömdes till skadestånd. Det kan icke någon med allvar driva den satsen, att statens förpliktelser mot tjänstemännen skulle vara mindre, sedan naturhushållningen avlösts av penninghushållningen.

*Ang. dyrtids-
tillägg åt be-
fuktningshava-
re i statens
tjänst m. m.*

(Forts.)

När dyrtiden kom över oss, var det först varorna, som sprungit upp i pris. Priset på ett tjog ägg, t. ex. steg från den ena månaden till den andra med 50 å 100 procent. Mycket mindre rörligt var priset på arbetskraft; det kom helt långsamt efter. Följden av detta blev, att producenterna, de som hade något att sälja, just därför att priset på arbetskraften var jämförelsevis lågt men priset på varorna relativt högt, gjorde vinster på löntagarnas bekostnad. Vad som för producenterna var vinst, var i stor utsträckning för löntagarna förlust. Det har också sagts, att en del av de förmögenheter, som samlades under krisåren, togs ur arbetarnas eller löntagarnas fickor. Det blev en annan fördelning av penningarna; det togs från det ena hållet och lades till det andra. Det togs från dem, som icke fingo kompensation för dyrtiden, och lades till dem, som blevo överkompenserade för dyrtiden.

Under denna industriens och näringarnas lysande tid predikade dessas målsmän för tjänstemännen, att de skulle underkasta sig dyrtidens tryck, under det att de själva gjorde vinster. Nu är det depressionstid, och näringarna ha det dåligt ställt. Då är det samma visa: tjänstemännen skola underkasta sig depressionens tryck. När skola egentligen tjänstemännen icke underkasta sig inskränkningar? Är det bra ställt för näringarna, skola de underkasta sig inskränkningar, och är det dåligt ställt för näringarna, skola de också underkasta sig inskränkningar. Det är nog så, som en person sade, att det ser ut, som om statstjänstemännen skulle vara förenade med näringslivet i en societats leonina, d. v. s. ett lejonbolag, ett bolag, där de få vara med om att dela förlusten men aldrig få vara med om att dela vinsterna.

Det har här mot tjänstemännens krav anförts, att bland arbetarna är det många, som äro arbetslösa. Men, mina herrar, vart ha dessa stora förmögenheter, som samlades under kristiden och vilkas uppkomst jag här sökt till en del förklara, tagit vägen? De ha till stor del spolierats genom huvudlösa företag. Jag beklagar arbetarna, som gå arbetslösa, men jag vill också beklaga, att icke industrien då tog litet bättre vara på dessa penningar. Kanske det då icke hade varit så dåligt ställt. Den tanken har med rätta framförts av herr Anderson i Rästock, att målsmännen för näringarna, som hade det så bra under kristiden men ha det dåligt nu, icke få förundra sig över, att statstjänstemännen äro litet otåliga, de, som hade det så dåligt under kristiden.

Med avseende på förmågan att få kompensation för dyrtiden kan man uppdelat löntagarna i två särskilda grupper. Till den ena gruppen höra bland andra kroppsarbetarna, och till den andra gruppen höra statstjänstemännen av s. k. högre grad. Den förra gruppen av löntagare fick så småningom inemot krigets slut kompensation för dyrtiden och blev slutligen till och med överkompenserad. Den

Ang. dyrtids-
tillägg åt be-
attningshava-
re i statens
tjänst m. m.

(Forts.)

senare gruppen har icke ännu fått kompensation, och den får det naturligtvis aldrig. Varför har det gått så olika? Jo, därför att den förra gruppen kunnat sätta makt bakom ordet och hotat med strejk och dylikt. Det kunde eller ville icke den andra gruppen. Den nöjde sig med att genom sina sammanslutningar petitionsvis framföra sina krav. Men hur blevo de upptagna? Jo, mycket onådigt, man visade en illa dold ovilja över att statstjänstemännen tagit sig för något sådant.

En av mina kamrater frågade en gång en industriman: hur skola statstjänstemännen göra? De skola tuga och dra till svältremmen, svarade denne. En mycket intelligent man svarade mig på samma fråga: statstjänstemännen skola icke föra någon kärpolitik, utan de skola föra rikspolitik; det må de bäst av. Det är detsamma, som hände i ett bolag i Norrland. Där gjorde tjänstemännen hos bolagets styrelse anhållan om dyrtidstillägg under åberopande av, att de faktiskt hade lägre löner än kroppsarbetarna. Svaret blev: vad nu då, äro icke ni lojala, ni skola väl vara solidariska med oss.

Denna uppfattning, åt vilken jag nu givit några kanske alltför starkt prononcerade uttryck, vill jag nu ej närmare gå in på. Så mycket vill jag dock säga, att bland alla de omständigheter, som medfört en övergång av statstjänstemän till socialismen, torde denna uppfattning och det sätt, varpå den kommit till uttryck, vara en av de kraftigast verkande.

Statstjänstemännens ställning i det moderna samhället är aktuell i åtskilliga länder, ja nästan överallt i utlandet. I östra och sydöstra Europa kan man säga, att allt vad vi kalla statstjänstemän förintats. I mellersta Europa äro statstjänstemännen proletariserade. Chefläkaren vid ett stort österrikiskt sjukhus skrev för en tid sedan till en av mina vänner, att han skulle vara glad, om han hade så stor lön som en murarhantlangare. På andra håll har utvecklingen gått en annan väg. Där ha statstjänstemännen anslutit sig till de socialistiska formationerna. Så har det gått i ett av våra grannländer och likaså i Italien, där tjänstemännen nu strejka och därvid använda både sabotage och andra syndikalistiska metoder. De svenska statstjänstemännen ha namn om sig att vara ett plikttroget, redbart, omutligt och självständigt släkte, och de ha med rätta kallats det svenska samhällets ryggrad. Jag tror, att den maningen kan vara på sin plats, att man skall laga så, att denna ryggrad icke knäckes.

Jag förstår nog den irritation, som gör sig gällande gent emot tjänstemännens krav på dyrtidstillägg. Staten breder ut sig allt vidare och vidare, det ena nya ämbetsverket efter det andra kommer till, massor av nya tjänster skapas, och mot en del lönerogleringar, som genomförts på sista tiden, torde kunna göras berättigade invändningar. Men varför skall oviljan gå ut över statstjänstemännen? Det är icke de, som skapat de nya ämbetsverken, snarare ha dessa tillkommit emot deras önskan. Det är icke de, som skapat de nya tjänsterna. Skall riksdagen låta sin ovilja gå ut över någon, bör det vara över riksdagen själv.

Jag tänker mig en person, som är hänvisad att leva på sin knappa lön. Så en dag händer honom en olycka, han förlorar ett belopp motsvarande halva årslönen. Det är ett svårt slag för honom, för hans hustru och barn, och det är svårt att reparera. Men vad värre är, nästa år inträffar samma olycka. Han förlorar även då halva sin årslön. Och saken blir förtvivlad, när han det tredje året gör samma förlust. Då tycker han, att allt är förlorat. Vems situation har jag tecknat? Jo, de statstjänstemäns situation, som jag representerar. De förlorade halva sin årslön under tre på varandra följande år. Det har beräknats, att en tjänsteman i tredje lönegraden under krisåren förlorat något över 30,000 kronor. För tjänstemännen i de lägre graderna håller sig förlusten omkring 20,000 kronor. Det är uppenbart, att genom sådana förluster skall den ekonomiska ställningen bli irreparabel. Jag skulle här kunna tala om, hur ställningen varit i åtskilliga hem, som jag känner till, hur svårt det varit för hustrun, som skall hålla barnen hela och rena och skaffa mat på bordet, när penningar och kredit äro slut. Men jag skall icke anslå några känsloträngar, tjänstemännen vilja icke, att denna fråga skall lösas i medlidandets tecken utan i billighetens och rättvisans. Först under det avlöningsår, som nu gått till ända, fingo tjänstemännen en avlöning, som möjliggjorde att reparera vad som försummats under de gångna åren, komplettera garderob och linneförråd, reparera bohaget, börja amortera skulderna o. s. v. Mycket har det ännu icke kunnat bli, och jag för min del har ansett det vara nödvändigt, att tjänstemännen ännu något år skulle få åtnjuta dyrtidstillägg efter samma grunder, som gällde förra året.

Jag kan icke underlåta att i detta avseende tala om, vilken uppfattning riksdagen hade om dessa grunder föregående år. Då sade riksdagen: »Det har för riksdagen framstått såsom en angelägenhet av synnerligen stor betydelse, att statstjänarna snarast möjligt erhålla en tillfredsställande kompensation för den på grund av världskriget inträffade prisstegringen. Under de rådande statsfinansiella förhållandena har riksdagen visserligen icke funnit det vara möjligt att nu åstadkomma sådana höjningar i dyrtidstillägget, som i vissa i ämnet inom riksdagen väckta motioner påyrkats» etc. Jag kan icke läsa detta utlåtande annorledes än så, att riksdagen förra året sade, att de grunder, efter vilka dyrtidstillägget då utgick voro för knappt tilltagna, men att man icke hade råd till mera. Nu har herr Nilsson i Landeryd och åtskilliga andra räknat ut, att det är för mycket. Vem skall man tro? Jag för min del håller mig till 1920 års riksdags auktoritet. Jag skulle därför nu helst vilja yrka bifall till den av mig väckta motionen, men av precis samma skäl, som herr Hage i motsvarande situation framfört, kan jag det icke, utan jag får inskränka mig till att yrka bifall till den av herrar Olsson och Asplund m. fl. avgivna reservationen.

I detta yttrande, under vilket herr förste vice talmannen övertagit ledningen av kammarens förhandlingar, instämde herrar *Laurén*, *Söderhielm* och *Pehrsson* i Göteborg.

Ang. dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst m. m.
(Forts.)

Ang. dyrtids-
tillägg åt be-
fattningshava-
re i statens
tjänst m. m.
(Forts.)

Herr Lovén: Herr talman, mina herrar! Jag tror, att när riksdagen i fjol fattade beslut i dyrtidstilläggsfrågan, voro samtliga parter belättna med det resultat, som då ernåddes. Men jag är lika övertygad om att, såsom herr Waldén uttryckte det, när Kungl. Maj:ts proposition i år kom, var det med djup och befogad besvikelse man tog del av densamma. För mig har det beslut, som riksdagen i fjol fattade, framstått som ett avtal, som staten träffat med sina arbetare, så att för mig kändes det precis, som om staten brutit ett avtal, som den ingått med sina tjänare.

Nu kan man ha rätt att säga, att om en statstjänare har t. ex. en lön på 2,000 kronor, får han i verkligheten icke mer än 800 kronor. Det hjälper icke, att han får några papperslappar lydande å sammanlagt 2,000 kronor, ty i verkligheten har han endast fått 800 kronor. När herr Bengtsson i Norup talade om att statens inkomster av skatter under nästa år komma att bli mycket små, är det nog riktigt, men jag vill samtidigt peka på att de, som under alla omständigheter komma att betala sina skatter intill sista öret, äro just statstjänarna. Då man icke nästa år kommer att få ut någon vidare skatt av de arbetslösa och av bolag och näringsidkare, som icke ha haft något att göra; kommer man ändå att av statstjänarna taga ut en relativt hög skatt ända till sista öret. Och varför? Jo, därför att denna grupp av samhällsmedborgare beskattas för vartenda öres förtjänst. Jag tror, att staten varit att gratulera, ifall herr Bengtsson i Norup och herr Nilsson i Landeryd ville hjälpa oss till att över hela landet hos *alla* samhällsmedlemmar få lika samvetsgranna och för staten gagnande deklARATIONER, som dessa statstjänare avgiva.

Jag minns en gång här i kammaren, då herr Räf på Smålandsbänken vid behandlingen av författningsfrågor tog både skörden och väderleken till hjälp. Nu har herr Nilsson i Landeryd tagit skörden och mycket annat till hjälp, men jag kan icke hjälpa, att jag såväl av hushållningssällskapens skörderapporter som av lantmännen här i kammaren fått det intrycket, att skörden i år visst icke är undermålig utan tvärtom ser ganska lovande ut. Det skall gå bra långt, när man som herr Nilsson i Landeryd redan på ett så tidigt stadium av året som nu med skörden vill motivera en nedsättning av statstjänarnas löner. Herr Nilsson i Landeryd säger, att vi skola vara försiktiga, ty skörden ser undermålig och dålig ut. Om jag icke vore nära nog en hedning, skulle jag vilja säga, att det är att driva gäck med Vår Herre att så tidigt på året gå åstad och säga, att skörden skall bli dålig, och att sedan använda det argumentet för att man skall nedsätta statstjänarnas löner.

När krigstidstillägget höjdes, gick det sakta, det gick mycket sakta, men, när det nu skall gå tillbaka, skall det gå fort. För att tala med ett språk, som lantmännen förstå, skulle jag vilja säga, att, när krigstidstillägget skulle upp, gick det i skritt, men när det skall tillbaka, går det i galopp. När krigstidstillägget skulle höjas, voro priserna långt före, men när det skall tillbaka, skola lönerna sänkas,

innan priserna gå ned. De skola sänkas före priserna på livsmedel och allt annat.

Herr Nilsson i Landeryd talade om den hotande depressionen, som ligger över landet på alla områden, och att vi därför böra vara så ytterst försiktiga med statens medel. Ja, jag är den förste att erkänna detta, men jag vill påminna herr Nilsson i Landeryd om att det förut i år givits många tillfällen, då miljonerna rullat här ganska tappert, men då herr Nilssons i Landeryd varnande stämma icke hördes. Då vi behandlade övningstiden för de värnpliktiga, steg hans exellens herr statsministern upp och sade ifrån, att staten visserligen var i ekonomiskt trångmål, men i *sådant* trångmål var den icke, att man nu behöfde spara dessa fem miljoner på övningstiden. Det är dock märkvärdigt, att statens finanser aldrig äro i så gott skick, som när det gäller att anslå medel till skytteföreningar och militära lekövningar, men aldrig äro statens finanser så dåliga, som när det gäller statstjänarnas löner.

För att förkorta debatten så mycket som möjligt, skulle jag till sist endast vilja säga några ord till herr Bengtsson i Norup. Då han gentemot herr Waldén sade, att kronans kaka dock är säker och icke så värst liten, skall man även komma ihåg, att för tusenden och åter tusenden av statstjänare är det även något annat, som är säkert, och det är, att de få tjänstgöra i helg och söcken, natt som dag, i ur och skur måste de vara i arbete, ofta i livsfarlig tjänstgöring för en lön, som sannerligen icke för mångtusenden ens uppgår till existensminimum utan många gånger ligger därunder.

Herr Bengtsson talade också om fall, då statstjänare blevo illamående eller litet överansträngda, och att de då gå till läkare för att få intyg, och sedan resa de på fribiljett till utlandet och leva där, och så skickar man dem en ny fribiljett, tror jag han sade, och så komma de tillbaka igen. Jag vill säga, att, om sådana fall ha inträffat, och de kunna mycket väl ha inträffat, tror jag icke det gällt dessa stationskarlar, bromsare eller lokomotivputsare och dessa fattiga krakar, som nog få ligga hemma, då de äro sjuka, och sannerligen icke ens kunna komma utom ens sin egen hemkommuns gränser, så mycket mindre till Tyskland. Nog tycker jag, att herr Bengtsson i Norup borde haft mer hjärta för dessa sjuka, som ofta sitta med stora familjer, och som, då de äro sjuka, nog bättre än någonsin behöva sitt krigstidstillägg obeskuret, än att beröva dem detta, även om ett och annat sådant fall, som han påpekade, har kunnat inträffa.

Herr Bengtsson i Norup talade här även om de nyreglerade verken, och sade, att det icke var nog med att man reglerade dem, så att tjänstemännen fingo högre löner, utan man ville jämväl höja deras krigstidstillägg. Jag vill gentemot detta endast anmärka, att man väl alltid reglerar, så att tjänstemännen få något högre löner, ty jag har aldrig hört — glädjande nog — att man satt i gång en lönerreglering för att få lönerna sänkta.

Herr Bengtsson i Norup talade så kraftigt gentemot herr Lübecks och Bergqvists reservation, och sade, att reservanterna egent-

*Ang. dyrtids-
tillägg åt be-
fattningsskava-
re i statens
tjänst m. m.*

(Forts.)

Ang. dyrtids-
tillägg åt be-
fattningshava-
re i statens-
tjänst m. m.
(Forts.)

ligen äro part i målet. Ja, jag tänker herr Lübeck kan svara för sig själv, men jag vill fråga herr Bengtsson i Norup: Hur många gånger talar herr Bengtsson i Norup här i kammaren i frågor, där han själv varit part i målet med mycket större och starkare intresse än någon av dem, som kanske hittills talat här i kväll.

Herr talman! Jag ber att med dessa ord få yrka bifall till den av herr Olsson m. fl. vid utskottets betänkande fogade reservationen.

Herr Block: Herr talman! Statsrådet och chefen för finansdepartementet förklarade här i afton, att staten kan betala sina löntagare de dyrtidstillägg, som äro föreslagna i den kungl. propositionen. Detta herr statsrådets uttalande kommer säkerligen att spridas över hela landet och att bli känt av alla statens löntagare. Jag skall nu endast å stora och talrika tjänstemannagrupperns vägnar rikta en vädjan till riksdagens andra kammare, att den, när den nu beslutar om dessa löntagares dyrtidstillägg, icke måtte behandla dem hårdare, än vad som är nödvändigt.

Då dessa löntagare icke nu kunna räkna på högre dyrtidstillägg, än vad den kungl. propositionen föreslår, anhåller jag, herr talman, att få yrka bifall till den av herr Olsson m. fl. avgivna reservationen.

Herr B ä r g: Herr talman! Jag skall vara lika kortfattad som den föregående ärade talaren. Innan jag går att yrka bifall till den socialdemokratiska reservationen, vill jag göra några sakliga anmärkningar och erinringar emot utskottets förslag. Dessförinnan ber jag dock att få säga, att jag icke tycker det tjänar så ofantligt mycket till att försöka blåsa upp sig i denna fråga eller slå på alltför hårda strängar. Jag tror icke att den sak, som vi här tala för och söka främja, nämligen det bättre förslaget, betjänas därutav. Jag vill också säga, att det icke är riktigt rätt att förneka de förmåner, som särskilt under denna tid likväl följa med statstjänsten. Ser man nämligen denna fråga mot bakgrunden av de nu rådande förhållandena på arbetsmarknaden, gör man icke fullständigt rätt uti att göra det påståendet. För att bevisa det berättigade i att ge statstjänarna ett rimligt dyrtidstillägg, räcker det fullt väl att hålla sig till verkligt reella fakta.

Vid den övergång, som skedde 1919 från att ge rena dyrtidstillägg utan att taga hänsyn till familjebehovsprincipen, och man därvid frånträdde den metod, som man då förut hade prövat, tillät jag mig att göra vissa erinringar mot det system, som man åter slog in på, och som man förut en gång hade lämnat, nämligen att i alltför hög grad utveckla familjebehovsprincipen. Det tjänar icke nu mycket till att orda om den saken, men jag vill endast påpeka, att man, i och med att man fortsätter på denna väg, kommer fram till ganska konstiga konsekvenser. Därom vittna såväl Kungl. Maj:ts förslag som det föreliggande utskottsförslaget och jämväl i viss mån reservationernas förslag.

Låt mig visa på ett par små förhållanden, som jag i detta sammanhang tycker man har skäl att peka på. Det finns bland annat här föreslaget, att gift kvinnlig befattningshavare, vars man på grund av bristande arbetsförmåga är väsentligt urståndsatt att bidra till hemmets underhåll, skall ha rätt att räkna sig som familjeförsörjare. Om mannen däremot på annat sätt uraktlåter att bidra till hemmets uppehälle, om han t. ex. rymt från henne till Amerika eller någon annanstans, så att hustrun blivit alldeles blottställd, då betraktas hon icke som familjeförsörjare och får icke rätt till högre tillägg. Det förefaller ju ganska konstigt. Jag vet skälet till det, nämligen att det påstås vara mycket svårt att bevisa, att mannen under sådana omständigheter icke bidrar till hemmets uppehälle. Det är dock påtagligt, att, om man följer ordalydelsen, kommer man till sådana rent orimliga saker.

Ett annat dylikt förhållande inträffar, om en statstjänares hustru avlider och han nödgas taga sig en hushållerska, vilket väl aldrig i fattiga hem betraktas annat än som en svårighet, som hemmet och familjefadern måste underkasta sig, förlorar han familjetillägget, därför att husföreståndarinnan icke får betraktas som familjemedlem.

Man får nu dras med några sådana saker, som man borde försöka undvika, och som man med den nuvarande principen icke kan komma ifrån, men som för den enskilde statstjänaren känns som en uppenbar orättvisa.

Jag vill påminna om ett förhållande, som skulle följa med ett antagande av utskottets förslag, och som herr Bengtsson i Norup har här vidrört, då han talade om det berättigade i att en statstjänare vid sjukdom skulle avstå från hela det dyrtidstillägg, som han hittills fått åtnjuta. Det kan finnas vissa skäl, som tala för detta. Jag vill dock erinra herr Bengtsson i Norup, som varit mycket mån om familjebehovsprincipen i övrigt, att det förhållandet säkerligen rätt ofta kommer att inträffa, att i och med den minskade avlöning, som en statstjänare får vid sjukdom, kommer han icke upp till det lönebelopp, som berättigar honom att beräkna tillägg för familjemedlemmar. Sålunda kommer jämväl det föreslagna avdraget vid sjukdom att verka dithän, att det berövar en person rätten till familjetillägg. Jag tycker, att detta strider emot den uppfattning i övrigt, som herr Bengtsson i Norup har sökt förfäktat.

Jag skall genast sluta, herr talman, men några ha här ondgjort sig över att det är så många talare, som äro själva intresserade i den sak, varom de yttra sig. Jag försäkrar, att jag personligen har mycket litet intresse för hur det går, och om man följer den ena eller den andra linjen i detta fall, men det kan icke hjälpas, att den, som sysslat åtskilligt med statstjänarnas angelägenheter, och som känner till stämningarna där ute, särskilt bland dem, som man brukar kalla de djupa leden av statstjänarna, och som vet, vilka bekymmer, som de hade under den tid, då dyrtiden ideligen stegrades, och som även har hört rätt många uttryck av tacksamhet för den hjälp, som har givits, den, som känner allt detta, säger jag, känner sig misslynt vid

*Ang. dyrtids-
tillägg åt be-
fattningshava-
re i statens
tjänst m. m.*

(Forts.)

Ang. dyrtids-
tillägg åt be-
fattningshava-
re i statens
tjänst m. m.

(Forts.)

tanken, att det återigen skall börja spira upp ett stort och utbredd missnöje bland statstjänarnas led. Jag tror, att man icke gagnar staten och statsverket genom att lägga det på det sättet.

Jag vill erinra om huru förhållandena voro år 1916 och 1917, då man till följd av de dåliga lönerna för den extra personalen nödgades antaga en hel mängd personer, som voro mycket litet kvalificerade för statstjänsten, och vilka olägenheter, detta förde med sig, och vilket till slut resulterade i strejker och tråkigheter, som man förvisso skulle kunnat undvika, om man hade följt en annan linje.

Innan jag slutar, herr talman, vill jag rikta en direkt fråga till utskottets talesmän. Jag kan ju få vända mig direkt till herr Bengtsson i Norup, som här uppträtt som sådan, och fråga honom, vad meningen egentligen är med den föreliggande tabellen i utskottets betänkande. Ja, herr Bengtsson i Norup behagar icke höra på, och därför kan jag icke vänta något svar. (Herr Bengtsson i Norup vände sig härvid mot talaren.) Jag tillåter mig upprepa, vad jag nyss sade, att jag, innan jag slutar, skall be att få rikta en direkt fråga till utskottets talesmän, enkannerligen herr Bengtsson i Norup, som uppträtt såsom sådan, vad som egentligen menas med den i utskottets betänkande föreliggande tabelluppställningen. På sidan 18 säger utskottet här: »Efterföljande tabell utvisar de totala avlöningsförmånerna för olika befattningshavare före och efter nyregleringen enligt såväl Kungl. Maj:ts som utskottets förslag. Såsom därav framgår, skulle på ett och annat håll behöva tillgripas personliga dyrtidstillägg enligt § 4 mom. 2 i den föreslagna kungörelsen. Att så skulle behöva ske i någon mera betydande utsträckning vore naturligen ur praktisk synpunkt synnerligen olämpligt. Utskottet har jämväl härav hämtat anledning att, på sätt ovan sagts, begränsa den ifrågakvarande reduktionen.»

Då jag nu ser på denna tabell, finner jag, att utskottet, för att visa, att man icke kommer i den klämman att behöva tillämpa § 4 mom. 2, har räknat med den *högsta* dyrortsgruppen, där de tjänstehavare icke äro till finnandes, på vilka denna bestämmelse skall tillämpas. Utskottet har därför också lyckats få fram en tabell, som visar, att endast ett par befattningshavaregrupper, nämligen sekreteraregruppen och kvinnliga biträden av andra graden skulle råka ut för en sådan minskning, att personliga tillägg krävas. Saken är ju dock den — det veta ju herrarna, ty veta herrarna det icke, kunna ni icke er sak — att denna avlöningsminskning inträffar på de *billigaste* orterna i landet, men dem har man icke räknat med. En liten överblick över förhållandena exempelvis i ett av statens järnvägars distrikt visar, att omkring 25 procent av samtliga banvakter, som äro anställda på billigaste ort, komma att falla under denna klausul.

Herr Lübeck har nyss erinrat om att det för krigsfolket skulle krävas personliga tillägg för omkring 3,000 personer. Jag vågar försäkra, att det vid kommunikationsverken icke förslår med 3,000 personer. Jag tror mig kunna påstå, att man kommer att få tillämpa § 4 för ett tiotusendetal tjänstehavare inom hela statsförvalt-

ningen. Vid alla de växlingar, som ha skett, tror jag man får till-sätta, höll jag på att säga, ett litet ämbetsverk för att räkna ut alla dessa personliga tillägg. Det är kanske litet överdrivet, men det förstå ju herrarna, att det blir icke så litet besvär att räkna ut personliga tillägg för en sådan mängd tjänstemän. Herr Lübecks reservation avhjälpes i någon mån den saken, men icke heller den är tillfyllest.

Tabellen i fråga har mycket förvånat mig, ty det kan väl icke vara okunnighet om förhållandena, som gör, att statsutskottet har använt den nuvarande uppställningen, och något annat vill jag icke tro, att det är. För den, som känner något litet till saken, må jag säga, att det förefaller synnerligen märkvärdigt.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den av herr Olsson m. fl. vid betänkandet fogade reservationen.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen, som under herr Bärge's anförande återtagit ledningen av förhandlingarna, gav propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan, 2:o) bifall till den av herr O. U. B. Olsson m. fl. avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen, 3:o) bifall till utskottets hemställan med den ändring, som föreslagits i herr Lübecks reservation, samt 4:o) bifall till den av herr Ollas A. Ericsson m. fl. avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen sig anse den under 2:o) angivna propositionen vara med övertvägande ja godkänd. Votering begärdes emellertid, i anledning varav herr talmannen ånyo upptog de återstående propositionerna, av vilka därvid den under 1:o) angivna antogs till kontraproposition. I överensstämmelse härmed uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller den vid statsutskottets förvarande utlåtande nr 205 av herr O. U. B. Olsson m. fl. fogade reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets hemställan i berörda utlåtande.

Omröstningen utföll med 88 ja mot 77 nej; och hade kammaren alltså bifallit den av herr O. U. B. Olsson m. fl. avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen.

§ 10.

Härefter föredrogs statsutskottets utlåtande, nr 206, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till kungörelse angående dyrtidstillägg åt diplomatiska och konsulära tjänstemän; och yttrade därvid

*Ang. dyrtids-
tillägg åt be-
fallningshava-
re i statens
tjänst m. m.
(Forts.)*

Herr Waldén: Herr talman! Vid detta utskottsutlåtande är liksom vid några av de följande, som avse dyrtidstillägg, fogat en reservation av de socialdemokratiska ledamöterna, och ett bifall till denna reservation är endast en konsekvens av det beslut, som kammaren nyss har fattat. Beträffande detta utlåtande avser det dels ändring i § 2, så att det blir samma dyrtidstillägg för dessa tjänstemän som genom kammarens beslut bestämts för nyreglerade verk, och dels en ändring i § 3, så att det blir dyrtidstillägg för avdrag vid sjukdom, som nyss beslutades för tjänstemän i allmänhet.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till den vid detta utlåtande fogade, av herr O. U. B. Olsson m. fl. avgivna reservationen.

Vidare anfördes ej. Efter av herr talmannen givna propositioner i ämnet biföll kammaren den av herr O. U. B. Olsson m. fl. avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen.

§ 11.

Vid nu skedd föredragning av statsutskottets utlåtande, nr 207, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till kungörelse angående dyrtidstillägg åt fast anställt manskap vid armén och marinen m. fl. begärdes ordet av

Herr Waldén, som anförde: Herr talman! Av samma skäl, som jag nyss anförde, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till den vid utskottets utlåtande fogade reservationen, som avgivits av herr O. U. B. Olsson m. fl.

Vidare yttrades ej. Sedan herr talmannen framställt propositioner i ämnet, biföll kammaren den av herr O. U. B. Olsson m. fl. avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen.

§ 12.

Föredrogos vart för sig statsutskottets utlåtanden:

nr 208, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående dyrtidstillägg åt biskoparna i Härnösands stift E. F. Lönegren, i Luleå stift O. Bergqvist och i Växjö stift K. L. Lindberg;

nr 209, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående dyrtidstillägg åt svenska sjömanspräster i vissa utländska hamnstäder;

nr 210, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående dyrtidstillägg åt nordiska museets och livrustkammarens personal jämte en i ämnet väckt motion; och

nr 211, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående dyrtidstillägg åt befattningshavare vid vissa statsunderstödda anstalter för yrkesundervisning.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 13.

Vidare förelåg till avgörande statsutskottets utlåtande, nr 212, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående dyrtidstillägg åt vissa lärarinnor vid fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala samt vid tre läroanstalter för utbildande av lärarinnor i handarbete.

*Ang. dyrtids-
tillägg åt vissa
lärarinnor vid
en skola för
huslig ekono-
mi i Uppsala
m. fl.*

Uti en den 18 mars 1921 dagtecknad proposition, nr 344, vilken hänvisats till statsutskottet, hade Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastik-ärenden samma dag, föreslagit riksdagen att

dels medgiva, att åt vissa lärarinnor vid fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala samt vid tre statsunderstödda läroanstalter för utbildande av lärarinnor i handarbete finge från och med år 1921 utgå dyrtidstillägg i huvudsaklig enlighet med de allmänna grunder, som gällde beträffande dyrtidstillägg åt övningslärare vid privatläroverk, och jämlikt de närmare föreskrifter, som Kungl. Maj:t kunde för tillämpning av sagda grunder finna erforderliga;

dels till bestridande av kostnaderna för dyrtidstillägg åt sagda lärarinnor anvisa på tilläggsstat för år 1921 ett förslagsanslag å 60,000 kronor;

dels ock förklara, att under år 1922 tills vidare och intill dess beslut fattats rörande de medel, av vilka för sagda år kostnaderna för dyrtidstillägg åt här ifrågavarande lärarinnor skulle bestridas, här- för erforderliga belopp skulle utgå av det anslag, som vid sidan av huvudtitlarna kunde vardas av riksdagen beviljat såsom avsättning å 1922 års riksstat till bestridande av kostnaderna för dyrtidstillägg åt statens befattningshavare och pensionärer m. fl.

De tre läroanstalter för utbildande av lärarinnor i handarbete, som i propositionen avsåges, voro högre arbetslärarinneseminariet vid Maria Nordenfelts kvinnliga yrkesskola i Göteborg, Andrea Eneroths handarbetsskola och seminarium i Stockholm samt föreningen Handarbetets vänner och Hulda Lundins högre slöjdseminarium i Stockholm.

Utskottet hemställde, att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande proposition måtte

a) medgiva, att åt vissa lärarinnor vid fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala samt vid förenämnda tre statsunderstödda läroanstalter för utbildande av lärarinnor i handarbete finge från och med år 1921 utgå dyrtidstillägg i huvudsaklig enlighet med de allmänna grunder, som gällde beträffande dyrtidstillägg åt övningslärare vid privatläroverk, och jämlikt de närmare föreskrifter, som Kungl. Maj:t kunde för tillämpning av sagda grunder finna erforderliga; dock att för lärarinna vid omförmälda fackskola dyrtidstillägg finge utgå allenast å hälften av den för varje fall bestämda minimiavlöningen; och

b) till bestridande av kostnaderna för dyrtidstillägg åt sagda lärarinnor anvisa på tilläggsstat för år 1921 ett förslagsanslag å 50,000 kronor;

Ang. dyrtids-
tillägg åt vissa
lärarinnor vid
en skola för
huslig ekono-
mi i Uppsala
m. fl.
(Forts.)

c) förklara, att under — — — pensionärer m. fl.

Utskottets hemställen föredrogs. Därvid yttrade:

Herr J o h a n s s o n i Uppmälby: Herr talman! Förevarande utlåtande gäller bl. a. frågan om dyrtidstillägg för lärarinnorna vid Uppsala fackskolas lantbrukshållningsseminarium vid Brogård. Det finns även en annan sådan utbildningsanstalt, nämligen Fredrika Bremer-förbundets seminarium vid Rimforsa, och det har varit ett önskemål, att man skulle få dessa båda jämnställda i löneavseende.

Kungl. Maj:t har nu föreslagit riksdagen och jordbruksutskottet har tillstyrkt en löneroglering för Rimforsa seminarium. Kungl. Maj:t har förutsatt, att dyrtidstillägg skulle utgå med 50 % å lönerna, och till samma resultat har statsutskottet kommit beträffande lärarinnorna vid Brogård. Emellertid har, så vitt jag förstår, ett förbiseende skett i statsutskottet.

Det förhåller sig nämligen så, att lärarinnorna vid Brogård, som nu skulle tilldelas dyrtidstillägg, ha den förmånen, att de utom fri bostad erhålla även fri kost. Annat är förhållandet vid Rimforsa. Där ha lärarinnorna inte denna förmån, utan måste lämna ersättning för densamma. Det synes under sådana förhållanden oegentligt, att dyrtidstillägg skall utgå efter de grunder, som utskottet föreslår till lärarinnorna vid Brogård. Skulle detta ske, komme dessa lärarinnor i en betydligt bättre ställning än de som äro anställda vid Rimforsa. Jag har här ett utdrag ur lantbruksstyrelsens yttrande om denna sak, där också detta förhållande påpekas.

Vad själva lönerna beträffar, äro dessa litet högre vid Brogård än vid Rimforsa. Vid Rimforsa skall sålunda föreståndarinnan enligt den nya regleringen ha 4,000 kronor, jämte två ålderstillägg, under det att lönen i den högsta lönegraden, den fjärde, vid Brogård är 4,023 kronor, utan ålderstillägg. Lantbruksstyrelsen påpekar, att en jämförelse mellan avlöningarna för lärarinnorna vid dessa båda skolor, skulle, under de förutsättningar, som år 1920 föreslagits, ställa sig på det sättet, att för en lärarinna vid Rimforsa, som hade en lön av 2,500 kronor, med dyrtidstillägg sammanlagt 4,165 kronor, avginge ersättning för kost med 100 kronor i månaden eller 1,200 kronor om året, varför behållningen inte skulle bli mer än 2,965 kronor.

Lantbruksstyrelsen tillägger också, att skulle lärarinnorna i Brogård erhålla dyrtidstillägg, skillnaden i avlöningsförmåner mellan ifrågavarande båda skolor bleve, till favör för Brogård, lika med minst hela dyrtidstillägget.

Jag skall icke upptaga tiden längre utan skall endast be att på dessa grunder framställa ett yrkande, som kommer att framställas även i första kammaren. Jag yrkar, att utskottets hemställen bifalles med den ändring, att punkten a) får följande lydelse:

»medgiva, att åt vissa lärarinnor vid Maria Nordenfelts kvinnliga yrkesskola i Göteborg, Andrea Eneroths handarbetskola och seminarium i Stockholm samt föreningen Handarbetets vänner och

Hulda Lundins högre slöjdseminarium i Stockholm må från och med år 1921 utgå dyrtidstillägg i huvudsaklig enlighet med de allmänna grunder, som gälla beträffande dyrtidstillägg åt övningslärare vid privatläroverk, och jämlikt de närmare föreskrifter, som Kungl. Maj:t kan för tillämpning av sagda grunder finna erforderliga.»

Samma yrkande kommer, som jag nämnde, att framställas i första kammaren. Ur detsamma har, såsom synes, utslutits hemställan om dyrtidstillägg åt lärarinnorna vid Brogård.

*Ang. dyrtids-
tillägg åt vissa
lärarinnor vid
en skola för
huslig ekono-
mi i Uppsala
m. fl.*

(Forts.)

Herr Waldén: Herr talman! Då herr Johanssons i Uppmälby förslag avser, att det skall bliva överensstämmelse mellan avlöningsförhållandena vid dessa två i övrigt jämförliga skolor, vill jag för min del säga, att jag har ingenting emot, att herr Johanssons i Uppmälby yrkande bifalles, utan ber att få instämma i detta.

Vidare anfördes ej. Herr talmannen gav propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på bifall till samma hemställan med den ändring däri, som under överläggningen föreslagits av herr Johansson i Uppmälby; och fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i sistnämnda proposition.

§ 14.

Härefter föredrogs statsutskottets utlåtande, nr 213, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition angående dyrtidstillägg åt lärare vid vissa statsunderstödda undervisningsanstalter jämte i ämnet väckta motioner, dels ock Kungl. Maj:ts proposition angående kostnaderna för sådant dyrtidstillägg; och yttrade därvid

Herr Waldén: Herr talman! Även vid detta utlåtande finnes fogad en reservation, och konsekvensen av de beslut, som fattats beträffande övriga dyrtidstillägg, kräver, att även denna reservation bifalles av kammaren.

Jag hemställer om bifall till den av herr O. U. B. Olsson m. fl. avgivna vid utskottets betänkande fogade reservationen.

Vidare anfördes ej. Efter av herr talmannen givna propositioner i ämnet biföll kammaren den vid utlåtandet fogade reservationen.

§ 15.

Föredrogs vart efter annat

statsutskottets utlåtanden:

nr 214, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till grunder för tillfällig löneförbättring under ecklesiastikåret 1921—1922 åt kyrkoherdar och komministrar i nyreglerade pastorat samt åt kontraktsprostar och vissa extra ordinarie präster; och

nr 215, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till

grunder för dyrtidshjälp under ecklesiastikåret 1921—1922 åt dels kyrkoherdar och komministrar i nyreglerade pastorat samt åt kontraktsprostar och vissa extra ordinarie präster, dels ock innehavare av prästerliga emeritilöner jämte en i ämnet väckt motion;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 56, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillfällig höjning av postavgifterna ävensom i ämnet väckta motioner; och

nr 57, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 3 § 1 mom. i förordningen den 6 november 1908 angående en särskild stämpelavgift vid köp och byte av fondpaper, m. m.; samt

bankoutskottets utlåtanden:

nr 65, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till kungörelse med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst, i vad den angår pensions- och indragningsstaterna, jämte i ämnet väckta motioner m. m.; och

nr 66, i anledning av framställningar om dyrtidstillägg åt befattningshavare, anställda hos riksdagen eller i dess verk:

Kammaren biföll vad utskotten i nämnda utlåtanden och betänkanden hemställt.

§ 16.

Vid härpå skedd föredragning av jordbruksutskottets utlåtande, nr 75, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till kungörelse med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst jämte i ämnet väckta motioner, allt i vad rör jordbruksärenden, begärdes ordet av

Herr förste vice talmannen *H a m i l t o n* som yttrade: Herr talman! I föreliggande utlåtande återoppar jordbruksutskottet statsutskottets utlåtande nr 205. På grund av det beslut, som kammaren fattade vid prövningen av detta statsutskottets utlåtande, hemställer jag, att jordbruksutskottets hemställan må få följande förändrade lydelse:

»att riksdagen må godkänna det förslag till kungörelse med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst, som av innevarande riksdag må varda antaget, att i tillämpliga delar gälla jämväl under jordbruksdepartementet hörande befattningshavare».

Vidare anfördes ej. Kammaren biföll det av herr förste vice talmannen framställda yrkandet.

§ 17.

Slutligen föredrogos vart för sig jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 76, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående kost-

naderna för dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst, f. d. befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer samt pensionsberättigade änkor och barn efter befattningshavare i statens tjänst m. fl., i vad rör jordbruksärenden;

nr 77, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillskott till dyrtidstillägg för lantbruksingenjörer;

nr 78, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillskott till dyrtidstillägg åt vissa lantmätare;

nr 79, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående dyrtidstillägg åt distriktsveterinärer;

nr 80, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående dyrtidstillägg åt vissa lärare vid lantmannaskolor och lantushållsskolor samt lantbruksskolor ävensom en i ämnet väckt motion;

nr 81, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till Fredrika Bremer-förbundets lantushållningsseminarium å Rimforsa; och

nr 82, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående dyrtidstillägg åt lärarinnepersonalen vid Fredrika Bremer-förbundets lantushållningsseminarium å Rimforsa.

Utskottets i dessa utlåtanden gjorda framställningar blevo av kammaren bifallna.

§ 18.

Herr *Thore* avlämnade en av honom och herr Ljungberg under-tecknad motion, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 368, med förslag angående nya inkomstberäkningar för 1921 års tilläggsstat och 1922 års riksstat.

Denna motion, som erhöll ordningsnumret 375, bordlades.

§ 19.

Anmäldes och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från konstitutionsutskottet:

nr 314, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående begränsning av rätten att publicera referat och domstolsförhandlingar angående vissa grövre brott;

nr 315, i anledning av väckt motion angående ändring i tryckfrihetsförordningens stadganden om hemlighållande av protokoll i ministeriella ärenden och kommandomål samt statsrådsprotokoll m. m.;

nr 316, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avgivande av sådan förklaring, som avses i art. 36 andra stycket av stadgan för Nationernas förbunds fasta domstol;

nr 317, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse av § 2 4:o tryckfrihetsförordningen;

nr 318, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av § 1 i ansvarighetslagen den 10 februari

Andra kammarens protokoll 1921. Nr 59.

1810 för statsrådets ledamöter, föredragande och Konungens rådgivare i kommandomål;

nr 319, i anledning av väckta motioner om ändrad lydelse av 53 § i förordningen om landsting m. m.; och

nr 320, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 26 november 1920 om val till riksdagen jämte i ämnet väckta motioner;

från riksdagens kansli:

nr 268, i fråga om kyrkomötets beslut rörande ny psalmbok; samt

från statsutskottet:

nr 295, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag för framställning av en ny torpedtyp;

nr 296, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag för anskaffning av krigsfartygsmateriel;

nr 297, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående bestridande av dels ökade kostnader för färdigställandet av pansarbåtarna Gustav V och Drottning Victoria, dels ock utgifter för vissa för anställandet av försök med eldledningsinstrument erforderliga anskaffningar m. m.;

nr 309, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inredning och möblering av de nya byggnaderna för vårdanstalten i Lund för blinda med komplicerat lyte; och

nr 310, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående understöd till arbetarnas bildningsförbund för organisationskostnader.

Vidare anmäldes och godkändes riksdagens kanslis förslag till dels riksdagens skrivelser till Konungen

nr 299, angående val av tre fullmäktige i riksbanken och av tre suppleanter för riksdagens samtliga fullmäktige i nämnda verk;

nr 303, angående val av två fullmäktige i riksgäldskontoret och av tre suppleanter för fullmäktige i nämnda verk; och

nr 306, angående val av riksdagens två ledamöter i styrelsen över riksdagsbiblioteket jämte två suppleanter för dem;

dels riksdagens förordnanden:

nr 300, för två fullmäktige i riksbanken;

nr 301, för f. d. statsrådet F. V. Thorsson att vara fullmäktig i riksbanken;

nr 302, för tre suppleanter för riksdagens fullmäktige i riksbanken;

nr 304, för två fullmäktige i riksgäldskontoret;

nr 305, för tre suppleanter för fullmäktige i riksgäldskontoret;

nr 307, för två ledamöter i styrelsen över riksdagsbiblioteket;

samt

nr 308, för två suppleanter för de av riksdagen utsedda ledamöterna i riksdagsbibliotekets styrelse.

§ 20.

Anmäldes och godkändes riksdagens kanslis förslag till paragrafer i riksdagsbeslutet:

nr 107, angående förslag till lag om utmätningssed;

nr 108, angående lag om tillfälliga åtgärder till förekommande av skövling av skog å fastighet i enskild ägo;

nr 109, angående förslag till lag om ändrad lydelse av 1 § i lagen den 7 maj 1918 om särskilda tingssammanträden för handläggning av vissa mål och ärenden samt till lag om ändrad lydelse av 5, 22 och 35 §§ i lagen den 22 juni 1920 med vissa bestämmelser om registrering av elektriska anläggningar samt om rätt till elektrisk kraft m. m.;

nr 110, angående lag om ändring i vissa delar av strafflagen m. m.;

nr 111, angående förslag till lag om ändrad lydelse av 9 § i lagen om reglering av prästerskapets avlöning den 9 december 1910;

nr 112, angående förslag till lag om ändring i vissa delar av ut-sökningslagen m. m.;

nr 113, angående lag om ändrad lydelse av 254 a § i lagen den 22 juni 1911 om bankrörelse;

nr 114, angående kungörelse med bestämmelser för vissa tjänstemän vid statsdepartement och andra till den civila statsförvaltningen hörande verk i fråga om rätt till pension m. m.;

nr 115, angående förslag till lag om ströångars indragande till kronan m. m.;

nr 116, angående förslag till kungörelse om ändring i vissa delar av kungörelsen den 30 december 1916 angående tilläggsavvittring i vissa delar av Västerbottens läns lappmark; och

nr 117, angående förslag till lag angående uppvärmning av till kreatursföda avsedd mjölk m. m., samt angående anslag till kontroll å lagens efterlevnad.

§ 21.

Till bordläggning anmäldes

statsutskottets memorial och utlåtanden:

nr 217, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut angående ersättning åt statens järnvägar för genom taxenedsättning försakad inkomstminskning;

nr 218, angående ersättning åt särskilt anlitade biträden hos statsutskottet;

nr 219, i anledning av kamrarnas återremiss av vissa punkter i statsutskottets utlåtande nr 3 A angående regleringen av utgifterna under riksstatens för år 1922 tredje huvudtitel, innefattande anslagen till utrikesdepartementet;

nr 220, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående förhöjt statsbidrag till vissa alkoholistanstalter;

nr 221, i anledning av Kungl. Maj:ts under femte huvudtiteln av statsverkspropositionen gjorda framställning angående vissa anslag till alkoholistvården jämte en i ämnet väckt motion;

nr 222, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under femte huvudtiteln gjorda framställning angående anslag till främjande av nykterhet och motarbetande av dryckenskapens följder jämte i ämnet väckta motioner;

nr 223, i anledning av väckta motioner om anslag till understöd åt nykterhetsnämnderna m. m.;

nr 224, i anledning av Kungl. Maj:ts i särskild proposition gjorda framställning angående anslag till tackande av kostnader för fastighetstaxering år 1922;

nr 225, i anledning av väckt motion om efterskänkande av vissa mjölkhandlanden P. M. Johansson påförda utskylder; och

nr 226, i anledning av väckt motion om vissa lönetillägg åt manliga lärare i manlig slöjd vid de allmänna läroverken;

bevillningsutskottets betänkande och memorial:

nr 58, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 18 §, 20 § 1 mom. och 22 § i förordningen den 15 december 1914 angående statsmonopol å tobakstillverkningen i riket;

nr 59, angående ersättning åt av utskottet vid behandling av vissa ärenden anlitade biträden; och

nr 60, angående särskild ersättning åt tjänstemän hos utskottet; samt

andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande, nr 14, i anledning av första kammarens beslut rörande väckt motion om höjning av lösenavgiften för mutsedlar och viloståndsresolutioner.

§ 22.

Justerades protokollsutdrag.

§ 23.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Lindman* under 3 dagar från och med den 14 juni.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 2,22 på natten.

In fidem
Per Crownall.

Söndagen den 12 juni.

Kl. 8 e. m.

Förhandlingarna leddes vid detta sammanträde av herr förste vice talmannen; och tjänstgjorde enligt herr förste vice talmannens förordnande på grund av förfall för sekreteraren undertecknad vid protokollet.

§ 1.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet herrar *Thores* och *Ljungbergs* på kammarens bord liggande motion nr 375.

§ 2.

Vid nu skedd föredragning av statsutskottets memorial, nr 217, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut angående ersättning åt statens järnvägar för genom taxenedsättning förorsakad inkomstminskning, blev den i detta memorial föreslagna voteringspropositionen av kammaren godkänd.

§ 3.

Härefter föredrogs, men bordlades åter statsutskottets memorial och utlåtanden nr 218—226, bevillningsutskottets betänkande nr 58 samt memorial nr 59 och 60, ävensom andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande nr 14.

§ 4.

Ordet lämnades nu till

Herr *Anderson* i Råstock, som yttrade: Herr talman! Med hänsyn till vikten av att få de statsutskottets övriga ärenden, som kunna bli föremål för gemensam votering, avgjorde så snart som möjligt, tillåter jag mig hemställa, att de på dagens föredragningslista återstående ärendena, nr 16—21, måtte uppföras sist på morgondagens föredragningslista.

Denna hemställan bifölls.

§ 5.

Herr förste vice talmannen tillkännagav, att enligt överenskommelse mellan kamrarnas talmän gemensamma voteringar komme att äga rum onsdagen den 15 i denna månad kl. 11 f. m. angående de voteringspropositioner, som då vore av kamrarna godkända.

§ 6.

Interpellation.

Herr H a g e, som härefter på begäran erhöll ordet, yttrade: Herr talman! Vid statens järnvägars Slipersfaktori å Lövholmen i närheten av Piteå har, enligt vad som till mig inberättats, och som påtalats i ortspressen, i dagarna vidtagits en synnerligen långt gående inskränkning av arbetstiden, som av skäl, som här nedan skola antydvas, väckt en synnerligen stor uppmärksamhet på platsen.

Frågans förhistoria är följande:

Vid nämnda statsföretag har det förut varit vanligt, att driften under sommaren pågått med två skift. På grund härav och med hänsyn till den nu inträffade mycket betydliga arbetslösheten inom Piteå-bygden — av Piteå älvdals större sågverk med 32 ramar äro endast 6 i gång, brädgårdsarbete och skeppning ligga helt nere och flottningen är inskränkt till ett minimum, allt enligt uppgift från ordföranden i Piteå sockens arbetslöshetskommitté — gjordes från nämnda arbetslöshetskommitté en framställning till slipersfaktoriets föreståndare, att liksom förut under somrarna dubbla skift skulle insättas för ökande av arbetstillgången. Svaret på denna framställning blev emellertid, enligt vad som till mig meddelats, den rent motsatta effekten, nämligen att driften inskränktes till 4 dagar i veckan, varförutom det påstås, att en stor del av arbetarekären kommer att bliva avskedad i en snar framtid. Upprullningen av timmer för vintersågningen skulle även, enligt uppgift, inskränkas med 40 procent, något som torde komma att ha till följd, att arbetet under vintern delvis kan komma att bliva nedlagt. Enligt uppgift skulle också alla avverkningar för sågverket ifråga inställas till vintern, vilket dock icke skulle innebära, att driften vid verket nästa år måste helt inställas. Det påstås nämligen, att timmer för två års försågning finnes avverkat och tillgängligt i magasin eller flottled.

Den här refererade åtgärden har, som ovan nämnts, väckt mycket uppseende i trakten. Också måste man kunna påstå, att mycket starka och vägande skäl måste kunna anföras, innan man vidtager sådana som de ovan nämnda åtgärderna och från statens sida medverkar till att en redan förut stor arbetslöshet utökas. Särskilt måste det väcka förvåning — i synnerhet som man som nödhjälpsarbeten ifrågasatt igångsättande av dylika arbeten på statens skogar o. d. — att man samtidigt inskränker pågående statsarbeten på samma område, helst som naturligtvis knappast några sådana skäl kunna anföras för minskning av arbetet vid *statens* sågverk, vilka framförts för inskränkningen vid de *enskilda* företagen av samma slag. Anmärkningsvärt är också, att detta inskränkande

av driften planerats mot sågverksföreståndarens uppfattning, ty man måste väl antaga att den omständigheten, att nämnde tjänsteman till järnvägsstyrelsen insänt arbetslöshetskommitténs framställning om utökning av arbetet, på sätt och vis innebär, att han tillstyrker detsamma och anser, att denna utökning bör och kan ske. *Interpellation.*

Med hänvisning till vad jag här yttrat, tillåter jag mig att hos kammaren anhålla att få till statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet framställa följande spörsmål:

Vill herr statsrådet medverka därtill, att driften vid statens sågverk vid Lövholmen utökas på sätt ovan antytts eller åtminstone ej inskränkes?

Om nekande svar härpå erhålles, vill herr statsrådet lämna närmare upplysning rörande de skäl, som kunna anföras mot en sådan anordning?

Ifrågavarande framställning bordlades.

§ 7.

Till bordläggning anmäldes statsutskottets utlåtanden och memorial:

nr 227, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av tullverkets utgiftsstaten för år 1922 m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 228, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under femte huvudtiteln gjorda framställning angående anslag för gäldande av kostnader för tillämpningen av lagen om arbetstidens begränsning;

nr 229, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anvisande av anslag till riksdags- och revisionskostnader;

nr 230, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till återbetalning av vissa under titeln »Förslag till statsverket» anvisade medel;

nr 231, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning angående avsättning för år 1922 till statsverkets fond av rusdrycksmedel;

nr 232, i anledningen av Kungl. Maj:ts förslag om beredande av medel ur statsverkets fond av rusdrycksmedel för bestridande av vissa utgifter jämte i ämnet väckta motioner;

nr 233, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag om återbetalning av vissa till rörelsekapital för statens kristidskommissioner anvisade anslag jämte i ämnet väckta motioner;

nr 234, i anledning av väckt motion om utredning rörande möjligheterna till uppskjutande av vissa statsutgifter; och

nr 235, angående beviljande för innevarande års riksdag av visst belopp till gratifikationer åt tjänstemän hos statsutskottet.

§ 8.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 8,17 e. m.

In fidem
Martin Seth.
